

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**SPREMEMBE UPRAVLJANJA KREDITNIH TVEGANJ BANK
ZARADI UVEDBE NOVIH KAPITALSKIH ZAHTEV**

Ljubljana, september, 2007

HOJA PLATOVŠEK

IZJAVA

Študentka Hoja Platovšek izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Marka Košaka in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 10.09.2007

Podpis: _____

PREGLED VSEBINE

UVOD	1
1. TVEGANJA, KI SO JIM IZPOSTAVLJENE BANKE	5
2. KAPITALSKA REGULATIVA V BANČNIŠTVU	7
2.1. POMEN KAPITALA ZA BANKE	7
2.2. NADZOR NAD BANKAMI	8
2.3. BASELSKE SMERNICE	10
2.3.1. BASELSKI KAPITALSKI SPORAZUM - BASEL I	11
2.3.2. NOVI KAPITALSKI SPORAZUM – BASEL II	12
2.4. KAPITALSKA UREDITEV V EVROPSKI UNIJI	19
2.5. KAPITALSKA UREDITEV V SLOVENIJI	20
3. UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM	22
3.1. POMEN UPRAVLJANJA S KREDITNIM TVEGANJEM	22
3.2. FAZE KREDITNEGA PROCESA	25
3.2.1. OCENJEVANJE BONITETE IN IZDELAVA RATINGA	27
3.2.2. ZAVAROVANJE POSOJIL	29
3.2.3. KRITERIJI ZA RAZVRŠČANJE V SKUPINE V SLOVENIJI	29
4. SPREMEMBE V UPRAVLJANJU S KREDITNIM TVEGANJEM	34
4.1. IZRAČUN KAPITALSKIH ZAHTEV ZA KREDITNO TVEGANJE	34
4.1.1. STANDARDIZIRAN PRISTOP	34
4.1.2. PRISTOP NA PODLAGI INTERNIH BONITETNIH OCEN – IRB PRISTOP	38
4.2. TEHNIKE ZMANJŠEVANJA KREDITNEGA TVEGANJA – CRM TEHNIKE	44
4.2.1. TEHNIKE CRM V BASLU I	45
4.2.2. TEHNIKE CRM V BASLU II	46
4.2.3. UPORABA TEHNIK CRM-METODE MERJENJA UČINKOV ZAVAROVANJA	47
4.2.4. PREGLED TEHNIK CRM	50

5. UPORABA NOVIH PRISTOPOV V UPRAVLJANJU S KREDITNIM TVEGANJEM	53
5.1. BANKE V TUJINI	54
5.2. SLOVENSKE BANKE	55
5.2.1. UVEDBA STANDARDIZIRANEGA PRISTOPA	57
5.2.2. UVEDBA IRB PRISTOPA	59
5.2.3. KREDITNA ZAVAROVANJA	61
6. KRITERIJI ZA OCENJEVANJE IZPOSTAVLJENOSTI V POSLOVNI BANKI X	63
6.1. IZRAČUN KAPITALSKE ZAHTEVE ZA KREDITNO TVEGANJE	63
6.2. POSAMIČNO OCENJEVANJE (RAZVRSTITEV V SKUPINO P)	65
6.3. SKUPINSKO OCENJEVANJE	69
ZAKLJUČEK	71
LITERATURA IN VIRI	74
PRILOGE	

UVOD

Kapital je za banke izrednega pomena, saj deluje kot blažilnik nepričakovanih izgub in omogoča vodstvu banke, da preudarno upravlja s tveganji, ki jim je pri svojem poslovanju izpostavljena banka. Poslovne banke se namreč pri svojem poslovanju srečujejo z vrsto različnih tveganj. Med največje izzive sodi nadzor in upravljanje s kreditnim tveganjem, to je tveganjem finančne izgube, ki bi jo banka utrpela zaradi neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke v poslu. Večina držav je področja zaščite pred tveganji zakonsko uredila z zagotovitvijo ustreznega kapitala. Pri tem so sledile priporočilom mednarodnih finančnih institucij.

Osnovni namen vzpostavitve kapitalskega sporazuma je bil okrepiti kapitalsko osnovo bank, povečati stabilnost mednarodnega finančnega sistema in izenačiti pogoje poslovanja za vse udeležence na trgu (Sušnik, 2001, str. 31). V prvih določilih o kapitalski ustreznosti bank, imenovanih Basel I, je bil kapital namenjen predvsem pokrivanju kreditnega tveganja bank. Kmalu pa se je pokazala potreba po dopolnitvi sporazuma, zato je leta 1996 nekoliko dopolnjen kapitalski sporazum uvedel tudi kapitalske zahteve za tržna tveganja.

Določila o kapitalski ustreznosti bank, znana kot Basel I, je zamenjal nov kapitalski sporazum, imenovan Basel II. Glavna kritika starega kapitalskega sporazuma je bila, da je premalo upošteval nekreditna tveganja, predvsem operativno tveganje zaradi vse večje informacijsko – tehnološke podprtosti poslovnih procesov v bankah (Sušnik, 2001, str. 35). Sprejetje novih kapitalskih standardov, imenovanih Basel II, je imelo predvsem dva cilja in sicer zagotoviti varnost in stabilnost v mednarodnem bančnem oziroma finančnem sistemu ter določiti enaka, natančnejša pravila za vse mednarodno aktivne banke po svetu. S tem naj bi hkrati poskrbeli tudi za dodatno izenačevanje konkurenčnosti med finančnimi institucijami in bolj kompleksno pristopanje k tveganjem.

Tradicionalno prepričanje panoge bančništva je bilo, da je primarna naloga upravljanja s kreditnimi tveganji minimiziranje izgube. Za banke je bilo kreditno tveganje nekaj, čemur se morajo izogniti. Izguba iz posojil je bila pripisana slabim odločitvam v procesu odobravanja kredita, namesto da bi bila zaznana kot napovedljiva in sestavni del procesa prevzemanja tveganj (Sarraf, 2006, str. 10).

Prav tako je bilo tveganje doslej ovrednoteno na podlagi splošnih izkušenj, po novem, pa bo morala vsaka banka zase že vnaprej ovrednotiti svoje tveganje in kapital, ki ga potrebuje za obvladovanje tveganj. Novi kapitalski sporazum vključuje tudi večje število tveganj. Medtem ko je bil Basel I osredotočen le na kreditno tveganje, predvideva Basel II še operativno in druge vrste tveganja.

Banka bo morala upoštevati tako rekoč vsa tveganja, ki jim je izpostavljena. Tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma povečuje izgubo, zato postaja upravljanje s tveganji ključna bančna funkcija. Prav tako ima banka, ki aktivno upravlja s tveganji, pred konkurenco odločilno prednost (Bessis, 2002, str. 1-2).

Osrednji poudarek novega kapitalskega sporazuma naj bi bila učinkovitejša obravnava kreditnega tveganja, ki naj bi prinašala spremembe v upravljanju s kreditnim tveganjem, povezane predvsem s kapitalsko obravnavo tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja - tehnik CRM (angl. credit risk mitigation techniques), ki naj bi vplivale na poslovanje bank. Temelj teh sprememb je v priznavanju dejanskega zmanjševanja tveganja zaradi njihove uporabe in hkrati v zagotavljanju zadostnega kapitala za pokritje preostalega tveganja (Janevska, 2003, str. 35). Novost v novi kapitalski ureditvi sta tudi dva kvalitativna stebra, regulatorni nadzor in tržna disciplina, ki dopolnjujeta kvantitativno ugotavljanje kapitalskih zahtev v prvem stebru.

Basel II poskuša zmanjšati vrzel med regulatornim in ekonomskim kapitalom, ki ga banke potrebujejo glede na obseg in tveganost svojih poslov, saj povezuje metodologijo za ugotavljanje regulatornih kapitalskih zahtev z izboljšavami v tehnikah upravljanja s tveganji. Razlika med regulatornim in ekonomskim kapitalom se nanaša na dejansko količino kapitala, s katerim razpolagajo banke in na metodologijo, uporabljeno za izračun te količine. Ključno vprašanje v doseganju učinka Basla II je razmerje med regulatornim in ekonomskim kapitalom. Zahteve po regulatornem kapitalu bodo vplivale na obnašanje bank samo, če bodo presegle ekonomski kapital bank (Liebig et al., 2007, str. 405).

Evropska komisija je pripravila posebni direktivi o regulatornem kapitalu, v katerih je vsebina novega baselskega kapitalskega sporazuma prilagojena ciljem in posebnostim evropskega bančnega enotnega trga, ki ju je 30.06.2006 objavila v Uradnem listu Evropske unije. Gre za novelirano zbirno bančno direktivo (direktiva 2006/48/ES o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij) in novelirano direktivo o kapitalski ustreznosti investicijskih podjetij in kreditnih institucij (direktiva 2006/49/ES). Za razliko od baselskih standardov, ki formalno niso obvezni, pa je nov kapitalski sporazum Basel II v obliki evropskih direktiv za banke članice EU zavezujoč. Hkratna uveljavitev baselskega sporazuma in evropskih direktiv naj bi zagotovila enakovreden konkurenčni položaj bank iz držav članic EU z neevropskimi bankami.

V Sloveniji so, poleg direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES, ki sta stopili v veljavo s 01.01.2007, dne 01.01.2006 na podlagi sklepa Banke Slovenije začeli veljati tudi novi mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP), ki prav tako prinašajo spremembe v izračunu potrebnega kapitala v bankah.

Računovodski standardi so, tako kot Basel II, usmerjeni v ugotavljanje in obvladovanje tveganj (Kemp, 2003, str. 18).

Namen magistrske naloge je s pomočjo domače in tuje strokovne literature prikazati pomembnost kreditnega tveganja v poslovni banki in njenega kapitala ter prikazati postopke oz. procese na področju upravljanja s kreditnim tveganjem. Za sodobne banke je značilno, da tveganja, povezana s kreditiranjem, ne le spremljajo, pač pa skušajo s svojim kreditnim portfeljem tudi čim bolj aktivno in učinkovito upravljati.

Cilj magistrske naloge je preučiti, s kakšnimi spremembami pri upravljanju s kreditnim tveganjem se soočajo banke zaradi uvedbe novih kapitalskih predpisov in podrobneje spoznati zakonodajne okvire za obvladovanje kreditnih tveganj. S približevanjem in povezovanjem slovenskih bank z evropskimi, in upoštevanjem evropskih direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES, tudi slovenske banke vedno več pozornosti namenjajo načinom za aktivno upravljanje kreditnega portfelja (različni pristopi merjenja kreditnega tveganja) in ne le rasti bilančne vsote.

Prav tako je cilj magistrskega dela predstaviti upravljanje s kreditnim tveganjem v manjši poslovni banki v Sloveniji, ki je hčerinska banka tuje banke in njen način izračuna kapitala za kreditno tveganje. Glede na to, da je banka del tuje bančne skupine, mora upoštevati pravila poslovanja, ki jih določa matična banka. Vendar ta pravila ne smejo biti v nasprotju s slovensko zakonodajo.

Metodološki prijemi pri izdelavi magistrskega dela temeljijo na metodah znanstvenega raziskovanja. Teoretični del je zasnovan na večjem številu metod znanstvenega raziskovanja. Uporabljen je deskriptivni pristop v smislu deskripcije (opisovanje dejstev, procesov in pojavov), komparativna metoda v smislu primerjave in kompilacija (povzemanje opazovanj, spoznanj in stališč drugih avtorjev). Uporabljena je literatura domačih in tujih avtorjev ter interna gradiva poslovne banke, ki je, zaradi varovanja poslovne skrivnosti, poimenovana banka X. Prav tako je preučena veljavna zakonska ureditev obravnavanega področja. Poleg strokovne literature sem pri pisanju magistrskega dela uporabila lastna znanja, pridobljena z delom v poslovni banki in med študijem v okviru magistrskega programa.

Magistrsko delo je osredotočeno na eno bistvenih funkcij poslovanja banke, to je na kreditno tveganje in merjenje le-tega. Ostala tveganja, ki so jim pri svojem poslovanju izpostavljene poslovne banke, v nalogi niso podrobneje obdelana. Magistrsko delo je osredotočeno na področje sodelovanja poslovnih bank s pravnimi osebami, tako da ostali portfelj poslovnih bank (kreditiranje občanov, naložbe v vrednostne papirje, itd.) podrobneje ni obdelan.

Magistrsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij, v katerih se skozi podpoglavja prepletajo obravnavane teme posameznega področja. V uvodu sem predstavila preučevano problematiko in opredelila načrt raziskave. V prvem poglavju so predstavljena tveganja, ki so jim pri svojem poslovanju izpostavljene banke, s poudarkom na kreditnem tveganju. Drugo poglavje obravnava pomen kapitala za banke ter kapitalsko regulativo, ki predstavlja pravni okvir poslovanja bank, vključno z baselskimi smernicami in evropskima direktivama 2006/48/ES in 2006/49/ES ter pregled kapitalske ureditve v Sloveniji. Sledi tretje poglavje, namenjeno predstavitvi pomena upravljanja s kreditnim tveganjem ter opisom procesa odobranja kreditov v bankah. Delo se nadaljuje s četrtem poglavjem, ki obravnava spremembe pri upravljanju s kreditnim tveganjem, s katerimi se soočajo banke zaradi uvedbe sporazuma Basel II. Opisane so priprave bank na spremembe kapitalskega sporazuma, s proučitvijo zahtev za izračun potrebnega kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja v slovenskih bankah ter tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja (uporaba kreditnih zavarovanj). Magistrsko delo se nadaljuje s petim poglavjem, v katerem so predstavljeni učinki novega kapitalskega sporazuma in prikazana uporaba novih pristopov v upravljanju s kreditnim tveganjem. Zadnje, šesto poglavje obravnava konkreten primer iz prakse in sicer prikaz upravljanja s kreditnim tveganjem v manjši poslovni banki v Sloveniji, ki je hčerinska banka tuje banke in način izračuna kapitala za kreditno tveganje, vključno s prikazom kriterijev za skupinsko in individualno ocenjevanje izpostavljenosti banke. Magistrsko delo sem zaključila s sklepnimi ugotovitvami.

1. TVEGANJA, KI SO JIM IZPOSTAVLJENE BANKE

Naložbe poslovnih bank lahko v grobem razvrstimo v 4 področja in sicer posojila podjetjem, posojila prebivalstvu, hipotekarna posojila in naložbe v vrednostne papirje. Iz take strukture sredstev je razvidno, da je kreditno tveganje glavno tveganje, kateremu so izpostavljene banke. Ker so poslovne banke visoko zadolžene in imajo le malo lastniškega kapitala, lahko tudi neplačilo manjšega dolga vodi k negativnemu lastniškemu kapitalu in tako povzroči nesolventnost banke¹ (Saunders, Millon, 2003, str. 30).

Poslovne banke imajo poleg lastniškega kapitala dva glavna vira sredstev: depozite in najeta posojila. Glavna razlika med bankami in podjetji je prav visoka zadolženost bank, ki jo omogoča zelo velika razpršenost naložb v različne sektorje in različne oblike naložb.

Banke izvajajo mnogo aktivnosti, ki prinašajo prihodek, izvenbilančno. Izvenbilančne aktivnosti, kot so izdaja garancij, odobravanje limitov maksimalne zadolženosti, garancijskih limitov, sindicirana posojila in podobno, postajajo izredno pomembne, prav tako tudi transakcije z izvedenimi finančnimi instrumenti (opcije, forwardi, futuresi, swapi). Vse te aktivnosti niso prikazane v bilanci stanja, ampak jih banke vodijo izvenbilančno. V trenutku, ko se zgodi pogojen dogodek, se postavka oziroma aktivnost premakne v bilanco stanja (aktivno ali pasivo) ali pa se realizacija izkaže v izkazu poslovnega izida (prihodek ali strošek).

S tveganji razumemo vse tiste pojave in poslovne dogodke, ki nastanejo izven moči banke, da bi jih preprečila, in ki popolnoma ali pa delno onemogočajo doseganje njenih ciljev (Koletnik, 1996, str. 4). Banka je prisiljena tvegati do določene stopnje, da doseže ustrezno donosnost, vendar tveganje ne sme biti tolikšno, da ogrozi varno poslovanje bank. Banka mora poslovati tako, da je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (likvidnost) ter da je solventna.

Izpostavljenost tveganjem samo po sebi še ne prinaša škode. Ta se pojavi šele takrat, ko se tveganje uresniči. Največji stroški so običajno povezani z odpravo posledic nastale škode, zato je racionalno vlagati napore v dejavnosti za ugotavljanje tveganj in preprečevanje njihovega razvoja.

¹ Solventnost pomeni, da je banka trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti.

Mednarodni denarni sklad (IMF) deli bančna tveganja na (Karacadag, Taylor, 2000, str. 3):

- kreditno tveganje – tveganje neizpolnitve obveznosti s strani dolžnika zaradi zmanjšanja njegove kreditne sposobnosti;
- deželno tveganje – tveganje izgube zaradi političnih ali ekonomskih kriz tujih držav, s katerimi posluje banka;
- tržno tveganje – tveganje izgube zaradi neugodnih sprememb tržnih cen finančnih instrumentov, s katerimi posluje banka na trgu;
- tveganje spremembe obrestne mere – tveganje, ki izvira iz nepričakovanih gibanj tržnih obrestnih mer;
- likvidnostno tveganje – tveganje, povezano z nepričakovanimi spremembami denarnih tokov, ki izhajajo iz premoženjske bilance banke;
- operativno tveganje – tveganje neposredne ali posredne izgube, ki je posledica neustreznih ali slabih postopkov, napak ljudi in sistemov ali pa je posledica zunanjih dejavnikov;
- pravno tveganje – tveganje verjetnosti spremembe zakonodaje, tveganje ugotovitve, da bo vrednost terjatve nična ali da bodo obveznosti večje od predvidenih, ker je bil pravni nasvet in/ali dokumentacija neprimerna ali napačna;
- tveganje izgube dobrega imena.

V **Sloveniji** zakonodajalec našteva sledeča tveganja, ki so jim banke izpostavljene pri svojem poslovanju (Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice, 2006):

1. kreditno tveganje²,
2. tržna tveganja, ki vključujejo tudi valutno tveganje,
3. obrestno tveganje,
4. likvidnostno tveganje,
5. operativno tveganje,
6. strateško tveganje,
7. tveganje ugleda,
8. kapitalsko tveganje in
9. tveganje dobičkonosnosti.

² Kreditno tveganje je tveganje nastanka finančne izgube, ki je posledica dolžnikove nezmožnosti, da zaradi kateregakoli razloga ne izpolni svoje finančne ali pogodbene obveznosti do banke v celoti. Banke so izpostavljene kreditnemu tveganju na vseh področjih aktivnosti banke: kreditiranju, trgovanju, investiranju, upravljanju z likvidnostjo in upravljanju s sredstvi.

112. člen Zakona o bančništvu (Zban-1) opredeljuje operativno tveganje kot tveganje nastanka izgube, vključno s pravnim tveganjem, zaradi naslednjih okoliščin:

- neustrezno ali nepravilno izvajanje notranjih procesov,
- druga nepravilna ravnanja ljudi, ki spadajo v notranjo poslovno sfero pravne osebe,
- neustrezno ali nepravilno delovanje sistemov, ki spadajo v notranjo poslovno sfero pravne osebe, ali
- zunanji dogodki ali dejanja.

V bankah že prevladuje splošna ocena, da okoli 50% vseh bančnih problemov izhaja iz kreditnega tveganja, s 35% deležem sledi operativno tveganje, medtem ko vsa ostala tveganja skupaj predstavljajo le 15% (Cruz, 2002, str. 5).

Glede na to, da je kreditno tveganje najpomembnejše tveganje, s katerim se pri svojem poslovanju soočajo banke, se zato v nadaljevanju naloge podrobneje ukvarjam le s kreditnim tveganjem.

Upravljanje s tveganji je eden izmed ključnih elementov za uspešno poslovanje banke, saj je banka po naravi poslovanja »proizvajalec tveganja«. Banka namreč tveganje sprejema, ga transformira in vgrajuje v različne bančne produkte in storitve. Tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma povečuje izgubo, zato postaja upravljanje s tveganji ključna bančna funkcija. Banka, ki aktivno upravlja s tveganji, ima pred konkurenco odločilno prednost (Bessis, 2002, str. 7-8). Upravljanje s tveganji obsega ugotavljanje, merjenje oziroma ocenjevanje, obvladovanje in spremljanje tveganj, vključno s poročanjem o tveganjih, ki jim je banka (ali bi jim lahko bila) izpostavljena pri svojem poslovanju.

2. KAPITALSKA REGULATIVA V BANČNIŠTVU

2.1. POMEN KAPITALA ZA BANKE

Kapital je za banke izrednega pomena, saj deluje kot blažilnik nepričakovanih izgub in omogoča vodstvu banke, da preudarno upravlja s tveganji. Kapital predstavlja v bankah edino pravo zavarovanje pred izgubami. Bančni kapital sestavljata dolžniški in lastniški kapital, osnovne funkcije kapitala pa so naslednje (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 104):

- absorbira nepričakovane izgube in tako omogoča nemoteno poslovanje banke tudi v primeru nepredvidljivih negativnih dogodkov,
- ščiti nezaščitene imetnike bančnih vlog v primeru nesolventnosti ali nelikvidnosti banke,
- je vir sredstev za nakup osnovnih sredstev,
- omogoča nadzornim institucijam omejevanje obsega tveganih dejavnosti.

Ekonomski kapital je namenjen financiranju aktivnosti banke in predstavlja tisto višino kapitala, ki jo banke oziroma njihovi lastniki subjektivno ocenjujejo kot zadostno za pokrivanje tveganj, ki jim je banka izpostavlja pri svojem poslovanju. Ekonomski kapital lahko definiramo kot tisto količino kapitala, ki je po mnenju banke želena, dosegljiva in zadostna, ne oziraje se na regulatorne zahteve. Namen ekonomskega kapitala je v prvi vrsti omejiti možnost za propad banke. Ravnotežni nivo ekonomskega kapitala za posamezno banko je tista količina kapitala, h kateri banka teži in ki je optimalna z vidika njenih delničarjev (Križaj, 2003, str. 3).

Razhajanje med ekonomskim in regulatornim kapitalom je predvsem posledica dejstva, da regulatorni kapital upošteva sistemske stroške propadov bank, torej stroške, ki jih zaradi propada banke utrpijo drugi deli finančnega sektorja in realne ekonomije. Regulatorji zato skušajo s svojimi kapitalskimi zahtevami prisiliti banke, da v svoje cenovne odločitve vgradijo tudi te dodatne stroške. Posledično je zato regulatorni kapital vedno večji od tistega, ki bi ga banke vzdrževale glede na njihov interni alokacijski proces (Križaj, 2003, str. 3).

2.2. NADZOR NAD BANKAMI

Konkurenca sili banke k prevzemanju vedno večjih tveganj. Zato je postal nadzor nad kapitalom eden najpomembnejših dejavnikov učinkovitega upravljanja bank.

Bančna zakonodaja omejuje tveganja pri poslovanju bank tako, da predpisuje potrebno višino ustanovitvenega kapitala, kapitalsko ustreznost³, obvezno likvidnostno rezervo, rezervo za tveganja in drugo. Osnovo za bančno zakonodajo v svetu v glavnem predstavljajo smernice Baselskega odbora za bančni nadzor, ki pa niso zavezujoče in predstavljajo priporočila za varno in stabilno poslovanje bank. Države se same odločajo, ali jih bodo sprejele v svojo zakonodajo. Spoštovanje zakonodaje pa preverjajo nacionalni nadzorniki (centralne banke držav oziroma druge za to pristojne institucije).

³ Kapitalska ustreznost banke pomeni, da mora banka vedno razpolagati z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev.

Nacionalni nadzorniki izvajajo neprestani nadzor nad poslovanjem poslovnih bank v njihovi državi, z namenom zagotoviti varnost in likvidnost celotnega plačilnega sistema. Nadzor nad bankami se vrši s spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil bank, opravljanjem pregledov poslovanja bank in izrekanjem ukrepov nadzora. Nadzor nad bankami naj bi zagotavljal učinkovitost bančnega poslovanja, preprečil težnje po monopolu finančnega trga in ščitil interese uporabnikov bančnih storitev.

NADZOR NAD BANKAMI V SLOVENIJI

Banka Slovenije je centralna banka Republike Slovenije, ki jamči za njene obveznosti. Banka Slovenije skrbi predvsem za stabilnost valute in splošno likvidnost poslovanja v državi in do tujine. Ena izmed glavnih nalog Banke Slovenije je nadzor nad bankami in hranilnicami v Sloveniji. Namen nadzora je preverjanje, ali banke poslujejo v skladu s pravili o upravljanju s tveganji in drugimi pravili, ki urejajo poslovanje bank. Prvo fazo nadzora bank predstavlja že sam postopek podelitve licence. Vsaki banki posebej jo dodeljuje Banka Slovenije na osnovi presoje njene kapitalske ustreznosti, strokovnosti bančnega managementa, potreb po novi banki ter perspektiv in ocene možnosti obstanka v hudi konkurenci.

V Sloveniji so v začetku leta 2006 začeli veljati novi računovodski standardi (MSRP), ki prav tako prinašajo spremembe v izračunu potrebnega kapitala v bankah. Tako predpisuje Banka Slovenije v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic podrobnejši način ugotavljanja, merjenja in obvladovanja tveganj, ki jim je banka izpostavljena pri poslovanju, s tem da med drugim določa:

- merila za razvrščanje postavk po stopnji tveganj zaradi ocene kreditnih tveganj in izračun posebnih rezervacij, ki jih je banka dolžna oblikovati⁴,
- način vrednotenja in vključitve posameznih aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk pri izračunu izpostavljenosti banke,
- način izračuna količnikov likvidnosti in najmanjši obseg likvidnosti, ki jo mora banka zagotavljati,
- način izračunavanja stanja posameznih neizravnanih postavk in največji dovoljeni obseg posameznih neizravnanih postavk in vseh neizravnanih postavk,
- način razvrščanja in merjenja tveganj neizpolnitve nasprotne stranke, povezana z državo izvora nasprotne stranke.

⁴ Banka mora v okviru predpisanih in internih meril razvrščati aktivne bilančne in zunajbilančne postavke po tveganosti v skupine na podlagi ocene sposobnosti dolžnika izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti in ocenjevati višino potencialnih izgub iz naslova kreditnih tveganj.

Banka lahko oblikuje *rezervacije za splošna bančna tveganja*, namenjene kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz njenega celotnega poslovanja. Vendar pa morajo banke, zaradi prilagoditve novim računovodskim standardom, oblikovati *ustrezne oslavitve in rezervacije* glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oziroma skupin posameznih poslov (176. člen Zban-1). Banke morajo oblikovati politike upravljanja s kreditnim tveganjem in vzpostaviti postopke za učinkovito spremljanje uresničevanja teh politik, pri čemer so jim v pomoč tudi Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, ki jih izdaja Banka Slovenije.

Cilj nadzornikov pri preverjanju kapitalske moči bank in njihove strategije na tem področju je zagotoviti, da je obseg kapitala bank skladen s tveganostjo njihovega celotnega poslovanja. 8%-ni koeficient kapitalske ustreznosti je namreč potreben, ne pa vedno tudi zadostni pogoj za zagotovitev varnega poslovanja banke.

2.3. BASELSKE SMERNICE

Baselski odbor⁵ ali komite za nadzor bank (v nadaljevanju Komite) so leta 1975 ustanovili guvernerji skupine desetih gospodarsko najrazvitejših držav, imenovanih G-10 in predstavlja odbor bančnih nadzornih oblasti. Zaseda pri Banki za mednarodne poravnave (BIS) v Baslu. Rezultati zasedanj in delovanja Komiteja so priporočila, ki predstavljajo osnovo za varno in stabilno poslovanje bank (<http://www.bis.org/bcbs/>). Baselska priporočila so neke vrste minimalni standardi in niso zavezujoča. Države se same odločajo, ali jih bodo sprejele v svojo zakonodajo.

Zaradi povečane aktivnosti trgovanja bank, nestabilnosti tržnih cen, razvoja zunajbilančnih aktivnosti, povečane konkurence in globalizacije, je večina držav področja zaščite pred tveganji zakonsko uredila z zagotovitvijo ustreznega kapitala. Pri tem so sledile priporočilom mednarodnih finančnih institucij.

⁵ Sestavljajo ga vodilni predstavniki centralnih bank Belgije, Kanade, Francije, Nemčije, Italije, Japonske, Luksemburga, Nizozemske, Švedske, Švice, Velike Britanije in ZDA ter predstavniki njihovih bančnih nadzornih oblasti.

2.3.1. BASELSKI KAPITALSKI SPORAZUM - BASEL I

Začetki Baselskega kapitalskega sporazuma (Basel Capital Accord) – Basel I segajo v leto 1988. Okoliščine, ki so spodbudile prizadevanja za poenotenje minimalnih kapitalskih zahtev za banke, so bile povezane s hitro rastjo obsega poslovanja bank, počasno rastjo kapitala, z dolžniško krizo in razvojem izvenbilančnih aktivnosti.

Osnovni namen vzpostavitve kapitalskega sporazuma je bil okrepiti kapitalsko osnovo bank, povečati stabilnost mednarodnega finančnega sistema in izenačiti pogoje poslovanja za vse udeležence na trgu (Sušnik, 2001, str. 31). V prvi fazi je bil kapital namenjen predvsem pokrivanju kreditnega tveganja bank. Kmalu pa se je pokazala potreba po dopolnitvi sporazuma, zato je leta 1996 nekoliko modificiran kapitalski sporazum uvedel tudi kapitalске zahteve za tržna tveganja⁶.

Basel I je vzpostavil pravila glede minimalnih kapitalskih zahtev. Ta kapitalski sporazum ter njegove poznejše dopolnitve so pripomogle k zgraditvi varnega in stabilnega mednarodnega bančnega sistema ter pospešile doseganje konkurenčne enakosti med mednarodno aktivnimi bankami.

Ker je v minulih letih na finančnih trgih prišlo do velikih sprememb, kazalec kapitalске ustreznosti, izračunan v skladu s staro metodologijo, ni bil več dober pokazatelj resnične tveganosti in s tem kapitalске moči bank. Stara metodologija je spodbujala kapitalsko arbitražo⁷ in ni priznavala številnih finančnih inovacij, namenjenih učinkovitemu obvladovanju tveganj. V premajhni meri je upoštevala druga, nekreditna tveganja, ki so v zadnjih letih pridobila na pomembnosti. Predvsem gre za operativno tveganje (Sušnik, 2001, str. 31).

Kljub temu da so uveljavljena pravila Basla I izrazito prispevala k urejenim standardom enotnega evropskega trga, pa se je pokazala potreba po njihovi nadgradnji zaradi naslednjih pomanjkljivosti (Rotovnik, 2004, str. 43):

- grobe ocene kreditnih tveganj so se odrazile v pregrobih merah tveganj;
- tržne inovacije so omogočile finančnim institucijam učinkovito arbitražo pri neuskklajenostih med lastno alokacijo kapitala institucije po tveganjih ter minimalnimi kapitalskimi zahtevami;

⁶ V okvir tržnih tveganj štejemo predvsem obrestno in valutno tveganje.

⁷ Kapitalška arbitraža je proces, v katerem finančna institucija zmanjša svojo regulatorno kapitalsko zahtevo, ne da bi se zmanjšala tveganost svojega poslovanja. Z namenom znižati višino kapitala, so banke svoje bilančne transakcije pretvarjale v zunajbilančne, ki so bile deležne bistveno nižjih uteži, a imajo podobno tveganje, iz bilance pa odstranjevale manj tvegane postavke, za katere je bilo oblikovanje 8% kapitalске rezervacije previsoko glede na njihovo tveganost.

- pravila niso predvidevala ustreznih možnosti za priznavanje tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja;
- nepopolna obravnava tveganj v obstoječih direktivah, vključno z operativnim tveganjem, ki niso bila podvržena nikakršnim kapitalskim zahtevam;
- pomanjkanje zahtev za nadzornike glede vrednotenja dejanskega profila tveganosti kreditnih institucij z vidika ustrezne višine potrebnega kapitala;
- pomanjkanje zahtev za sodelovanje med nadzorniki, ki je v okolju rastočega trenda čezmejnega poslovanja vedno bolj potrebno zaradi zmanjševanja regulatornih ovir;
- pomanjkanje zahtev po ustreznih tržnih razkritjih, ki so nujna za uveljavljanje tržne discipline ter zanesljive informacije za odločanje tržnih udeležencev;
- premajhna fleksibilnost regulatornega okvira na ravni Evropske unije, zaradi česar regulatorna in nadzorniška orodja težko dohajajo hiter razvoj finančnih trgov in prakso upravljanja tveganj.

2.3.2. NOVI KAPITALSKI SPORAZUM – BASEL II

Glavna kritika starega kapitalskega sporazuma je, da premalo upošteva nekreditna tveganja, ki so v zadnjih letih pridobila na pomenu, poleg tega se osredotoča zgolj na kvantitativno merjenje kapitalske ustreznosti, zanemarija pa kvalitativni vidik, ki je prav tako pomemben (Sušnik, 2001, str. 33). Kapitalska regulativa mora slediti spremembam na trgu. Do potrebe za zamenjavo starega kapitalskega sporazuma je prišlo, ker do sedaj veljavni kapitalski predpisi ne ustrezajo več praksi bančnega poslovanja, saj so se v letih, odkar je bil sprejet baselski kapitalski sporazum, na finančnih trgih pojavili številni novi produkti in storitve, s tem pa tudi nova oziroma spremenjena bančna tveganja.

Baselski komite je zaradi slabosti obstoječega kapitalskega sporazuma junija 1999 izdal novo shemo za merjenje kapitalske ustreznosti, imenovano Basel II (A New Capital Adequacy Framework), ki je s 01.01.2007 nadomestila sporazum iz leta 1988.

Basel II poskuša zmanjšati vrzel med regulatornim in ekonomskim kapitalom, ki ga banke potrebujejo glede na obseg in tveganost svojih poslov, saj povezuje metodologijo za ugotavljanje regulatornih kapitalskih zahtev z izboljšavami v tehnikah upravljanja s tveganji. Razlika med regulatornim in ekonomskim kapitalom se nanaša na dejansko količino kapitala, s katerim razpolagajo banke in na metodologijo, uporabljeno za izračun te količine. Ključno vprašanje v doseganju učinka Basla II je razmerje med regulatornim in ekonomskim kapitalom. Zahteve po regulatornem kapitalu bodo vplivale na obnašanje bank samo, če bodo presegle ekonomski kapital bank (Liebig et al., 2007, str. 405).

Ekonomski kapital je namreč pomemben dejavnik odločitev o odobritvi posojila v velikih bankah (Liebig et al., 2007, str. 414).

Osrednji poudarek novega kapitalskega sporazuma je na učinkovitejši obravnavi kreditnega tveganja, kapitalskim zahtevam za kreditno tveganje pa so dodane tudi zahteve za operativno tveganje, ki do sedaj ni bilo obravnavano posebej, v večji meri pa bodo priznane tudi tehnike za upravljanje s kreditnim tveganjem ter druge finančne inovacije.

V tabeli 1 je prikazan razvoj novega kapitalskega sporazuma in evropskih direktiv ter spremljajočih aktivnosti.

Tabela 1: Razvoj kapitalskega sporazuma Basel II in evropskih direktiv

Kapitalski sporazum Basel II	– 03.06.1999	Prvi konzultantski dokument Baselskega komiteja.
	– 11.05.2004	Sprejem kapitalskega sporazuma Basel II.
	– 26.06.2004	Objava revidiranega sporazuma Basel II.
	– 15.11.2005	Baselski komite objavi nadgradnjo kapitalskega sporazuma.
Evropske direktive	– 22.11.1999	Prvi evropski konzultantski dokument.
	– 14.07.2004	Predlog za izdelavo novega koncepta direktiv 2000/12/EC in 96/6/EEC.
	– 28.09.2005	Evropski parlament sprejme direktive Basel-a II.
	– 30.06.2006	Končni Basel II direktivi (2006/48/ES in 2006/49/ES) sta objavljeni v Uradnem listu Evropske unije.
Spremljajoče aktivnosti	– 01.10.2000	Prva kvantitativna študija učinkov (QIS 1).
	– 4. kvartal 2005	Objava rezultatov QIS 5.
	– 2006-2007	Implementacija v nacionalnih zakonodajah.

Vir: Basel II Training, str. 20.

2.3.2.1. STRUKTURA NOVEGA KAPITALSKEGA SPORAZUMA

Basel II je sestavljen iz 3 medsebojno povezanih delov oziroma stebrov, ki naj bi vsi skupaj pripomogli k večji varnosti in stabilnosti finančnega sistema. Stebri so medsebojno tesno povezani.

PRVI STEBER: MINIMALNE KAPITALSKE ZAHTEVE

Prvi steber predstavlja revizijo in hkrati nadgradnjo dosedanjega sistema za določanje kapitalne ustreznosti. V njem je definiran način ugotavljanja minimalnih kapitalnih zahtev. Kapitalne zahteve naj bi bile po zaslugi spremenjene metodologije bolj občutljive na različne stopnje kreditnega tveganja v bankah in bolj prilagojene realnosti na finančnih trgih. Poleg že obstoječih kapitalnih zahtev za kreditno in tržna tveganja, novi kapitalni sporazum uvaja še izračun kapitalnih zahtev za operativno tveganje.

Izračun koeficienta kapitalne ustreznosti po novem:

$$\begin{array}{l} \text{Minimalni kapitalni} \\ \text{koeficient} \end{array} = \frac{\text{Celotni kapital}}{\text{Kapitalne zahteve za kreditno tveganje} + \text{tržno tveganje} + \text{operativno tveganje}}$$

Prvi steber novega sporazuma določa, da mora koeficient kapitalne ustreznosti, ki ga izračunamo kot razmerje med celotnim kapitalom in tehtano aktivo, predstavljati najmanj 8% celotnega kapitala banke.

Za izračun kapitalnih zahtev za **kreditno tveganje** predvideva Basel II naslednje možne pristope⁸:

- *Standardiziran pristop* (angl. Standardised Approach), ki je spremenjena verzija obstoječega pristopa in
- Pristop temelječ na internih ratingih - *IRB pristop* (angl. IRB Approach), ki se deli še na osnovni pristop in napredne pristope.

Za merjenje kapitalne zahteve za **tržna tveganja** ostajata oba možna pristopa (Standardiziran pristop in Pristop temelječ na internih ratingih) glede na stari sporazum nespremenjena.

⁸ Pristopi so podrobneje predstavljeni v 4.1. poglavju naloge.

Povsem novi pa so možni pristopi za merjenje kapitalske zahteve za **operativno tveganje** in sicer (Rotovnik, 2004, str. 46):

- *Enostavni pristop* (angl. Basic Indicator Approach), ki temelji na enotnem dohodkovnem indikatorju, pri katerem bankam ni treba razvijati dragih in sofisticiranih informacijskih sistemov za ugotavljanje lastne izpostavljenosti operativnemu tveganju;
 - bolj razvit *Standardiziran pristop* (angl. Standardised Approach), ki izračunava kapitalsko zahtevo za operativno tveganje po samih standardnih poslovnih področjih ter s tem bolj odraža operativna tveganja, katerim so posamezna poslovna področja izpostavljena. Pričakovati je, da bo ta pristop zanimiv za veliko manjših ter manj kompleksnih kreditnih institucij in
 - najbolj sofisticirane metodologije, imenovane *Napredni pristopi* (angl. Advanced Measurement Approaches), pa generirajo lastne ocene izpostavljenosti operativnemu tveganju, pri čemer so podvržene tudi zahtevnejšim standardom upravljanja tveganj. Pričakuje se, da bodo Napredne pristope za merjenje operativnega tveganja implementirale večinoma velike mednarodno aktivne banke ter manjše specializirane banke z razvitimi sistemi spremljanja tveganj po svojih aktivnostih.
- Napredni pristopi se delijo na: Pristop z internim merjenjem (angl. Internal Measurement Approach), Točkovni pristop (angl. Scorecard Approach) in Pristop s statistično porazdelitvijo izgube (angl. Loss Distribution Approach).

Novi baselski sporazum daje velik poudarek predvsem spremljanju in obvladovanju operativnega tveganja. Operativno tveganje je staro toliko kot bančna dejavnost, vendar so banke glede obvladovanja tega tveganja še precej nebogljene. Problem je namreč že v definiciji tega tveganja, ki je zelo široka in zato tudi ohlapna. Druga težava, ki posledično izhaja iz prve, pa predstavlja merjenje tega tveganja. Poleg tega za merjenje in upravljanje operativnega tveganja ni neke splošno uveljavljene metodologije, ki bi veljala za dobro bančno prakso.

DRUGI STEBER: REGULATIVNI NADZOR

Regulativni nadzor predstavlja kvalitativen dodatek kvantitativnemu stebru za določanje kapitalskih zahtev ter formalizacijo obstoječih nadzornih praks na področju nadzora kapitala in kapitalske ustreznosti bank. Drugi steber pomeni premik od nefleksibilne regulative k procesnemu pristopu spremljanja kapitalske ustreznosti bank, saj je glavna vloga nadzornikov po novem preverjanje, ali banka korektno ocenjuje tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju bančnih in finančnih storitev (Križaj, 2003, str. 2).

Regulativni nadzor bo zahteval od nadzornikov, da bodo preverjali, ali ima vsaka banka ustrezen notranji proces ocenjevanja tveganja in računanja kapitalskih zahtev. Nadzorniki imajo pooblastilo zahtevati višjo kapitalsko ustreznost od zakonsko določene, ki jo določi banka sama oziroma kot jo izračuna v skladu s standardizirano metodologijo, v kolikor bodo presojali, da trenutna kapitalaska ustreznost banke ni več ustrezna. Banke morajo biti v svojih ocenah proaktivne, nadzorniki pa morajo delovati preventivno.

Vsebina regulativnega nadzora naj bi bila strnjena v štirih temeljnih načelih, ki se medsebojno dopolnjujejo (Overview of The New Basel Capital Accord, 2001, str. 30-31):

- banka mora biti sposobna oceniti in vzdrževati kapital, ki ustreza tveganjem, ki jim je izpostavljena. Se pravi, da morajo biti v bankah postavljeni interni sistemi za celotno oceno kapitalske ustreznosti banke, izdelane morajo biti strategije za doseganje in ohranjanje njihove želene oziroma ustrezne kapitalske moči;
- nadzorniki morajo preverjati in vrednotiti interne ocene kapitalske ustreznosti banke, njihove strategije in ustreznost obsega kapitala glede na tveganost bančnega poslovanja ter izpolnjevanje predpisanega kapitalskega minimuma;
- banke morajo znesek kapitala prilagajati tako, da vedno poslujejo nad regulatornim kapitalskim minimumom. Banke naj bi absolutni znesek svojega kapitala prilagajale tveganosti svojega poslovanja tako, da bi ves čas poslovale nad predpisanim minimumom. V nasprotnem primeru morajo imeti nadzorniki moč zahtevati povečanje kapitala nad omenjeno minimalno raven;
- nadzorniki morajo ukrepati takoj, ko se pojavi možnost, da kapital banke pade pod raven, ki je ocenjena za varno.

Cilj nadzornikov pri preverjanju kapitalske moči bank na tem področju bo torej zagotoviti, da je obseg kapitala skladen s tveganostjo njihovega celotnega poslovanja.

TRETJI STEBER: TRŽNA DISCIPLINA

Eden od vzrokov za uvedbo tretjega stebra je večja transparentnost poslovanja bank. Glavna cilja tretjega stebra sta poudarjanje vloge tržnih udeležencev pri zagotavljanju skrbnega in varnega poslovanja kreditnih institucij ter vzpostavitve ustreznih mehanizmov tržnega discipliniranja. Na osnovi ustreznih informacij bodo lahko tržni udeleženci in javnost ustrezno ocenili finančni položaj banke, njeno poslovanje in izpostavljenost tveganjem.

V osnovi bo banka zadovoljevala zahteve tretjega stebra z javnimi razkritji določenih podatkov in informacij o svojem poslovanju. Po priporočilih Baselskega odbora naj bi banka razkrila bolj podrobne informacije na naslednjih področjih:

- računovodske politike in prakse,
- politiko in cilje upravljanja s tveganjem za vsako področje tveganja (kreditno tveganje⁹, tržno tveganje, operativno tveganje), na primer strategije in procese dela, strukturo in organizacijo upravljanja s tveganjem, obseg in vrsto sistema merjenja in poročanja o tveganju, politiko varovanja pred tveganji,
- dobičkonosnost.

2.3.2.2. UČINKI NOVEGA KAPITALSKEGA SPORAZUMA

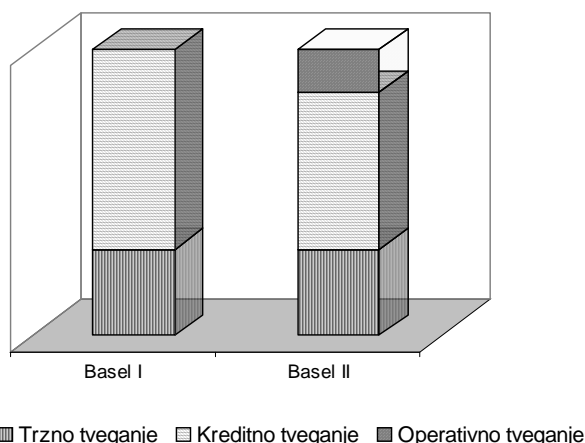
Eno od vprašanj, ki se je najpogosteje pojavljalo ob diskusijah z novo kapitalno shemo je vprašanje, ali bodo nova kapitalna pravila bankam zares povzročila večje kapitalne zahteve. Za nekatere banke bo to pomenilo več potrebnega kapitala, kot ga imajo v skladu s starim sporazumom, drugim, predvsem tistim, ki učinkovito obvladujejo svoja tveganja, pa bo nova ureditev dala možnost znižanja regulatornega kapitala. Struktura regulatornega kapitala v bankah se bo zagotovo nekoliko spremenila tudi zaradi uvedbe tristebnega sistema določanja kapitalnih zahtev. Absolutnemu znesku zahtev, ki jih je poznal dosedanji kapitalni sporazum, se bodo namreč pridružili bolj ali manj subjektivni dodatki, določeni s strani nadzornikov in tržnih udeležencev. Razmerje med enim in drugimi bo pri različnih vrstah bank različno, zaradi česar bo drugačen tudi vpliv na končno raven zahtevanega kapitala (Križaj, 2003, str. 4).

Baselski komite je, da bi izmeril učinke novega kapitalnega sporazuma, konec leta 2005 izvedel peto kvantitativno študijo učinkov in junija 2006 objavil rezultate (www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm). Rezultati so pokazali, da banke ocenjujejo, da se bodo z novim kapitalnim sporazumom njihove kapitalne zahteve znižale (več o študiji je napisano v poglavju 5.1.).

⁹ Med drugim tudi kreditno izpostavljenost in kvaliteto kreditov.

Fellner (2005, str. 23-24) razmišlja, da se z razširjenim izračunavanjem minimalnih kapitalskih zahtev zaradi upoštevanja operativnega tveganja lastna sredstva bank ne bodo bistveno spremenila, kar je prikazano na sliki 1. Banke bodo morale povečati višino kapitala zaradi vključitve operativnega tveganja v izračun minimalno potrebnega kapitala, vendar pa bodo zahteve za oblikovanje kapitala za kreditno tveganje nižje zaradi izboljšanega merjenja kreditnega tveganja in uporabe tehnik CRM. Uporaba bonitetnih ocen naj bi tudi izboljšala oceno kreditnih tveganj, ki so jim izpostavljene banke.

Slika 1: Struktura minimalno zahtevanega kapitala po sporazumih Basel I in Basel II

Vir: Fellner, 2005, str. 23.

Novi kapitalski sporazum naj bi imel predvsem naslednje učinke (Rubin, 2002, str. 41):

- raven regulatornega kapitala naj bi bila bližje dejanskemu tveganju bank;
- kapital v posameznih bankah se bo prerazporedil glede na tveganost njihovega poslovanja. Nova pravila bodo omogočila znižanje kapitalskih zahtev za banke, ki učinkovito obvladujejo svoja tveganja;
- procesi obvladovanja tveganj v bankah se bodo priznavali v večjem obsegu kot doslej;
- spodbude za kapitalsko arbitražo se bodo zmanjšale.

Bolj kot te, lahko bi rekli teoretične posledice, pa zanimajo banke konkretne številke o tem, kolikšne prihranke naj bi jim prinesla nova pravila v smislu zmanjšanja kapitala in kolikšne stroške bo povzročila nadgradnja sistemov za upravljanje tveganj ter oblikovanje obsežnih podatkovnih baz.

2.4. KAPITALSKA UREDITEV V EVROPSKI UNIJI

Enoten finančni trg v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) bo ključni faktor krepitve konkurenčnosti evropske ekonomije in zmanjševanja stroška kapitala v podjetjih.

Kljub temu, da baselska priporočila niso obvezujoča, jih upoštevajo banke po vsem svetu. Z evropskimi smernicami je drugače, saj pomenijo minimalni pravni okvir, ki ga morajo članice EU upoštevati pri nacionalni zakonodaji. Smernice varnega poslovanja bank, ki urejajo oblikovanje evropskega notranjega trga na področju bančništva, so nastajale vzporedno in kot posledica baselskih standardov (Baselska priporočila so močno vplivala na oblikovanje evropskih smernic).

Evropska komisija je pripravila nadgradnjo direktive o regulatornem kapitalu, v kateri je vsebina novega baselskega kapitalskega sporazuma prilagojena ciljem in posebnostim evropskega bančnega enotnega trga in ki je zavezujoča za banke članice EU zavezujoč. Prvotna direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij 2000/12/ES, ki je bila izdana dne 20. marca 2000, je bila večkrat bistveno spremenjena. Ker je bilo potrebno tej direktivi dodati nadaljnje spremembe, so jo razveljavili ter zaradi jasnosti preoblikovali in dne 30.06.2006 izdali direktivo 2006/48/ES. Ta direktiva predstavlja osnovni instrument za vzpostavitev notranjega trga z vidika svobode ustanavljanja in svobode opravljanja finančnih storitev na področju delovanja kreditnih institucij.

Bančna **direktiva 2006/48/ES** med drugim vsebuje (Direktiva 2006/48/ES Evropskega Parlamenta in Sveta, str. 26-53):

- zahtevo za **oblikovanje ustrezne stopnje minimalnega kapitala** (členi 56 do 75);
- dve **metodologiji za izračun tehtane tvegane aktive**, ki nadomeščata trenutne zahteve kapitalskega količnika za kreditno tveganje (členi 76 do 101): standardiziran pristop in pristop IRB;
- **tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja** z dosledno obravnavo pripadajočih tveganj in ekonomskih učinkov (členi 90 do 93). Banke lahko izbirajo med dvema alternativnima metodologijama z različno stopnjo kompleksnosti: prva, enostavna metoda, temelji na za uporabo enostavni metodi substitucije, kjer se uteži za tehtanje kreditnega tveganja osnovnega dolžnika nadomestijo z utežjo izdajatelja zavarovanja pri izračunu tveganju prilagojene aktive za zavarovani del terjatve. Druga, razvita metoda, pa vključuje uporabo prilagoditev za nestanovitnost vrednosti prejetega zavarovanja;

- **pravila kapitalskih zahtev na področju aktivnosti listinjenja** (členi 94 do 101): dopolnjeno pravilo predstavlja občutno izboljššan okvir kapitalskih zahtev, ki omogoča kreditnim institucijam izkoristiti prednosti financiranja, upravljanja bilance in podobno. Prav tako se bo z novimi pravili zmanjšal tisti obseg listinjenja, ki je bil izvajan zgolj kot instrument kapitalske arbitraže.
- **kapitalsko zahtevo za operativno tveganje**, kateremu so izpostavljene kreditne institucije (členi od 102 do 105). Za njihov izračun so na voljo trije pristopi: enostavni pristop, standardiziran pristop in napredni pristopi;
- obravnavo **drugega stebra baselskega kapitalskega sporazuma** (člena 123 in 124). Pomembna novost je zahteva, da kreditne institucije vzpostavijo interne procese za merjenje in upravljanje lastnih tveganj ter oblikujejo tisto višino kapitala, ki bo ustrezala pokrivanju teh tveganj. Pristojni nadzornik bo moral pregledovati usklajenost organizacije in mehanizmov kontrole tveganj kreditnih institucij ter oceniti, ali je kreditna institucija oblikovala ustrezen nivo kapitala;
- obravnavo **tretjega stebra baselskega kapitalskega sporazuma** (členi od 145 do 149). Razkritje informacij s strani kreditnih institucij tržnim udeležencem, naj bi prispevalo k večji finančni trdnosti in stabilnosti.

Direktiva 2006/48/ES je stopila v veljavo s 01.01.2007. V skladu z 8. odstavkom 152. člena te direktive, lahko banke v letu 2007 kapitalske zahteve za kreditno tveganje izračunavajo še po starem, torej ob uporabi pravil za tehtanje terjatev oz. zunajbilančnih postavk z utežmi, ki so jih uporabljale do sedaj (pred uvedbo nove direktive). Uporaba te možnosti posledično vpliva na večino ostalih področij iz direktive, med drugim tudi na uporabo tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja. Od 01.01.2008 dalje pa bodo morale banke uporabljati uteži za tehtanje v skladu z direktivo 2006/48/ES.

2.5. KAPITALSKA UREDITEV V SLOVENIJI

V Sloveniji je bil prvi predpis o kapitalu in kapitalski ustreznosti bank izdan v letu 1991 s sprejetjem Zakona o bankah in hranilnicah. Vse bistvene elemente Baselskega kapitalskega sporazuma pa smo v našo bančno prakso prenesli s Sklepom o načinu izračuna kapitalske ustreznosti bank in hranilnic (Ur.l.RS, št. 55/93), v skladu s katerim so naše banke prvič izračunale kapital in kapitalsko ustreznost po stanju za konec leta 1993 (Sušnik, 2006). Obstoječa ureditev na področju kapitala in kapitalske ustreznosti v Sloveniji temelji na določbah novega Zakona o bančništvu (ZBan-1), ki je stopil v veljavo 01.01.2007 in je nadomestil Zakon o bančništvu (ZBan) iz leta 1999 (Ur.l.RS, št. 7/99) ter njegove dopolnitve.

Bančna pravila se spreminjajo. S 01.01.2006 so začeli veljati novi računovodski standardi, Slovenija je z letom 2007 prevzela evro, začeli sta veljati tudi evropski direktivi 2006/48/ES in 2006/49/ES. Večina sprememb v slovenskem bančništvu v zadnjem desetletju je posledica uvajanja evropskih smernic v domačo zakonodajo.

S 01.01.2007 je začel veljati tudi Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic (Ur.l.RS, št. 135/06), ki je nadomestil Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Ur.l.RS, št. 24/02, 85/02, 22/03, 36/04, 68/04, 103/04, 124/04, 62/05, 67/05 in 74/06). Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic določa sestavine in lastnosti, razmerja in omejitve ter odbitne postavke pri izračunu kapitala banke in opredeljuje minimalni kapital banke.

Minimalno višino kapitala banke, ki pa je le potrebni in ne vedno tudi zadostni pogoj za zagotovitev varnega poslovanja banke, ureja Zakon o bančništvu (v nadaljevanju: Zban-1), ki v 136. členu predpisuje minimalno višino kapitala.

Kapital banke ne sme biti nikoli manjši od minimalnega zneska osnovnega kapitala¹⁰ in mora biti vedno najmanj enak seštevku naslednjih kapitalskih zahtev:

1. kapitalskih zahtev za kreditno tveganje (kapitalska zahteva za kreditno tveganje znaša 8% vsote tveganjem prilagojenih zneskov izpostavljenosti¹¹),
2. kapitalskih zahtev za tržna tveganja in
3. kapitalskih zahtev za operativna tveganja.

Kapital banke se v skladu s 3. členom Sklepa o izračunu kapitala bank in hranilnic glede na svoje lastnosti deli na tri kategorije:

- temeljni kapital¹²,
- dodatni kapital I¹³ in
- dodatni kapital II¹⁴.

¹⁰ Najnižji znesek osnovnega kapitala banke je 5 milijonov evrov (42. člen Zban-1).

¹¹ Izpostavljenost banke je vsaka postavka sredstev ali zunajbilančna postavka.

¹² Temeljni kapital banke sestavljajo vplačani osnovni kapital in kapitalske rezerve, rezerve in zadržani dobiček ali izguba ter inovativni instrumenti (8. člen Sklepa o izračunu kapitala bank in hranilnic).

¹³ Dodatni kapital I banke sestavljajo presežki iz prevrednotenja, presežki oslabitev in rezervacij nad pričakovanimi izgubami, izračunani po IRB pristopu, hibridni instrumenti, presežki iz naslova inovativnih instrumentov, prednostne kumulativne delnice in podrejeni dolg (14. člen Sklepa o izračunu kapitala bank in hranilnic).

¹⁴ Dodatni kapital II banke predstavlja podrejeni dolg iz 24. člena Sklepa o izračunu kapitala bank in hranilnic.

Temeljni kapital in dodatni kapital I se lahko uporabita za izpolnjevanje kapitalskih zahtev za kreditna, operativna in tržna tveganja, medtem ko se dodatni kapital II lahko uporabi samo za izpolnjevanje kapitalskih zahtev za tržna tveganja.

Podrobnejši način izračuna kapitala in kapitalskih zahtev predpisuje Banka Slovenije, ki je v letu 2005 izdala Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Ur.l.RS, št. 67/05), ki je stopil v veljavo s 01.01.2006. V njem so predpisani način izračuna kapitala in kapitalskih zahtev ter vsebina poročil, roki in način poročanja.

Banke bodo morale razkriti, kateri model ocene tveganj uporabljajo, ali standardiziran ali napreden in to za vsako posamezno vrsto tveganja, naj bo to za kreditno, operativno, valutno ali tržno. Razkriti bodo morale, kako so izračunale svojo rizično aktivo in svoj kapital, ki ga potrebujejo za varno poslovanje ter za posamezno vrsto tveganja. Razkriti bodo morale tudi povezave matične banke s hčerami. Vsi bančni podatki bodo obravnavani na konsolidirani osnovi (<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=160>).

3. UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM

3.1. POMEN UPRAVLJANJA S KREDITNIM TVEGANJEM

Podobno, kot je glavni cilj posloводства podjetja ustvariti kar najvišjo vrednost podjetja za njegove lastnike, je cilj upravljanja poslovnih bank donosna in varna naložba virov sredstev, ki so jih pridobile od lastnikov, kreditorjev in ne nazadnje tudi komitentov, ki so svoje presežke denarnih sredstev vložili v banko.

Skoraj vse bančne transakcije so povezane s kreditnim tveganjem, za katerega velja splošno pravilo, da čim dlje traja terjatev, tem večje je tveganje. Kreditno tveganje nastaja, ker kreditojemalec morda ne bo pripravljen ali sposoben izpolniti svojih pogodbenih obveznosti. Banka mora torej računati z možnostjo izpada pri vračanju kredita ali pri plačilu zaračunanih obresti. Bančni posel namreč ni zaključen z odobritvijo kredita, temveč šele, ko banki kreditojemalec vrne celoten dolg brez kakršnekoli izgube.

Da bi banka znižala kreditno tveganje, mora omejiti slabe kredite tako, da že pred odobritvijo oceni boniteto potencialnega kreditjemalca, pozorno spremlja vračanje kredita in razpršuje svoj kreditni portfelj. Za preprečevanje kreditnih tveganj se banke poslužujejo zavarovanj kreditov.

Kreditno tveganje ocenjujemo iz razloga, da ugotovimo, kakšna je verjetnost, da kreditojemalec svojih obveznosti ne bo poravnal. To banka ugotavlja na osnovi informacij, ki jih ima o komitentu (iz zunanjih virov, od komitenta in iz morebitnih lastnih virov). Merjenje kreditnega tveganja je ključno za oblikovanje pravilne cene kredita, določitev vrste in načina zavarovanja kredita ter postavitev ustreznih limitov zadolžitve za posameznega komitenta.

Pri kreditnem tveganju nastopajo pretežno tri vrste tveganj (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006):

- tveganje neplačila, ki ga ugotavljamo kot verjetnost, da v določenem časovnem obdobju pride do zamud pri vračanju kredita;
- tveganje izpostavljenosti, ki izvira iz nepoznavanja bodoče izpostavljenosti v primeru neplačila (okvirni krediti, limiti na transakcijskih računih);
- tveganje poplačila; pomeni možnost, da v primeru neplačila v nadaljnji izterjavi ali z unovčenjem zavarovanj ne bo prišlo do poplačila vseh obveznosti kreditojemalca do banke. Pri tem igra kakovost zavarovanja najpomembnejšo vlogo.

Banka odloča o kreditnem tveganju tako, da si vnaprej določi kriterije za dajanje kreditov, kot so vrste kreditov, vrste komitentov, omejitve za posamezne komitente, omejitve koncentracije v posameznih ciljnih skupinah komitentov, določitev ročnosti kreditov, ceno kreditov (obrestne mere), oblike in kriterije zavarovanja kreditov, določitev pooblastil pri kreditnem poslovanju in določitev postopkov nadzora nad kreditnim portfeljem.

Čeprav se podrobnosti upravljanja s kreditnim tveganjem razlikujejo med posameznimi bankami glede na naravo in zapletenost njihovih kreditnih funkcij in portfeljev, mora splošen program upravljanja s kreditnim tveganjem (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006):

- *Prepoznovati obstoječe in potencialno kreditno tveganje*, ki mu je banka izpostavljena pri opravljanju svojih poslovnih aktivnosti ter *razviti in uporabljati jasno določene, skrbne in previdne politike za učinkovito upravljanje in nadzor kreditnega tveganja*, ki določajo filozofijo kreditnega tveganja banke ter parametre, s pomočjo katerih bo to tveganje nadzorovano. Pritiski za povečanje donosnosti, razmere na trgu in vedno bolj zapleteno finančno okolje imajo za posledico vedno nove kreditne instrumente in pristope do kreditov. Merjenje tveganj, povezanih s posameznimi kreditnimi aktivnostmi, omogoča določanje skupne izpostavljenosti do posameznih komitentov.
- *Razviti in uporabljati učinkovite postopke odobravanja kreditov, njihovega dokumentiranja in izterjave*. Največje tveganje, s katerim se banka srečuje pri odobravanju kreditov in njihovi izterjavi, je tveganje neplačila. Za znižanje izpostavljenosti tveganju neplačila mora vsaka banka pred odobritvijo

posvetiti ustrezno pozornost posameznemu kreditu in ga oceniti. Zagotoviti mora, da so krediti ustrezno dokumentirani. Postopkom ocenjevanja in dokumentiranja vsakega kreditnega predloga sledijo tudi jasno določeni postopki izterjave ter rednega spremljanja komitentov in kreditov. Medtem ko krediti pravnim osebam zahtevajo zelo poglobljeno analizo, krediti prebivalstvu tega običajno ne zahtevajo. V vseh primerih pa mora biti analiza dovolj poglobljena, da ustrezno oceni dolžnika, njegovo zmožnost vrniti kredit in, kjer je potrebno, tudi vrednost zastavljenega premoženja oziroma drugo obliko zavarovanja.

- *Omogočati postopke za učinkovito spremljanje in nadzor vrste, značilnosti in kvalitete kreditnega portfelja.* Neustrezni postopki spremljanja in nadzora kreditne funkcije znotraj uveljavljenih smernic so vzrok za težave s krediti pri velikem številu bank. Drugi pomemben vzrok je neupoštevanje oziroma prirejanje določenih politik in postopkov odobravanja kreditov. Zato mora vsaka banka razviti in uporabljati postopke in informacijske sisteme za učinkovito spremljanje in nadzor značilnosti in kvalitete kreditnega portfelja. Ti postopki morajo določati kriterije za ugotavljanje in poročanje o poslih, ki bi utegnili postati problematični, zagotoviti pogostejše in bolj natančno spremljanje teh poslov ter predvideti morebitne korektivne akcije, kot na primer spremembo razvrstitve ali oblikovanje dodatnih rezervacij. Vsaka banka mora imeti izdelane kriterije za razvrstitev in vzpostavljen sistem razvrščanja kreditov.

Pogosto so kreditne izgube¹⁵ posledica (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006):

- *slabosti v dodeljevanju in spremljanju kreditov;*
- *slabe organizacije spremljave kreditov,* kar se je odrazilo v slabi kvaliteti kreditnega portfelja oziroma v nepravočasnem odkritju slabih kreditov.
- *pomanjkljive spremljave komitenta in / ali vrednosti zavarovanja kredita;* banke, ki niso prepoznale zgodnjih znakov poslabšanja finančne situacije dolžnika, niso storile ničesar, da bi zavarovale svojo pozicijo, pomanjkanje spremljave finančnega stanja komitenta in primernosti zavarovanja pa je vodilo do izgub.
- *goljufij,* ki jim je banka nasedla;
- *kreditnih koncentracij,* ki so posledica visokega finančnega vzvoda ter korelacije faktorjev tveganja in financiranja na način, ki koncentrira tveganje v določenih fazah.

¹⁵ Izguba je namreč produkt med izpostavljenostjo in deležem izgube v izpostavljenosti.

Tradicionalno prepričanje panoge bančništva je bilo, da je primarna naloga upravljanja s kreditnimi tveganji minimiziranje izgube. Za banke je bilo kreditno tveganje nekaj, čemur se morajo izogniti. Izguba iz posojil je bila pripisana slabim odločitvam v procesu odobravanja kredita, namesto da bi bila zaznana kot napovedljiva in sestavni del procesa prevzemanja tveganj neznanega dogodka v prihodnosti v zameno za povečano donosnost investicije (Sarraff, 2006, str. 10).

V preteklih nekaj letih so hitre spremembe v konkurenčnem in regulatornem okolju odkrile slabosti teh okorelih in tveganju nenaklonjenih pristopov v kreditnem tveganju. Vidne so spremembe v upravljanju s kreditnim tveganjem, uvedena so nova pravila o kapitalski ustreznosti (Basel II) ter veliki napredki v analiziranju tveganj in tehnologiji. Vse to je povzročilo, da so banke spremenile organizacijo in pa strukturo kreditnega procesa (Sarraff, 2006, str. 11).

3.2. FAZE KREDITNEGA PROCESA

Banka mora vzpostaviti ustrezen kreditni proces, ki ga lahko opredelimo kot niz postopkov oziroma procesov, vse od prvega kontakta s komitentom, odobritev kredita, spremljavo kredita in kreditojemalca, pa vse do poplčila kredita z vsemi zaračunanimi obrestmi in stroški. Kreditni proces je ustrezen, če vključuje proces odobritve kredita, proces spremljave kredita, proces zgodnjega odkrivanja povečanega kreditnega tveganja in proces razvrščanja dolžnika in/ali izpostavljenosti.

Čeprav se lahko nekateri dobri krediti poslabšajo zaradi nastopa nepredvidenih okoliščin, večina problemov, povezanih s krediti, vendarle izvira iz njihovega neustreznega ocenjevanja ter neupoštevanja osnovnih načel odobravanja kreditov, ki med drugim vključujejo (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006):

- namen kredita in vir vračila kredita,
- lastnosti in sloves dolžnika glede pravočasnega vračanja dolgov oziroma izpolnjevanja pogodbenih obveznosti,
- dolžnikovo sposobnost vrniti kredit, ki temelji na preteklih finančnih trendih in projekcijah finančnih oziroma denarnih tokov ter
- ustreznost zavarovanja.

Za ugotavljanje in določanje kreditnega tveganja so ključne faze kreditnega procesa ocenjevanje bonitete komitenta, izdelava bonitetne ocene in odločitev o zavarovanju kredita. V nadaljevanju so prikazane faze kreditnega procesa, podrobneje pa je predstavljena vsebina ključnih faz kreditnega procesa.

Faze kreditnega procesa se od banke do banke nekoliko razlikujejo, vendar jih lahko strnemo v sledeče korake (The loan process, 2004, str. 5-7):

1. *Pridobivanje stranke*: ta faza vključuje pripravo na sestanek s stranko, sam sestanek in pridobivanje vseh potrebnih dokumentov.
2. *Ocenjevanje bonitete komitenta in izdelava ratinga*: banka mora pred odobritvijo kredita oceniti in analizirati vse pomembne dejavnike, ki vplivajo na oceno tveganja dolžnika. Rezultat bonitetne ocene (ratinga) predstavlja osnovo za odobritev ali zavrnitev kredita kot tudi za izračun pogojev kredita glede na tveganje in pa pričakovani donos. Banka mora kot primaren vir poplačila kredita upoštevati plačilno sposobnost dolžnika, pri čemer sprejeta zavarovanja za posamezen kredit predstavljajo sekundarni vir za poplačilo kredita.
3. *Priprava kreditnega predloga*: pogoje kredita običajno določajo komercialisti. Za določitev tveganju primerne cene kredita se upošteva rezultat ratinga in zavarovanje kredita. Potrebno je oceniti vrednost in pravno varnost zavarovanja kredita. Končno vrednost zavarovanja določi oddelek, ki je pristojen za odobravanje posojil. Zavarovanje posojil je vrednoteno na osnovi enotnih kriterijev.
4. *Odobritev*: odločitev o odobritvi oziroma zavrnitvi kreditnega predloga se sprejme na določeni ravni, ki ima pooblastila za odobravanje kreditov s strani posloводства.
5. *Realizacija kredita*.
6. *Nadzor kredita*: za zgodnje odkrivanje poslabšanja kreditne sposobnosti kreditorejmalca je potreben nadzor nad izpolnjevanjem pogodbenih določil. Poleg faktorjev, ki so specifični za vsakega kreditorejmalca, je potrebno spremljati tudi poslovno okolje kreditorejmalca (industrijo, situacijo na trgu, konkurente, proizvode). Banke morajo vsa posojila preverjati najmanj enkrat letno z namenom izdelave aktualnega ratinga in ponovnim vrednotenjem vrednosti zavarovanj.
7. *Spremljava kreditov*: vključuje vse aktivnosti, povezane s kreditom (izpolnjevanje pogodbenih določil, sprememba pogodbenih določil, obveščanje kreditorejmalca, urejanje zavarovanj in podobno), spremljavo dolžnika in zavarovanj.
8. *Ravnanje s problematičnimi krediti*: v primeru očitnega poslabšanja finančnega stanja kreditorejmalca, je potreben intenzivni nadzor, prenos izterjave v pravno službo in eventualen reprogram kredita.

3.2.1. OCENJEVANJE BONITETE IN IZDELAVA RATINGA

Za namen ocenjevanja kreditnega tveganja mora banka vzpostaviti ustrezen proces razvrščanja dolžnikov v bonitetne razrede in/ali skupine. Banka mora oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke in kvaliteto zavarovanja po vrsti in obsegu pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti banke.

Glavni namen ocenjevanja bonitete potencialnega komitenta banke s hkratnim upoštevanjem pozitivnega donosa za obe strani, je želja vsake poslovne banke, da iz množice možnih komitentov izbere tiste, za katere ocenjuje, da so primerni za dolgoročno poslovno sodelovanje. To so tako imenovani ciljni komitenti, ki jim banka skladno z razmerami na bančnem trgu ponudi določene finančne storitve, s katerimi želi doseči svoj cilj - donosna in varna naložba prostih denarnih sredstev v upravljanju banke.

Boniteta komitenta naj bi opredelila verjetnost, da bo banka iz določenega pogodbenega razmerja dobila od komitenta dogovorjeno plačilo. Cilj izdelave ratinga je določiti objektivno, transparentno in primerljivo ovrednotenje bonitete dolžnika. Pri izdelavi bonitetne ocene (ratinga) za podjetja se obravnavajo različni faktorji, ki jih lahko razdelimo v 3 kategorije. Z obravnavo vseh teh vidikov dobimo objektivno sliko o boniteti ocenjevanega komitenta (Basel II Kreditrating, 2003, str. 15-16):

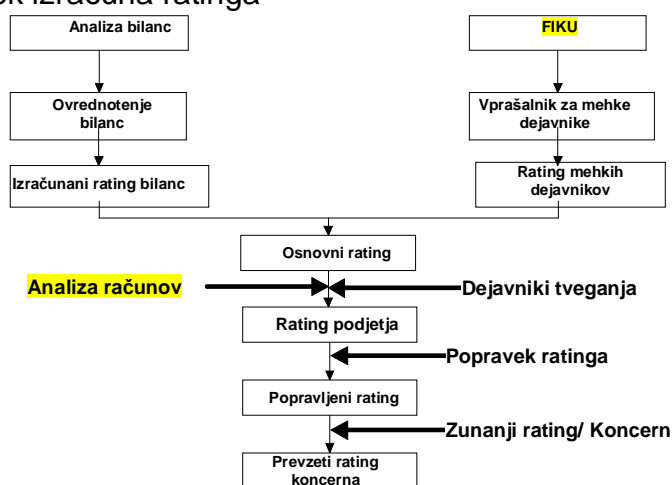
- **Trdi – kvantitativni dejavniki** (angl. Hard-Facts): za analizo teh faktorjev se izračunajo kazalniki na podlagi rednega poslovanja, dejavnosti financiranja in izrednega poslovanja; podatki za njihov izračun se dobijo iz bilančnih izkazov podjetja.
- **Mehki – kvalitativni dejavniki** (angl. Soft-Facts): tu gre za obravnavanje posloводства, računovodstva, dejavnosti, trga in tržne pozicije podjetja. Upoštevajo se tudi izkoriščenost kapacitet, kvalifikacija zaposlenih in kvaliteta odnosa med banko in podjetjem.
- **dejavniki tveganja in opozorilni znaki**: dejavniki tveganja nastopajo sicer zelo redko, vendar imajo močan negativen vpliv na rating. Gre za izpad plačil, nenehne likvidnostne probleme (zamuda s plačili dobaviteljem, odplačili posojil, plačilna nesposobnost,...) ali slabo oceno, pridobljena preko informacij na trgu.

Rating podjetja so v zgoščeni obliki ovrednoteni analitiku znani dejavniki, ki vplivajo na poslovanje podjetja. Rating je dodeljena šifra, ki označuje razred tveganja pri poslovanju z ocenjevanim podjetjem. To tveganje je izražena verjetnost, da bo podjetje zašlo v težave, ki bi utegnile ogroziti dogovorjeno plačilo. Določitev ratinga kreditorejalcem se vrši preko internih ocenjevalnih sistemov bank ali ocen priznanih zunanjih ocenjevalnih agencij.

Slika 2 prikazuje primer izračuna ratinga. Za podjetje, za katerega želi banka določiti bonitetno oceno, je potrebno pridobiti bilančne podatke, ki jih banka ovrednoti, bančni svetovalec pa mora odgovoriti na vprašalnik za izračun mehkih dejavnikov ter faktorjev rizičnosti in opozorilnih znamenj za to podjetje. Na rezultat ratinga vpliva tako več sklopov (ovrednotenje bilanc, mehki dejavniki, dejavniki tveganja). To pomeni, da je končni rezultat sestavljen iz različnih delnih rezultatov.

V primeru, da je podjetje del koncerna, lahko le-to prevzame rating koncerna. V tem primeru je bonitetna ocena podjetja enaka bonitetni oceni matične družbe.

Slika 2: Postopek izračuna ratinga

Vir: Interno gradivo banke X.

Kreditorejmalci se med sabo razlikujejo po stopnji tveganja. Tem slabša boniteta komitenta je, statistično gledano, povezana z naraščajočo verjetnostjo neplačila oziroma nerednim poravnavanjem pogodbenih obveznosti. Zato poskušajo banke kreditne pogoje določiti čim bližje ugotovljeni boniteti komitenta in tveganju, ki ga prevzamejo z odobritvijo kredita komitentu. To terja čim bolj natančno merjenje tveganja in ustrezno določanje cene kredita. Prevzetemu tveganju banke naj bi se po možnosti prilagodili tudi pogoji kredita. To pomeni, da naj bi stranke z dobro boniteto plačevale nekoliko nižje obresti, medtem ko bodo lahko komitenti s slabšo bonitetno oceno pridobili kredit pod manj ugodnimi pogoji (Fellner, 2005, str. 25).

Komitent, ki doseže slab ali negativni rating, ima pogosto sledeče probleme (Basel II Kreditrating, 2003, str. 17):

- slabo kapitalsko strukturo (nizek lastni kapital),
- visoke ali pogosto neplačane terjatve,
- pomanjkljivo kontrolo nad poslovanjem podjetja in
- pripadnost slabi (nerentabilni) panogi.

3.2.2. ZAVAROVANJE POSOJIL

Za zavarovanje kreditov, garancij in drugih izpostavljenosti, ki za banko pomenijo kreditno tveganje, izbere banka tisto obliko zavarovanja, ki zanjo pomeni največjo stopnjo varnosti, glede na tveganost naložbe in bonitetno oceno komitenta. Banka lahko za zavarovanje izpostavljenosti oziroma za namene zmanjševanja kreditnega tveganja od komitenta zahteva eno ali več vrst zavarovanj hkrati. Vrsta in vrednost zavarovanj so odvisni od vrste izpostavljenosti in bonitetne ocene komitenta, praviloma pa so enaka skupni višini kredita ali druge izpostavljenosti, tako da je skupna višina pokritja praviloma najmanj 100%.

Vrste zavarovanj, ki jih banke lahko upoštevajo v izračunu oslabitev (Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, 2005):

- *Prvovrstna zavarovanja*: bančna vloga, vrednostni papirji RS, BS, vlad in CB držav cone A, nepreklicna garancija bank, prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, nepreklicna jamstva Republik Slovenije.
- *Primerna zavarovanja*: garancija podjetja, zavarovanje pri zavarovalnici, vrednostni papirji za katere obstaja delujoči trg.
- *Zavarovanje z zastavo nepremičnine*; pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko banka upošteva to zavarovanje so: obstoj trga in možnost unovčljivosti v razumnem roku, uradna cenitev nepremičnine, neposredno izvršljivi notarski zapis o zavarovanju in pravnomočni sklep sodišča o dovolitvi vpisa hipoteke v korist banke, zavarovalna polica in vinkulacija zavarovalne vsote v korist banke.
- *Zavarovanje z zastavo premičnine*; pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, pa so: obstoj likvidnega trga za to premičnino, obstoj uveljavljenih, javno dostopnih tržnih cen, pravno izvršljiv dogovor o zavarovanju, prednost pred ostalimi upniki pri realizaciji zavarovanja, zastava vpisana v Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin.

Primerne oblike kreditnih zavarovanj so podrobneje predstavljene v poglavju 5.2.3.

3.2.3. KRITERIJI ZA RAZVRŠČANJE V SKUPINE V SLOVENIJI

Banka mora, po zahtevah regulatorja (Banke Slovenije), v okviru politike kreditiranja določiti razmerja med bonitetnimi razredi in sicer kot višino tveganja, ki ga obsega posamezen razred. Politika kreditiranja mora določiti tveganost za vsak posamezen razred tako z opisom verjetnosti neplačila v posameznem razredu kot kriterije za identifikacijo oziroma razlikovanje višine kreditnega tveganja (Čargo, Štajner).

Tristebrna struktura kapitalskega sporazuma (kapitalske zahteve, nadzor in večja razkritja) oz. evropska direktiva 2006/48/ES se ujema z novimi Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (MSRP), ki temeljijo na konceptu poštene vrednosti (vrednotenje sredstev - aktive po njihovi tržni vrednosti) in omogočajo investitorjem, poslovnim partnerjem in regulatorjem boljši pregled nad izkazi poslovanja bank. Računovodski standardi so, tako kot Basel II, usmerjeni v ugotavljanje in obvladovanje tveganj. Obe pravili vključujeta veliko enakih podatkov, zahtevani so redni revizijski pregledi in razkritja poslovanja bank (Kemp, 2003, str. 18).

Banke morajo, v skladu z veljavnimi določili MSRP, finančna sredstva in prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah razvrstiti v skupine po tveganosti in oceniti višino izgub iz kreditnega tveganja. Za banke vključuje ta določila Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Ur.l.RS št. 67/2005 in št. 97/2005), ki ga je pripravila Banka Slovenije in je stopil v veljavo s 01.01.2006. Sklep med drugim določa kriterije za skupinsko in individualno vrednotenje terjatev (oblikovanje rezervacij), kriterije za razvrstitev terjatev v skupine po tveganosti in navodila za ocenjevanje višine izgub iz kreditnega tveganja. Banke morajo oslabiti finančna sredstva na nadomestljivo vrednost in oblikovati rezervacije za zunajbilančne postavke. Razvrščanje v skupine temelji na oceni sposobnosti dolžnika izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti in kvaliteti zavarovanja.

Oslabitev finančnega sredstva je razlika med knjigovodsko in nadomestljivo vrednostjo. *Nadomestljiva vrednost* je sedanja (diskontirana) vrednost pričakovanih prihodnjih denarnih tokov ob uporabi izvirne efektivne obrestne mere.

Rezervacije za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah pa so enake sedanji (diskontirani) vrednosti ocenjenih bodočih plačil.

Tvegane aktivne bilančne postavke (finančna sredstva in naložbene nepremičnine) obsegajo: kredite, naložbe v vrednostne papirje in dolgoročne naložbe v kapital, eskontirane menice, terjatve iz finančnih najemov, terjatve iz izvedenih finančnih instrumentov, naložbe v naložbene nepremičnine, obračunane obresti in nadomestila, terjatve za plačane garancije, avale in druge prevzete obveznosti ter vloge pri bankah in druge postavke, ki jih je mogoče razporediti na posameznega dolžnika.

Tvegane zunajbilančne postavke (prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah) obsegajo: izdane finančne garancije, avale, nekrite akreditive in posle s podobnim tveganjem, na podlagi katerih lahko za banko nastane obveznost plačila.

3.2.3.1. SKUPINSKO OCENJEVANJE OSLABITEV

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah se za potrebe *skupinskega oblikovanja oslabitev/rezervacij* razvrstijo v skupine od A do E, ki odražajo sposobnost dolžnika, da poravna obveznosti do banke ob dospelosti.

Veljavni Sklep Banke Slovenije o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic za potrebe izračuna odbitne postavke od temeljnega kapitala finančna sredstva oz. prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah vključuje naslednje kriterije za razvrščanje skupne izpostavljenosti do dolžnikov v skupine od A do E:

- ocena finančnega položaja dolžnika,
- zmožnost zagotovitve zadostnega denarnega toka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obseg zavarovanj terjatev,
- izpolnjevanje obveznosti do banke v preteklem obdobju.

Banka mora skupine za skupinsko oceno oslabitve finančnih sredstev¹⁶ oziroma za skupinsko ugotavljanje potrebnih rezervacij za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah¹⁷ določiti glede na podobne značilnosti kreditnih tveganj, ki kažejo sposobnost dolžnika poravnati obveznosti v skladu s pogodbenimi določili. Skupine so lahko opredeljene glede na vrste finančnih sredstev, panogo, geografsko lokacijo, vrste zavarovanj ali poravnavanje dolgov v preteklih obdobjih.

Banka mora pri izračunu izgube iz naslova kreditnega tveganja na podlagi skupinskega ocenjevanja finančnih sredstev, ki so razvrščena v skupine od A do E, upoštevati predpisane odstotke s strani Banke Slovenije, prikazane v tabeli 2.

¹⁶ Oslabitev finančnega sredstva je razlika med knjigovodsko in nadomestljivo vrednostjo. Nadomestljiva vrednost je sedanja vrednost (diskontirana vrednost) pričakovanih prihodnjih denarnih tokov ob uporabi izvirne efektivne obrestne mere.

¹⁷ Rezervacije za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah so enake sedanji vrednosti (diskontirani vrednosti) ocenjenih bodočih plačil.

Tabela 2: Razvrstitev finančnih sredstev in prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah pri skupinskem vrednotenju

Skupina	Kriteriji za razvrstitev terjatev v skupine po tveganosti so terjatve do sledečih dolžnikov:	% za izračun izgube iz naslova kreditnega tveganja ¹⁸
A	<ul style="list-style-type: none"> – Banke Slovenije, Republike Slovenije, Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav cone A¹⁹, – za katere se ne pričakujejo težave s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni, – terjatve, ki so zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem. 	1% ²⁰
B	<ul style="list-style-type: none"> – za katere se ocenjuje, da bodo poravnali dospelosti obveznosti, vendar je njihovo finančno stanje trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo, – ki plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni (občasno z zamudo od 31 do 90 dni). 	10%
C	<ul style="list-style-type: none"> – za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, – ki plačujejo obveznosti z zamudo do 90 dni (občasno z zamudo od 91 do 180 dni), – ki so izrazito podkapitalizirani, – ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb, – od katerih banka ne prejema tekoče zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s poravnavanjem obveznosti. 	25%
D	<ul style="list-style-type: none"> – za katere obstaja velika verjetnost izgube dela finančnega sredstva oziroma plačila po prevzeti obveznosti, – ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 90 dni do 180 dni (občasno z zamudo od 181 do 360 dni), – ki so nesolventni, – za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja oziroma so v sanaciji, postopku prisilne poravnave ali v stečaju. 	50%
E	<ul style="list-style-type: none"> – za katere se ocenjuje, da sploh ne bodo poplačane, – terjatve s sporno pravno podlago, – ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 360 dni. 	100%

Vir: Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, 2005.

¹⁸ % potrebne rezervacije.

¹⁹ Cona A je opredeljena v veljavnem sklepu o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic.

²⁰ Razen netveganih postavk (denar v blagajni, stanja na računih pri Banki Slovenije, terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije, terjatve do Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank držav cone A ter opredmetena osnovna sredstva in neopredmetena dolgoročna sredstva) in postavk, zavarovanih s prvovrstnim zavarovanjem.

3.2.3.2. POSAMIČNO OCENJEVANJE OSLABITEV

Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic uvaja tudi novo skupino, imenovano P. V skupino P se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, za katere banka pri *posamični oceni* ugotovi, da je potrebna oslabitev ali oblikovanje rezervacije. To je skupina posamično oslavljenih terjatev, za katere mora banka oblikovati rezervacije. Terjatve, vključene v to skupino, so vrednotene individualno (skupinsko ocenjevanje ni potrebno).

Če pri posamični ocenitvi finančnega sredstva obstajajo nepristranski dokazi oslabitve, mora banka oceniti nadomestljivo vrednost takšnega finančnega sredstva. Če je nadomestljiva vrednost manjša od knjigovodske, banka pripozna izgubo v izkazu poslovnega izida. V primeru, da so finančna sredstva ocenjena posamično in oslabitev ni potrebna ter posledično ni pripoznana, mora banka ta sredstva, zgolj za potrebe določanja potrebne višine kapitala, vključiti v ponovno skupinsko ocenjevanje, da bi se ocenila potrebna oslabitev.

Banka mora sproti ali najmanj trimesečno v skladu Sklepom o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic ocenjevati, ali obstajajo nepristranski dokazi, da je finančno sredstvo ali skupina finančnih sredstev oslABLJENA, ali da obstaja možnost izgube iz prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah.

Če banka pri posamični ocenitvi finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, razvrščenih v skupine A do E ugotovi, da je potrebna posamična oslabitev ali oblikovanje rezervacije, jo mora prerazvrstiti v skupino P. V tem primeru ponovno skupinsko ocenjevanje ni potrebno.

Če banka pri posamični ocenitvi finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah, razvrščenih v skupino P, ugotovi, da posamična oslabitev ali rezervacija ni več potrebna ter posledično ni pripoznana, jo mora prerazvrstiti v skupino A do E in jo vključiti v ponovno skupinsko ocenjevanje.

4. SPREMEMBE V UPRAVLJANJU S KREDITNIM TVEGANJEM

4.1. IZRAČUN KAPITALSKIH ZAHTEV ZA KREDITNO TVEGANJE

Za merjenje kreditnega tveganja in določanje kapitalskih zahtev za kreditno tveganje sta v okviru prvega stebra bankam na voljo dva načina določanja tveganosti terjatev bank do posameznih dolžnikov: standardiziran pristop in pristop temelječ na notranjih bonitetnih ocenah (internih ratingih), ki se deli še na enostaven in napreden pristop. V nadaljevanju sta podrobneje predstavljena oba pristopa.

4.1.1. STANDARDIZIRAN PRISTOP

Standardiziran pristop predstavlja najenostavnejšega izmed pristopov, ki jih bodo banke lahko uporabljale za določitev kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Metodologija za merjenje kreditnega tveganja v standardiziranem pristopu temelji na nekoliko bolj razčlenjeni lestvici za tehtanje terjatev, kot so jo banke uporabljale pri izračunu tehtane tvegane aktive do sedaj. **Največjo spremembo** glede na staro metodologijo tehtanja terjatev **predstavlja uporaba zunanjih bonitetnih ocen za ugotavljanje tveganosti terjatev**. Tudi tehnike za zmanjševanje kreditnega tveganja – **tehnike CRM so** po novem **obravnane bolj celovito**, v smislu širšega priznavanja različnih instrumentov zavarovanja pred kreditnim tveganjem in hkrati definiranja številnejših pogojev, ki bodo morali biti izpolnjeni, če bodo banke hotele izkoristiti kapitalске olajšave. Regulatorne kapitalске zahteve, določene na podlagi standardiziranega pristopa, naj bi bile bližje ekonomskemu tveganju, s katerim se banke soočajo pri svojem poslovanju, zaradi uporabe zunanjih ratingov in širšega priznavanja kreditnih zavarovanj.

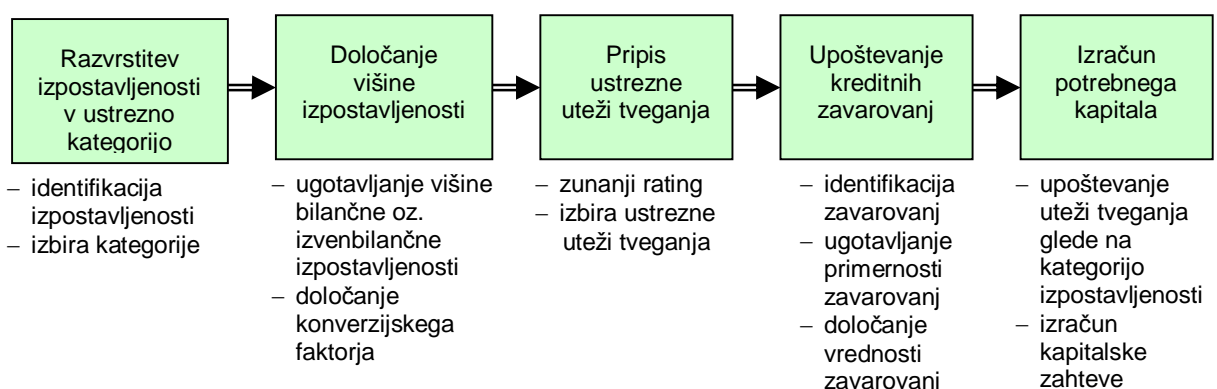
Prav uporaba zunanjih ratingov za določanje tveganosti posameznih dolžnikov v okviru izračunavanja kapitalске ustreznosti bank sproža mnoga vprašanja in pomisleke v zvezi z usposobljenostjo rating agencij za določanje pravih ocen tveganja, ustreznostjo metodologije, ki jo uporabljajo za določanje ratingov, nevarnostjo tako imenovanega kupovanja ratingov, njihovo procikličnostjo in podobno. Zaradi tega so še bolj pomembni minimalni standardi, izpolnjevanje katerih bo predpogoj za priznavanje določene rating agencije in njene metodologije za namen izračuna regulatornega kapitala v bankah.

Čeprav naj bi bile kapitalske zahteve, izračunane ob uporabi standardiziranega pristopa, v povprečju večje v primerjavi s tistimi, izračunanimi ob uporabi obeh pristopov temelječih na internih ratingih, se bo standardiziran pristop verjetno uporabljal v večini bank, še posebej v bankah iz tistih držav, kjer se bolj razvite sofisticirane oblike upravljanja s tveganji zaenkrat ne uporabljajo v večji meri (Rubin, 2006). Nedvomna prednost standardiziranega pristopa pred IRB pristopom je njegova enostavnost, ki pa nujno vodi v njegovo manjšo natančnost pri merjenju kreditnega tveganja.

Standardiziran pristop za namen določanja potrebnega kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja poteka v naslednjih korakih, kar prikazuje tudi slika 3:

1. razčlenitev bančnega portfelja v 15 kategorij (izpostavljenosti do enot centralne ravni držav in do centralnih bank, do enot regionalne ali lokalne ravni držav, do oseb javnega sektorja, do multilateralnih razvojnih bank, do mednarodnih organizacij, do institucij, do podjetij, iz naslova bančništva na drobno, izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, zapadle postavke, regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti, izpostavljenosti do institucij ali podjetij s kratkoročno bonitetno oceno, iz naslova naložb v krite obveznice, pozicije v listinjenju, izpostavljenosti iz naslova naložb v investicijske sklade, ostale izpostavljenosti) in podrazrede glede na tip izpostavljenosti;
2. pripisovanje uteži tveganja posamezni izpostavljenosti (uteži so predpisane s strani nacionalnih nadzornikov);
3. upoštevanje kreditnih zavarovanj;
4. izračun višine kapitala, potrebnega za kritje tveganj.

Slika 3: Postopek izračuna kapitalskih zahtev za kritje kreditnega tveganja v standardiziranem pristopu

Vir: interno gradivo banke X.

4.1.1.1. UTEŽI ZA TEHTANJE

Direktiva 2006/48/ES predpisuje uteži za tehtanje do posameznih kategorij izpostavljenosti. Za implementacijo direktive v lokalno zakonodajo, morajo uteži tehtanja predpisati nacionalni (lokalni) nadzorniki. Direktiva namreč dopušča, da pri nekaterih kategorijah izpostavljenosti, nacionalni nadzorniki sami izberejo metodo, na podlagi katere bodo banke določale uteži za tehtanje.

A) Izpostavljenost do podjetij

Nezadovoljivo upoštevanje različne kvalitete podjetij pri določanju uteži za tehtanje terjatev do njih, lahko nedvomno uvrstimo med največje pomanjklivosti starega kapitalskega sporazuma. Podjetja so bila namreč uvrščena v najslabši razred, ne glede na njihovo dejansko boniteto. Največje spremembe pri tehtanju terjatev bank so tako ravno pri podjetniškem sektorju.

Tudi pri tehtanju terjatev do podjetij se bodo po novem uporabljale zunanje bonitetne ocene, ki izražajo bolj realistično oceno tveganosti. Za razliko od sistema, kjer je bila utež 100% hkrati edina utež, bodo banke po novem lahko uporabljale tudi uteži 20% (za najbolj kvalitetna podjetja s stopnjo kreditne kvalitete 1), 50% ter 150% (za podjetja s stopnjo kreditne kvalitete 6). Terjatve do podjetij brez ratinga se bodo tehtale z utežjo 100%, pri čemer bodo lahko pristojni regulatorji določili višjo utež, če je verjetnost neplačila, izračunana na podlagi dejanskih podatkov o neplačilih nerangiranih podjetij, v njihovi državi relativno visoka. Novi štirje razredi tveganosti (20%, 50%, 100%, 150%), v katere bo po novem mogoče razvrstiti podjetja, pomenijo velik korak naprej k večji diferenciaciji kreditnega tveganja iz naslova terjatev do podjetij.

Komite evropskih bančnih nadzornih oblasti CEBS (Committee of European Banking Supervisors) je izdal dokument, na podlagi katerega je možno mapiranje ocen zunanjih bonitetnih agencij na ustrezno stopnjo kreditne kvalitete in je Priloga 1 te naloge.

B) Najmanj kvalitetne naložbe

Najmanj kvalitetne naložbe bank so, v skladu z željo, narediti metodologijo za določanje kapitalskih zahtev bolj občutljivo na dejanske ravni kreditnega tveganja v bankah, tehtane z novo, 150% utežjo. Poleg terjatev bank do držav, borzno posredniških družb in drugih bank ter do podjetij s stopnjo kreditne kvalitete 6, se bo nova utež uporabljala tudi za nezavarovani del vseh zapadlih neplačanih terjatev (z zamudo daljšo od 90 dni), zmanjšan za oblikovane oslabitve. Nacionalnim regulatorjem je prepuščena diskrecija, da predpišejo uporabo 150% uteži še za druge vrste terjatev, ki so po njihovem mnenju bolj tvegane (Rubin, 2006).

4.1.1.2. UPORABA STANDARDIZIRANEGA PRISTOPA

Glede na spremembe v metodologiji merjenja kreditnega tveganja, ki naj bi naredile standardiziran pristop manj konkurenčen od IRB pristopa (v smislu izračunanih kapitalskih zahtev²¹), se zastavlja vprašanje, katere banke so zainteresirane za uporabo standardiziranega pristopa. To so nedvomno banke, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov niso sposobne ali ne želijo uporabljati bolj razvitih pristopov k merjenju tveganja, na primer banke (Rubin, 2006):

- pri katerih so kapitalske spodbude za uporabo IRB pristopa premajhne glede na sestavo njihovega kreditnega portfelja (banke z zelo tveganim portfeljem, z veliko koncentracijo v portfelju, zelo majhne banke z relativno preprostimi bančnimi posli,...);
- ki, vsaj na začetku, ne bodo izpolnjevale strogih pogojev za uporabo IRB pristopa;
- ki niso sposobne zagotoviti dovolj dolge časovne vrste podatkov;
- ki niso pripravljene investirati v izboljšave in nadgradnjo informacijskih sistemov.

Po drugi strani pa naj bi številne spodbude banke navajale k razmišljanju o uporabi IRB pristopa (Rubin, 2006):

- trg bo nagradil banke, ki bodo vlagale v izboljšave svojih sistemov za upravljanje s kreditnim tveganjem; večja konkurenčnost takšnih bank bo posledica aktivnega upravljanja s kreditnim portfeljem, boljših politik za določanje cen kreditov, natančnejše alokacije kapitala ter inovacij produktov in storitev;
- banke, ki bodo uporabljale IRB pristop, bodo veljale za bolj kredibilne, saj bo uporaba naprednejših pristopov k merjenju tveganja pogojena z izpolnjevanjem številnih pogojev in preverjena s strani nadzornikov;
- banke bodo namesto dveh sistemov za merjenje tveganj lahko uporabljale enega tako za interno upravljanje s tveganji kot za regulatorne namene;
- zaradi večje transparentnosti poslovanja bank, povezane z uporabo IRB pristopa, naj bi se zmanjšala informacijska asimetrija na trgu finančnih produktov in posledično stroški financiranja.

²¹ Kapitalske zahteve, izračunane na podlagi standardiziranega pristopa, naj bi vsebovale višjo premijo za tveganje v primerjavi s tistimi, izračunanimi na podlagi IRB pristopa, kar naj bi opravičevalo dejstvo, da banke, ki uporabljajo IRB pristop, bolj učinkovito merijo in obvladujejo svoja tveganja ter imajo v sistem spremljanja tveganj vgrajene rigoroznejše notranje kontrole.

4.1.2. PRISTOP NA PODLAGI INTERNIH BONITETNIH OCEN – IRB PRISTOP

Z namenom približevanja regulatornega kapitala dejanskim tveganjem, ki jim je banka izpostavljena, novi baselski sporazum merjenje kreditnega tveganja in na njemu temelječ izračun kapitalskih zahtev dopolnjuje s pristopom, ki temelji na internih bonitetnih ocenah (v nadaljevanju: IRB pristop). IRB pristop je tveganju občutlivejši pristop, po katerem izračunavamo ekonomski kapital za nepričakovane izgube. Bolj tvegani subjekti zahtevajo namreč oblikovanje višjega ekonomskega kapitala kot manj tvegani (Calabia, 2006).

Uporaba internih bonitetnih sistemov za namen določanja potrebnega kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja je ena največjih novosti, ki jih prinaša novi kapitalski sporazum. Ker so interni bonitetni sistemi izredno kompleksni, njihova uporaba zahteva specifična vsebinska, tehnološka ter druga znanja in še kako pomembno je, da bodo banke izpolnjevale niz pogojev oziroma minimalnih standardov, ki zagotavljajo stabilne in verodostojne sisteme internih bonitetnih ocen. Bolj razviti pristop bo pri bankah z manj tveganim portfeljem in učinkovitimi sistemi za obvladovanje kreditnega tveganja prispeval h kapitalskim olajšavam, kar naj bi bila tudi spodbuda za uporabo in nadaljnji razvoj takšnih pristopov (Čargo, Štajner, 2006).

4.1.2.1. GLAVNE ZNAČILNOSTI IRB PRISTOPA

Gre za kompleksnejši pristop k merjenju kreditnega tveganja, saj omogoča večjo diferenciacijo tveganja in posledično natančnejši izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. IRB pristop, katerega osnovni cilj je zajeti dejansko ekonomsko tveganje posameznih naložb ali poslov banke, temelji na notranjem - lastnem sistemu internih bonitetnih ocen oziroma sistemu razvrščanja komitentov, ki ga bo razvila vsaka banka zase in mora ustrezati minimalnim kriterijem, ki jih določa Basel II. Lastni sistem bo bankam omogočal večjo diferenciacijo kreditnega tveganja in s tem posledično natančnejši izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.

IRB pristop opredeljuje tri ključne elemente in sicer:

- komponente tveganja,
- funkcije za pretvorbo ocen komponent tveganja v uteži za tveganje in
- minimalne zahteve, ki jih mora izpolnjevati banka, ki bo želela uporabljati IRB pristop.

Primeren je za banke z razvitimi sistemi za merjenje in upravljanje kreditnega tveganja, ki bodo lahko stroške uvajanja naprednejšega pristopa nadomestile s kapitalskimi olajšavami, ki bodo rezultat uporabe tega pristopa.

4.1.2.2. KOMPONENTE TVEGANJA

Bistvene komponente tveganja, ki predstavljajo tudi ključne vhodne podatke za metode v okviru IRB pristopa so naslednje (Reichardt-Petry, 2006):

- **Tveganje dolžnika**; mera je **verjetnost neplačila** (angl. Probability of Default – **PD**), ki podaja oceno verjetnosti, da dolžnik ne bo poravnal svoje obveznosti. To oceno določi banka z izdelavo bonitetne ocene komitenta. Časovni horizont za oceno verjetnosti neplačila je eno leto.
- **Tveganje, vezano na transakcijo**; mera je **izguba v primeru neplačila** (angl. Loss Given Default – **LGD**²²), ki se izraža v odstotku od izpostavljenosti (pri oceni se upoštevajo zavarovanja, prednostne pravice) za vsako posamezno interno bonitetno oceno. Dejavniki, ki vplivajo na tveganost transakcije so zavarovanje, čas izterjave,...
- **Velikost izpostavljenosti ob neplačilu**; mera je **izpostavljenost ob neplačilu** (angl. Exposure at Default – **EAD**²³), ki izraža dejavnik odvisnosti velikosti izgube od zneska izpostavljenosti banke v trenutku neplačila.
- **Efektivna preostala zapadlost** (angl. Effective Maturity – **M**); daljša kot je preostala zapadlost, višje je tveganje, da se bo dolžnikova kreditna kvaliteta poslabševala ali da bo dolžnik prešel v stanje neplačila pred poplačilom zapadlosti. Če vse ostale stvari ostanejo nespremenjene, lahko predpostavimo, da so izpostavljenosti z daljšo preostalo zapadlostjo bolj tvegane od izpostavljenosti s krajšo preostalo zapadlostjo.
- **Velikost dolžnika** oziroma prilagoditev velikosti za podjetja (angl. Firm Size Adjustment - **S**); prilagoditev velikosti se uporablja samo za podjetja, če so njihovi skupni letni prihodki od prodaje med 5 in 50 mio EUR. Učinek velikosti podjetja se odraža v nižji korelaciji, kar pomeni nižje uteži tveganja in manjšo kapitalsko zahtevo.

V okviru novega kapitalskega sporazuma se šteje, da je prišlo do neplačila s strani dolžnika, ko se zgodi eden ali oba od sledečih dogodkov (Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov za banke in hranilnice, 2006):

- Banka meni, da obstaja majhna verjetnost, da bo dolžnik poravnal svoje obveznosti do bančne skupine v celoti, brez da bi se banka za poplačilo poslužila postopkov kot je npr. unovčenje zavarovanja.

²² LGD je razmerje med izgubo na izpostavljenosti, ki je posledica neplačila nasprotne stranke in vrednostjo izpostavljenosti ob neplačilu.

²³ EAD je praviloma enaka nominalnemu znesku kredita, v primeru odprtih kreditnih linij pa je potrebno upoštevati tudi pričakovane prihodnje odlive iz naslova neizkoriščenega dela kreditne linije.

- Dolžnik zamuja s plačilom katerekoli bistvene kreditne obveznosti do bančne skupine več kot 90 dni. Prekoračitve se smatrajo kot zapadle, ko dolžnik preseže odobren limit, ali ko je njemu odobren limit nižji od vsote tekočih obveznosti.

Elementi, ki lahko služijo kot indikatorji verjetnosti, da ne bo prišlo do poravnave obveznosti dolžnika, so naslednji (Čargo, Štajner, 2006):

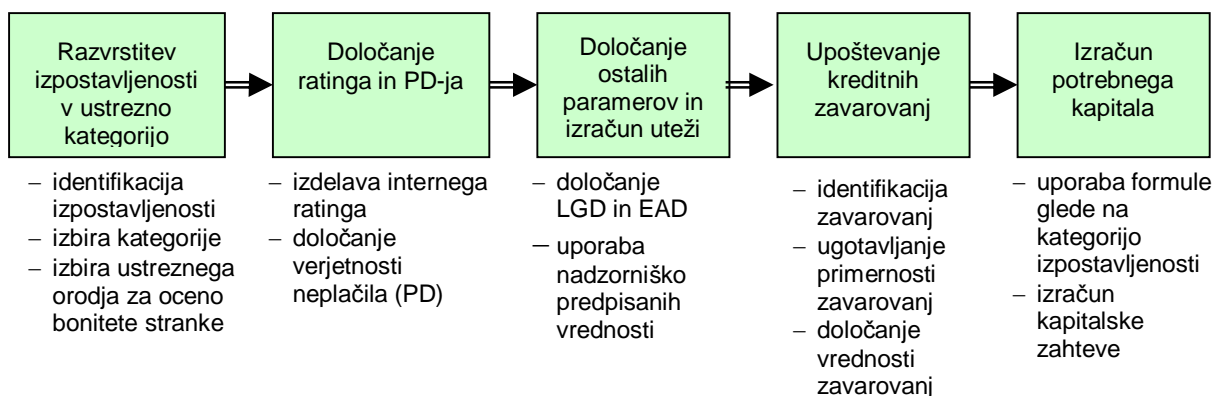
- banka beleži oziroma obravnava kreditno obveznost kot nedonosno;
- banka zaradi zaznave občutnega poslabšanja kvalitete kredita oblikuje odpis ali posebno rezervacijo;
- banka proda kredit po nižji ceni in tako ustvari ekonomsko izgubo;
- banka odobri restrukturiranje problematične terjatve kadar je verjetno, da se bodo učinki opustitve plačila dolga ali odloga plačila glavnice, obresti ali drugih stroškov pokazali v zmanjšani finančni obveznosti dolžnika;
- banka vloži predlog za stečajni postopek zoper dolžnika ali za prisilno poravnavo oziroma podoben postopek v zvezi z dolžnikovo obveznostjo do bančne skupine;
- dolžnik razglasi oziroma je prisiljen iti v stečajni postopek ali podoben postopek zaščite upnika, ki lahko vodi k izognitvi ali odložitvi plačila obveznosti.

4.1.2.3. MEHANIZEM IRB PRISTOPA

IRB pristop za namen določanja potrebnega kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja poteka v naslednjih korakih, kar prikazuje slika 4:

1. razčlenitev bančnega portfelja v 8 kategorij (izpostavljenost do držav, bank, podjetij, majhnih dolžnikov, majhnih in srednje velikih podjetij, lastniški instrumenti v bančni knjigi, naložbe v povezane osebe in trgovalna knjiga) in podrazrede glede na tip izpostavljenosti;
2. pripisovanje verjetnosti neplačila za posamezni bonitetni razred ter izgube in prilagojene izpostavljenosti v primeru neplačila za posamezno terjatev;
3. izračun uteži na podlagi komponent tveganja in izračun tveganju prilagojene aktive;
4. upoštevanje kreditnih zavarovanj;
5. izračun višine kapitala, potrebnega za kritje tveganj; v okviru posamezne skupine izpostavljenosti Basel II določa metodo za izračun kapitalskih zahtev na podlagi vhodnih podatkov (komponent tveganja).

Slika 4: Postopek izračuna kapitalskih zahtev za pokritje kreditnega tveganja v IRB pristopu

Vir: interno gradivo banke X.

Pri razporejanju izpostavljenosti v določeno skupino mora banka upoštevati vsaj sledeče dejavnike tveganja:

- značilnosti tveganja kreditojemalca (npr. vrsta kreditojemalca);
- značilnosti terjatve, upoštevajoč vrsto naložbe in/ali zavarovanja;
- izpostavljenosti do dolžnikov v zamudi; pričakuje se, da bodo banke ločeno od ostalih izpostavljenosti izkazovale zapadle terjatve oziroma izpostavljenosti do dolžnikov v zamudi.

Basel II opredeljuje dva možna IRB pristopa in sicer osnovni in napredni IRB pristop:

- Banke, ki se bodo odločile za **osnovni IRB pristop**, bodo morale zagotavljati svoje ocene verjetnosti neplačila (PD) ter uporabljati ocene ostalih komponent tveganja, kot jih bo določil nacionalni nadzornik. V osnovnem IRB pristopu bankam ni potrebno (morajo pa, če se tako odloči nacionalni nadzornik) izračunavati lastnih ocen zapadlosti. Efektivna preostala zapadlost je postavljena na višini 2,5 leta (Reichardt-Petry, 2006).
- Banke z **naprednim IRB pristopom** pa naj bi uporabljale svoje ocene za komponente tveganja PD, LGD in EAD, morajo pa same izračunavati zapadlost za vsako izpostavljenost v določenem časovnem okvirju od 1 do 5 let. Nacionalni nadzornik lahko izključi določene kategorije izpostavljenosti in upošteva preostalo efektivno zapadlost, ki je krajša od 1 leta (na primer repo posli, kratkoročni depoziti in kredita,...) (Reichardt-Petry, 2006).

Uteži za tehtanje kreditnega tveganja se v okviru IRB pristopa izračunajo kot funkcija vhodnih podatkov PD, LGD in v nekaterih primerih tudi M. Komponente tveganja se s pomočjo kontinuirane funkcije pretvori v uteži, s katerimi se nato določa kapitalske zahteve za posamezne kategorije izpostavljenosti bančnega portfelja.

Ta pristop opušča enoten nabor uteži, ki ga uporablja standardiziran pristop in na ta način omogoča večjo diferenciacijo tveganja ter prilagajanje različnim bonitetnim strukturam bank.

Izračun regulatornega kapitala za IRB pristope:

Regulatorni kapital $\geq 8\%$ x tveganju prilagojena sredstva

$$\text{tveganju prilagojena sredstva} = \text{konverzijski faktor} \times \text{tvegana izpostavljenost} \times \text{utež tveganja}$$

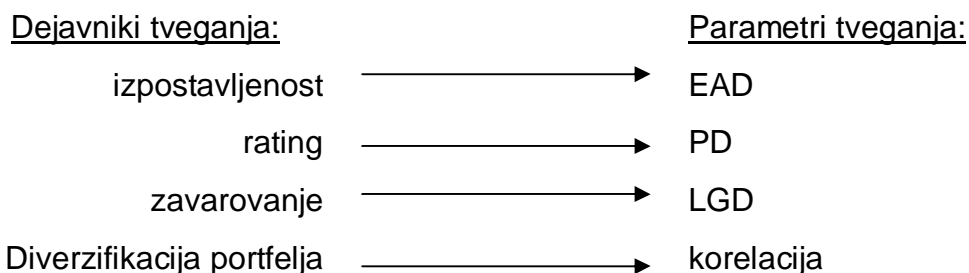
Izpostavljenost ob neplačilu – EAD (Sklep o izračunu kapitalne zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov za banke in hranilnice, 2006):

- za bilančne in izvenbilančne postavke je opredeljena kot pričakovani znesek izpostavljenosti v času, ko postane dolžnik neplačnik, ob predpostavki, da neplačilo nastane znotraj naslednjega leta.
- za črpane izpostavljenosti, kot so na primer krediti s fiksno zapadlostjo, EAD ne sme biti nižja kot je vsota zneska, pri katerem bi se bančni regulatorni kapital znižal, če bi bila izpostavljenost v celoti odpisana in posebnih rezervacij ali delnih odpisov.

Z ekonomskim kapitalom naj bi bila banka sposobna pokriti nepričakovane izgube.

Pričakovana izguba (angl. Expected loss – **EL**) je razmerje med zneskom, ki bo po pričakovanih izgubljen zaradi morebitnega neplačila nasprotne stranke in vrednostjo izpostavljenosti ob neplačilu. EL je enaka zmnožku PD x LGD x EAD. Od bank se pričakuje, da bodo pričakovano izgubo pokrile z oblikovanimi oslavitvami oziroma rezervacijami (Reichardt-Petry, 2006).

Slika 5: Komponente potrebne za izračun pričakovane izgube in ekonomskega kapitala:

Vir: Plank, 2006.

4.1.2.4. MINIMALNE ZAHTEVE ZA UVEDBO IRB PRISTOPA

Banka mora za uporabo IRB pristopa pridobiti soglasje nacionalne nadzorne institucije na podlagi izpolnjenih kriterijev, s katerimi dokaže svojo usposobljenost za uporabo bolj sofisticiranega pristopa. Za izpolnjevanje minimalnih zahtev bo potreben konzervativni pristop bank k obvladovanju tveganj. Banke, ki bodo pridobile soglasje s strani nadzornika, bodo imele možnost uporabljati svoje lastne ocene tveganj in na podlagi le-teh tudi določati kapitalske zahteve za posamezne kategorije izpostavljenosti.

Izpolnjevanje minimalnih standardov in dobre bančne prakse na področju upravljanja s kreditnim tveganjem bo prvi korak na poti k pridobitvi nadzornega soglasja za uporabo IRB pristopa. Standardi za oceno internih sistemov bank za določanje kreditnega tveganja morajo biti osredotočeni predvsem na verjetnost neplačila komitenta (PD), izgubo ob neplačilu (LGD), pričakovano izgubo (EL) in nepričakovano izgubo. Prag vstopa banke k uporabi IRB pristopa mora biti sposobnost banke, da razvršča dolžnike v dovolj veliko število bonitetnih razredov na smisel in preverljiv način z uporabo merljivih značilnosti tveganja. V vsakem bonitetnem razredu naj bi bilo razvrščenih največ 30% vseh izpostavljenosti (Sušnik, 2006).

Banka, ki bo želela pridobiti soglasje za uvedbo in nadaljnjo uporabo svojega sistema internih bonitetnih ocen, bo morala zadostiti obsežnemu naboru minimalnih zahtev in to ne le na začetku, torej v trenutku odobritve, temveč ves čas svojega poslovanja. Večina zahtev je v baselskem dokumentu podana v obliki ciljev, ki naj bi jih banka dosegla. Bistvena je sposobnost banke, da sistematično razvršča in meri kreditno tveganje in sicer tako, da lahko nadzornik potrdi konsistentnost, zanesljivost in veljavnost bonitetnega sistema banke.

Če banka v določenih okoliščinah ne bo izpolnjevala vseh zahtevanih standardov, bo morala pripraviti načrt za časovno uskladitev s predpisanimi minimalnimi zahtevami in pridobiti odobritev nadzornika. Podana bo tudi alternativna možnost in sicer, da bo banka dokazala, da takšno neizpolnjevanje bistveno ne vpliva na njeno izpostavljenost tveganjem. Nadzornik bo nato v obeh primerih ponovno presojal o primernosti banke za uporabo IRB pristopa, hkrati pa za obdobje, ko banka ne bo izpolnjevala minimalnih zahtev, proučil možnost, da od banke, ali zahteva dodaten kapital v okviru drugega stebra ali pa drug primeren ukrep nadzora.

4.1.2.5. UVEDBA IRB PRISTOPA

Novelirana zbirna bančna direktiva 2006/48/ES v 129. členu uvaja specifičen predpis, ki zahteva od evropskih nadzornikov sodelovanje pri sprejemanju odločitve o dovoljenju za regulatorno uporabo internih modelov za izračun kapitalne zahteve v okviru bančne skupine. Interni modeli se nanašajo na notranje bonitetne sisteme (postopek IRB) in sisteme merjenja operativnega tveganja (postopek AMA²⁴), ki so temelj naprednejših modelov za izračun kapitalnih zahtev. Bančna skupina, ki hoče pridobiti to dovoljenje, mora pristojnemu nadzorniku na konsolidirani ravni predložiti skupni zahtevek za uporabo postopka IRB/AMA za namen izračuna kapitalne zahteve.

Direktiva zahteva od bank in njihovih nadzornikov izvajanje kompleksnejših procedur v zvezi z odobritvijo uporabe postopkov IRB in AMA za izračunavanje kapitalne zahteve.

Zato imajo banke in nadzorniki že pred predložitvijo zahtevka preliminarne stike. Tudi v mednarodnih bančnih skupinah, ki bodo hotele svoje sisteme uporabljati v državah svojih hčerinskih podjetij, bodo imeli posledično preliminarne stike med domačim in gostujočim nadzornikom. Po prejemu zahtevka bodo morali nadzorniki najprej oceniti njegovo ustreznost ter sprejeti ustrezno odločitev. Če bo odločitev pozitivna, bodo morali nadzorniki natančno spremljati načrt postopnega uvajanja obravnavanih postopkov, ki ga bo izvajala bančna skupina ter pravilno izpolnjevanje dogovorjenih pogojev (Rotovnik, 2006, str. 67).

Da bi lahko sprejel odločitev o zahtevku, mora bančni nadzornik pridobiti pregled nad modeli za izračun bonitetnih ocen, ki jih uporablja ali namerava uporabljati banka ali bančna skupina ter se seznaniti z načinom njihove implementacije v pripadajoče politike in procedure banke.

4.2. TEHNIKE ZMANJŠEVANJA KREDITNEGA TVEGANJA – CRM TEHNIKE

Sporazum Basel II prinaša večje spremembe pri priznanju kapitalnih olajšav zaradi uporabe tehnik za zmanjševanje kreditnega tveganja - CRM tehnik, skladno s ciljem sporazuma, ki je približati obseg potrebnega regulatornega kapitala dejanskim tveganjem, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju.

²⁴ Napredni pristopi (angl. Advanced Measurement Approaches).

Tehnike CRM lahko definiramo kot načine za zmanjševanje kreditnega tveganja z uporabo zavarovanja z zastavo, garancij, kreditnih derivativov ali na podlagi pogodbenega pobotanja terjatev in obveznosti. Terjatve se namreč lahko pri upniku delno ali v celoti zavarujejo z npr. gotovino, depozitom ali vrednostnimi papirji, za vračilo kredita lahko jamči tretja stranka. Banka lahko svojo izpostavljenost zaradi kreditnega tveganja zaščiti tudi z uporabo kreditnega derivativa ali pa kreditno izpostavljenost do nasprotne stranke zmanjša oziroma odpravi s sklenitvijo pogodbe o pobotanju vzajemnih terjatev in obveznosti s to stranko (Zavodnik, Šušterič, 2006).

4.2.1. TEHNIKE CRM V BASLU I

Star kapitalni sporazum Basel I pri izračunu kapitalnih zahtev priznava le nekatere CRM tehnike – nekatere vrste kreditnih zavarovanj. To so predvsem:

- instrumenti zastave in
- garancije najvišje kakovosti (gotovina in depoziti pri banki upnici; vrednostni papirji; jamstva držav članic OECD, oseb javnega sektorja ter prvovrstnih bank teh držav ter nekaterih multilateralnih razvojnih bank).

Upoštevanje le določenih tehnik CRM je posledično pomenilo nezadostno priznanje zmanjšanja tveganj zaradi uporabe teh tehnik. Poleg tega do sedaj veljavna kapitalna shema pri obravnavi zavarovanj ni temeljila na dejanskem ekonomskem učinku zavarovanj, temveč je uporabljala metodo substitucije, kjer se je pri tehtanju zavarovanih terjatev stopnja kreditnega tveganja originalnega dolžnika nadomestila s stopnjo kreditnega tveganja poroka.

Kadar je bila izpostavljenost zavarovana z denarjem ali vrednostnimi papirji izdanimi s strani OECD centralnih vlad, OECD oseb javnega sektorja ali multilateralnih razvojnih bank, se je izpostavljenost tehtala z utežjo, ki je veljala za naštetih zavarovanj (0% ali 20%). Če je bila izpostavljenost samo delno pokrita z zavarovanjem ali garancijo, se je lahko samo zavarovani del terjatve tehtal z nižjo utežjo (Rubin, 2002, str. 43).

4.2.2. TEHNIKE CRM V BASLU II

Pri obravnavi tehnik CRM v okviru novega kapitalskega sporazuma poskuša Baselski komite:

- spodbuditi banke k učinkovitemu in aktivnemu upravljanju s kreditnim tveganjem in razvoj novih vrst kreditnih zavarovanj,
- omogočiti uporabo enostavne metode za merjenje učinkov zavarovanja, ki jo lahko implementira večje število bank,
- zagotoviti kapitalsko obravnavo kreditnih zavarovanj, ki bo temeljila na ekonomskem učinku tehnik CRM; le-to posledično zagotavlja večjo doslednost in fleksibilnost pri obravnavi različnih vrst kreditnih zavarovanj.

Cilj snovalcev novega sporazuma je bil priznanje dejanskega zmanjšanja kreditnega tveganja, ki nastane zaradi uporabe tehnik CRM, kar naj bi banke stimuliralo k bolj aktivnemu upravljanju kreditnega tveganja in spodbudno vplivalo na nadaljnji razvoj teh tehnik (Zavodnik, Šušterič, 2006).

Kreditna zavarovanja so v novem kapitalskem sporazumu obravnavana bolj celovito in hkrati z vidika njihovega ekonomskega učinka na spremembo verjetnosti poplačila terjatev bank. Številna razpoložljiva zavarovanja se med seboj razlikujejo predvsem glede možnosti obvladovanja preostalega tveganja²⁵. Tiste terjatve, pri katerih se zavarovanje upošteva že pri določitvi ratinga in posledično ocene tveganosti, ne morejo biti deležne dodatnih kapitalskih odpustkov iz naslova samega zavarovanja (Rubin, 2006).

Uporaba tehnik CRM sicer zmanjšuje kreditno tveganje, vendar pa ga ne odpravlja v celoti. Del tveganja ostane običajno nepokrit oziroma nezavarovan zaradi na primer valutne neusklajenosti, tveganja spremembe tržne vrednosti osnovne izpostavljenosti in/ali zavarovanja ter neusklajenosti med zapadlostjo obeh. Prav tako lahko uporaba tehnik CRM sočasno vpliva na nastanek ali porast izpostavljenosti iz drugih tveganj²⁶. Zato je nujno, da banke zagotovijo in vzpostavijo konkretne postopke, s katerimi bodo lahko kontrolirale ta tveganja.

Banke bodo morale, za priznanje kapitalskih olajšav pri transakcijah, kjer uporabljajo katero izmed tehnik CRM, izpolnjevati tudi druge minimalne kriterije Baselskega komiteja. Kapitalska obravnavo tehnik CRM je odvisna od pristopa, ki ga bo banka uporabljala pri izračunu kapitalskih zahtev za kreditno tveganje ter izbrane metode merjenja učinkov zavarovanj.

²⁵ Preostalo tveganje, ki izhaja iz nepopolne zaščite tveganja, nastaja zaradi neusklajenosti med zapadlostjo osnovnega instrumenta in instrumenta za zaščito, tveganja spremembe tržne vrednosti osnovnega in/ali zaščitnega instrumenta ter različnih kreditnih karakteristik obeh instrumentov.

²⁶ Na primer pravno, operativno, likvidnostno ali tržno tveganje.

4.2.3. UPORABA TEHNIK CRM - METODE MERJENJA UČINKOV ZAVAROVANJA

Nova kapitalska shema določa:

- a) širši spekter instrumentov, ki se pri izračunu regulatornega kapitala priznavajo za zavarovanje dela ali celotnega zneska transakcije oziroma posla;
- b) dve metodi za merjenje učinka zavarovanja z zastavo:
 - **enostavna metoda**, ki izhaja iz načela substitucije, na podlagi katere se pri tehtanju zavarovanih terjatev utež osnovnega dolžnika zamenja z utežjo poroka – garanta in
 - **razvita metoda**, ki temelji na denarni vrednosti zavarovanja in upošteva nestanovitnost cen.

Izbrano metodo merjenja učinkov zavarovanja mora banka uporabljati za celoten portfelj, prav tako pa mora za priznanje zavarovanja za namen kapitalske obravnave zagotoviti, ne glede na izbrano metodo, vsaj polletno vrednotenje zavarovanja.

4.2.3.1. ENOSTAVNA METODA

Značilnosti enostavne metode:

- **uporaba le v okviru standardiziranega pristopa** za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje;
- namenjena je bankam, pri katerih zaradi omejenega obsega uporabe zavarovanj z zastavo ni smiselno razvijati vsebinsko in stroškovno zahtevnejše razvite metode²⁷;
- kapitalske zahteve so višje kot pri razviti metodi, ki natančneje meri učinke zavarovanja.

V okviru enostavne metode se nadaljuje z metodo substitucije iz starega kapitalskega sporazuma. Metoda substitucije pomeni nadomestitev uteži za tehtanje kreditnega tveganja originalnega dolžnika z utežjo izdajatelja zavarovanja pri izračunu tveganju prilagojene aktive. **Stopnja kreditnega tveganja zavarovanih terjatev dolžnika nadomesti stopnja kreditnega tveganja poroka.**

Novost je uvedba praga pri tehtanju zavarovanja v višini 20%, kar pomeni, da se nobena terjatev, ne glede na kakovost zavarovanja, ne more tehtati z utežjo nižjo od 20%, razen v sledečih primerih:

²⁷ Razvite metode lahko uporabljajo banke tudi pri standardiziranem pristopu, če ugotovijo, da njeni učinki na kapital odtehtajo stroške.

- z utežjo 0% se tehta zavarovanje z zastavo v obliki gotovine ali depozita v valuti osnovne terjatve ter zavarovanje z zastavo v obliki državnega vrednostnega papirja z 20% diskontom na tržno vrednost.
- uporaba 10% uteži je možna pod naslednjimi pogoji:
 - zavarovanje z zastavo v obliki gotovine, vrednostnih papirjev države ali z njeno boniteto primerljivih oseb javnega sektorja,
 - terjatev in zavarovanje sta denominirana v isti valuti,
 - zagotovljeno je dnevno vrednotenje in dnevno zagotavljanje ustreznega kritja.

Zapadlost zavarovanja pri enostavni metodi ne sme biti krajša od zapadlosti terjatve. Obstaja tudi možnost delnega zavarovanja, kar pomeni, da je samo zavarovani del terjatve deležen ugodnejše kapitalske obravnave.

4.2.3.2. RAZVITA METODA

Razvita metoda je namenjena izračunu kapitala, potrebnega za pokritje preostalega (nezavarovanega) tveganja. Banke bodo morale zaradi uporabe tehnik CRM izračunavati spremembam prilagojeno izpostavljenost ter spremembam prilagojeno zavarovanje. Ti spremembam prilagojeni zneski upoštevajo tveganje bodočih nihanj v vrednosti osnovne izpostavljenosti in vrednosti zavarovanja zaradi tržnih gibanj. Banka jih izračuna z uporabo ustreznih faktorjev prilagoditve, imenovanih faktorji H, ki zajemajo (Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006):

- faktor H_E za izračun spremembam prilagojene izpostavljenosti (kaže nestanovitnost osnovne izpostavljenosti),
- faktor H_C za izračun spremembam prilagojenega zavarovanja (kaže nestanovitnost zavarovanja),
- faktor H_{FX} za izračun valutne neusklajenosti (kaže nestanovitnost valutnih tečajev). V primerih, kjer je zavarovanje z zastavo v drugačni valuti od valute osnovne izpostavljenosti, obstaja dodatno tveganje zaradi valutne neusklajenosti. Z izračunom faktorja H_{FX} se pri izračunu spremembam prilagojenega zavarovanja upošteva tveganje bodočih nihanj valutnih tečajev.

Velikost oziroma vrednost izpostavljenosti po uporabi tehnik CRM, ki se vključi v tveganju prilagojeno aktivo, izračunamo z uporabo naslednje formule (Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006):

$$E^* = E \times (1 + H_E) - C \times (1 - H_C - H_{FX})$$

$(E \times (1 + H_E))$ = spremembam prilagojena izpostavljenost

$(C \times (1 - H_C - H_{FX}))$ = spremembam prilagojen zavarovanje

kjer je:

E^* = vrednost izpostavljenosti po uporabi tehnik CRM

E = trenutna vrednost izpostavljenosti

H_E = faktor prilagoditve za izračun spremembam prilagojene izpostavljenosti

C = trenutna vrednost zavarovanja

H_C = faktor prilagoditve za izračun spremembam prilagojenega zavarovanja

H_{FX} = faktor prilagoditve za valutno neuskkljenost med osnovno izpostavljenostjo in zavarovanjem

V primeru, ko je spremembam prilagojena izpostavljenost večja od spremembam prilagojenega zavarovanja [$(E \times (1 + H_E)) > (C \times (1 - H_C - H_{FX}))$], se razlika med obema zneskoma (E^*) pomnoži z utežjo za kreditno tveganje nasprotne stranke v poslu (originalni dolžnik). Šele ta vrednost predstavlja tveganju prilagojeno aktivo za izpostavljenost E in je osnova za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje.

Basel II predvideva dva načina za izračun faktorjev H :

- **standardni izračun**, kjer banka za faktorje H uporabi fiksne vrednosti, ki jih določa Baselski komite oz. nacionalni nadzornik. Faktorji H so izraženi v odstotkih, njihova velikost pa je odvisna od vrste instrumenta, ki predstavlja osnovno izpostavljenost ali zavarovanje, od izdajatelja instrumenta ter od preostalega časa do zapadlosti.
- **lastni izračun**, kjer banka za faktorje H uporabi lastne ocene tržnih nihanj oziroma tečajev in za katerih uporabo mora banka izpolnjevati določene kvalitativne²⁸ in kvantitativne²⁹ kriterije ter imeti soglasje nadzorne institucije za uporabo internih modelov za izračun kapitalskih zahtev za tržna tveganja.

Uporaba standardnih ali lastnih izračunov ni odvisna od izbranega pristopa za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, saj se lahko oba izračuna uporabljata tako v okviru standardiziranega kot osnovnega IRB pristopa za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.

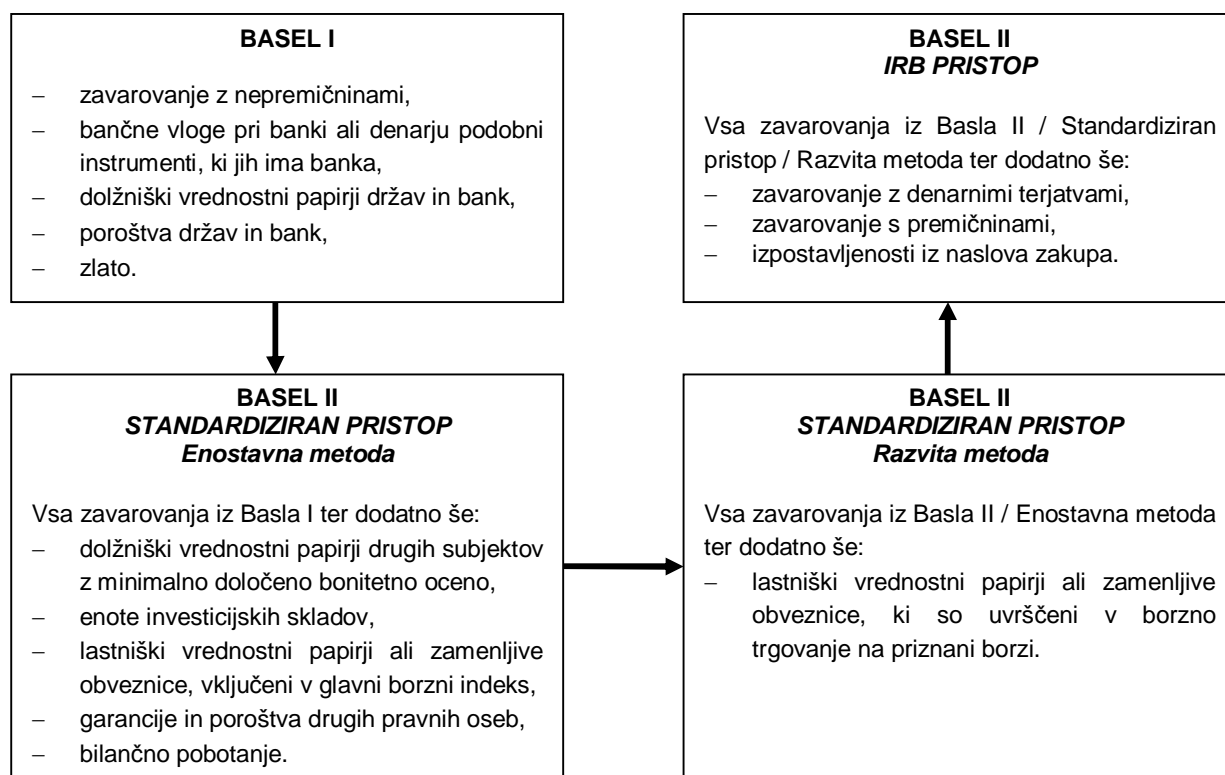
²⁸ Kvalitativni kriteriji se nanašajo predvsem na zagotavljanje: ustreznih procesov, ki skrbijo za skladnost s politiko banke in notranjimi kontrolami, rednih in neodvisnih pregledov sistema za merjenje tveganj in celotnega procesa upravljanja s tveganji, uporabe modela oziroma njegovih rezultatov v dnevnem procesu upravljanja s tveganji, uporabe sistema upravljanja s tveganji v povezavi z določanjem limitov.

²⁹ Kvantitativni kriteriji: izračun faktorjev H z 99% enostranskim intervalom zaupanja na podlagi vsaj enoletne časovne vrste podatkov in četrtletno ažuriranje podatkov ali pogostejše v primeru večjih tržnih gibanj. Faktorji H morajo na podlagi lastnih izračunov kazati nestanovitnost cen za ustrezno obdobje glede na vrsto transakcije ter pogostnost vrednotenja oziroma vzdrževanja kritja.

4.2.4. PREGLED TEHNIK CRM

Basel II priznava določene oblike zavarovanj, ki jih banke lahko uporabljajo za namene zmanjševanja kreditnega tveganja in s tem zmanjšanja kapitalske zahteve. Izbira oblik zavarovanj je odvisna od izbranega pristopa za izračun kapitalske zahteve in od izbrane metode merjenja učinkov kreditnih zavarovanj, kar prikazuje slika 6.

Slika 6: Primerjava priznanih instrumentov zavarovanja v Baslu I in Baslu II

Vir: Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006 in interno gradivo banke X.

4.2.4.1. ZAVAROVANJE Z ZASTAVO PREMOŽENJA

Za priznanje učinka zavarovanja z zastavo pri izračunu kapitalskih zahtev morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- **pravna gotovost v zvezi z izvršljivostjo instrumenta zavarovanja**³⁰; banka mora poskrbeti za ustrezno dokumentiranost zavarovanja ter za jasne in natančne postopke za zagotovitev pravočasnega unovčenja zavarovanja.

³⁰ Pravni mehanizem mora jasno in nedvoumno zagotavljati, da se terjatev poplača iz zavarovanja v primeru, da originalni dolžnik ne poravnava svoje obveznosti.

- **nizka korelacija kreditne kvalitete dolžnika in vrednosti zavarovanja**; na primer vrednostni papirji, katerih izdajatelj je dolžnik, niso ustrezno zavarovanje, saj je njihova vrednost neposredno odvisna od kreditne bonitete izdajatelja, ki je hkrati dolžnik.
- **izdelana strategija glede uporabe zavarovanj** kot del splošne strategije upravljanja s kreditnim tveganjem. Potrebna je osredotočenost na kvaliteto terjatve, ki se zavaruje in ne zgolj na zavarovanje, banka mora imeti izdelane jasne politike in postopke upravljanja z instrumenti zavarovanja. Uporaba tehnik CRM lahko vpliva na nastanek drugih tveganj, zato mora imeti banka vzpostavljene ustrezne procese za kontrolo teh tveganj, kot so:
 - ocenjevanje kreditne sposobnosti originalnega dolžnika navkljub zavarovanju;
 - redno vrednotenje zavarovanja, zlasti če gre za tržne instrumente;
 - spremljanje nezavarovane izpostavljenosti;
 - natančno definirane politike in procedure povezane z zavarovanjem, ki morajo biti podprte z ustreznimi sistemi za spremljanje stanja zavarovanj;
 - obvladovanje tveganja koncentracije, povezanega z izdajatelji ali lastniki instrumentov zavarovanja, zlasti pri instrumentih, katerih izdajatelj je ista oseba;
 - spremljanje in kontrola tveganja zaradi neusklajenosti zapadlosti zavarovanja z zapadlostjo terjatve,
 - spremljava in upoštevanje zunanjih dejavnikov kot so splošni trendi na trgu, ki lahko vplivajo na kvaliteto in vrednost zavarovanja;
- **zgrajen sistem za upravljanje s pravnim, operativnim, likvidnostnim in tržnimi tveganji**, povezanimi z instrumenti zavarovanja;
- **razkritje** kvantitativnih in kvalitativnih **informacij**, povezanih z instrumenti zavarovanja in njihovo učinkovitostjo.

Obseg oziroma vrsta priznanih instrumentov za zastavo je pogojena z:

- izbrano metodo za merjenje učinkov zavarovanja (enostavna ali razvita);
- zahtevnostjo postopka, ki ga bo banka izbrala za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje (standardiziran, osnovni IRB pristop ali napredni IRB pristop).

Z večjo zahtevnostjo postopka je namreč večji tudi nabor instrumentov. Tako je v okviru standardiziranega in osnovnega IRB pristopa obseg instrumentov, ki se priznavajo kot ustrezni za namen zavarovanja z zastavo enak kot v starih tehnikah CRM, vendar obseg instrumentov ni več določen z OECD članstvom kot doslej, temveč z oceno priznanih zunanjih agencij za ocenjevanje³¹, medtem ko pri naprednem IRB pristop omejitev sploh ni.

³¹ Pogoj za priznanje državnih dolžniških vrednostnih papirjev je rating najmanj BB-, priznanje vrednostnih papirjev bank in podjetij pa ratingom najmanj BBB-. S to spremembo bodo pri kapitalski obravnavi kot primerno zavarovanje na primer priznali državno obveznico z ustrežno bonitetno oceno države, ki ni članica OECD, medtem ko obveznica države članice OECD s prenizko bonitetno oceno kot instrument zavarovanja ne bo deležna kapitalskih olajšav.

Instrumenti brez ocen priznane zunanje agencije za ocenjevanje bodo ustrezni le ob izpolnjevanju zahtev Baselskega komiteja.

Velika novost je tudi možnost uporabe delnic in investicijskih kuponov kot priznanega zavarovanja, vendar zopet ob izpolnjevanju kriterijev Baselskega komiteja. Pri obravnavi delnic je med enostavno in razvito metodo za merjenje učinkov zavarovanja razlika, saj je v okviru enostavne metode možno uporabiti le delnice, ki so vključene v glavne borzne indekse, medtem ko je v okviru razvite metode dovolj, da je delnica uvrščena v kotacijo na priznani borzi.

4.2.4.2. GARANCIJE IN KREDITNI DERIVATIVI

Banke bodo morale izpolnjevati vrsto pogojev oziroma minimalnih zahtev Baselskega komiteja tudi v primeru garancij in kreditnih derivativov, če bodo želele biti deležne kapitalskih olajšav:

- zagotavljanje ustreznega procesa upravljanja s tveganji, ki je temelj za uporabo katerekoli tehnike CRM;
- garancije in kreditni derivativi morajo predstavljati neposredno terjatev do osebe, ki zagotavlja tovrstno zavarovanje;
- nedvomna jasnost, na katero osnovno izpostavljenost se garancija oziroma kreditni derivativ nanaša; le tako je možno natančno ugotoviti, v kolikšnem obsegu pokriva zavarovanje izpostavljenost;
- nepreklicnost in brezpogojnost zavarovanja.

Za priznanje garancij sta postavljena še dva dodatna pogoja in sicer ustreznosti dokumentacije in unovčljivosti garancije v primeru neplačila originalnega dolžnika.

Pri kreditnih derivativih pa so zaradi kompleksnosti instrumenta pogojene še zahteve glede sestavin pogodbe, opredelitev trenutka vzpostavitve terjatve iz kreditnega derivativa, način poravnave ter druge specifične značilnosti instrumenta. Zaenkrat dovoljuje Basel II pri izračunu regulatornega kapitala od kreditnih derivativov le upoštevanje tako imenovanih *credit default swaps* in *total return swaps*.

4.2.4.3. BILANČNO POBOTANJE

Basel II za bilančno pobotanje terjatev in obveznosti do iste stranke, kot ene izmed tehnik CRM, predpisuje sledeče zahteve (Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006):

- obstoj trdne pravne podlage, ki zagotavlja izpolnitev pogodbe,
- banka mora biti v vsakem trenutku sposobna določiti terjatve in obveznosti do iste stranke, ki so predmet bilančnega pobotanja,
- spremljanje in kontrola tveganja, ki nastane zaradi krajše zapadlosti obveznosti nasprotne stranke od zapadlosti terjatve do te stranke,
- spremljanje in kontrola izpostavljenosti na neto osnovi.

Kjer ima banka večje število terjatev in obveznosti do nasprotne stranke, ki so predmet pogodbenega pobotanja, mora tak portfelj razstaviti na posamezne terjatve in obveznosti, ki se nato individualno pobotajo.

Zaenkrat so v novi kapitalski shemi lahko predmet pobotanja le terjatve in obveznosti v obliki posojil in depozitov. Za izračun vrednosti izpostavljenosti po bilančnem pobotanju uporabljamo formulo, s katero smo se seznanili že pri zavarovanju z zastavo:

$$E^* = E \times (1 + H_E) - C \times (1 - H_C - H_{FX})$$

Za izračun končne izpostavljenosti (E^*) se pri bilančnem pobotanju terjatve (posojila) obravnavajo kot izpostavljenost (E), obveznosti (depoziti) pa kot zavarovanje (C). Faktorji H so enaki 0, razen pri valutni neusklajenosti terjatve in obveznosti, ko moramo na strani obveznosti (depozita), ki ima funkcijo zavarovanja, uporabiti faktor H_{FX} .

5. UPORABA NOVIH PRISTOPOV V UPRAVLJANJU S KREDITNIM TVEGANJEM

V javnosti se pojavljajo razprave o posledicah uvedbe novega kapitalskega sporazuma, kakor tudi o tem, da naj bi stroški uvedbe novih standardov prevagali koristi. V raziskavi, ki jo je v začetku leta 2004 opravil Accenture (www.acenture.com) 79% vprašanih bank pričakuje, da bo Basel II izboljšal njihovo kapitalsko pozicijo le malenkostno oziroma je sploh ne bo.

Predvsem dejstvo, da vse terjatve (dolžniki) niso enako tvegane, pomeni, da za njih ne bi bilo potrebno oblikovati enakega obsega regulatornega kapitala za pokrivanje nepričakovanih izgub. To pa pomeni manjše zahteve po kapitalu za kreditna tveganja za manj tvegane terjatve.

Za uvedbo IRB pristopa bodo morale banke, poleg ustrezne informacijske tehnologije in pridobljenih izkušenj, razpolagati še z zgodovinskimi podatki o izpostavljenostih in izgubah, podatkih o komitentih, točnih podatkih o zavarovanju posojil in podatkih za določanje tržne vrednosti zavarovanj. Interni ratingi in z njimi povezane ocene komponent tveganja niso namenjeni izključno za izračun regulatornega kapitala, pač pa mora njihova uporaba postati del vsakdanjega procesa risk managementa v banki (Hadden, 2006, str. 6).

Banke, ki bodo uvedle IRB pristop, bodo imele zaradi bolj naprednega načina izračunavanja kapitalskih zahtev koristi zaradi možnosti znižanja kapitalskih zahtev. Na primer, banke z dobrimi hipotekarnimi zavarovanji lahko pričakujejo precejšno korist zaradi manjšega potrebnega kapitala za zavarovanje kreditnega tveganja (Hadden, 2006, str. 6).

5.1. BANKE V TUJINI

M. O. Wyman je julija 2004 naredil študijo implementacije Basla II. Ključne ugotovitve študije pa so (Wyman, 2004, str. 154):

- Evropske banke so bolj pripravljene na uvedbo novega kapitalskega sporazuma kot banke v Ameriki in Aziji. Več kot 60% evropskih bank je že bilo v fazi implementacije Basla II, medtem ko je bilo teh bank v Aziji in na razvijajočih se trgih 27% ter v Ameriki le 12%.
- Večina bank se je soočala z velikimi organizacijskimi spremembami.
- Basel II naj bi pomembno vplival na konkurenčnost bank, predvsem na naslednjih področjih: bančništvo na drobno, poslovanje s podjetji, projektna financiranja in posojila razvijajočim se trgom.
- Banke vidijo veliko korist v večji ekonomsko-racionalni alokaciji kapitala in večji povezavi med ceno posojila in tveganjem.
- Več kot 75% evropskih, severno ameriških in avstralskih bank bo z letom 2007 uvedlo osnovni IRB pristop za kreditno tveganje in do leta 2010 napreden IRB pristop.
- Na področju operativnega tveganja manj kot polovica preučevanih bank načrtuje z letom 2007 uvedbo naprednega pristopa (AMA), do leta 2010 pa jih to načrtuje 70% bank.
- Veliko dela bo še potrebnega za zadostitev zahtevam drugega in tretjega stebra.

Kot kažejo rezultati analiz kvantitativne študije učinkov (angl. Quantitative Impact Study - QIS) v tujini, končni rezultat v primeru odločitve za standardiziran pristop ne bi bil tako ugoden. Zaradi pomanjkanja s strani zunanjih bonitetnih hiš razvrščenih podjetij, banke ne bodo mogle izkoristiti vseh ugodnosti, ki jih novi kapitalski sporazum ponuja v okviru standardiziranega

pristopa, saj bodo morale upoštevati tudi novo zahtevo po dodatnem kapitalu za pokrivanje operativnega tveganja banke (www.bis.org/bcbs/qis/index.htm).

Banka za mednarodne poravnave (BIS) je konec leta 2005 izvedla 5. kvantitativno študijo učinkov (QIS 5) z namenom ocenitve vpliva sporazuma Basel II na oblikovanje minimalno potrebnega kapitala bank. Rezultati študije so pokazali sledeče (www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm):

1. **Prva skupina bank** (mednarodno aktivne banke z diverzificiranim portfeljem in osnovnim kapitalom, ki presega 3 bilijone evrov):

- minimalne kapitalske zahteve po Baslu II se bodo znižale v primerjavi s sporazumom Basel I za povprečno 6,8%;
- po naprednem IRB pristopu je znižanje kapitalskih zahtev večje (-7,1%) kot po osnovnem IRB pristopu (-1,3%);
- ob uporabi standardiziranega pristopa bi se kapitalske zahteve povečale za 1,7%, vendar le nekaj bank namerava uporabljati ta pristop.

2. **Druga skupina bank:**

- z uporabo IRB pristopov izkazuje večje zmanjšanje kapitalskih zahtev;
- z uporabo standardiziranega pristopa bi se kapitalske zahteve zmanjšale za 1,3%, v glavnem zaradi večjega deleža izpostavljenosti iz bančništva na drobno v portfelju teh bank.

V tabeli 3 so prikazane spremembe v višini minimalno potrebnega kapitala glede na dosedanji sporazum (Basel I) za prvo in drugo skupino bank.

Tabela 3: Spremembe v kapitalskih zahtevah, v %

	Standardiziran pristop	Osnovni IRB pristop	Napredni IRB pristop	Najbolj verjeten pristop
Prva skupina	+ 1,7	- 1,3	- 7,1	- 6,8
Druga skupina	- 1,3	- 12,3	- 26,7	- 11,3

Vir: www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm, 2007.

5.2. SLOVENSKE BANKE

Z začetkom uporabe novih pristopov se prenaša v slovenski bančni prostor tudi drugačen pogled na obvladovanje tveganj, posebej kreditnega tveganja. V tem kontekstu lahko govorimo o spremenjeni Baselski paradigmi tveganja. Nova paradigma kreditnega tveganja uvaja večjo in bolj jasno povezanost med posamičnim in portfeljskim kreditnim tveganjem oziroma med pričakovano izgubo in nepričakovano izgubo. Pravzaprav omogoča in spodbuja uvajanje

razvitih modernih pristopov za upravljanje s kreditnimi tveganji. Uveljavitev nove paradigme bi morala pripeljati do izenačenja med obsegom ekonomskega kapitala in minimalnega (regulatornega) kapitala oziroma v konsenzu med donosnostjo vloženega kapitala – cilj lastnikov in varnostjo depozitarjev – cilj regulatorja (Zavodnik, Šušterič, 2006).

V letu 2002 so bile v slovenskem prostoru opravljene prve osnovne raziskave, ki naj bi dale vpogled v raven informiranosti in pripravljenosti slovenskih bank na nov kapitalski sporazum. Tako prva raziskava, temelječa na kratki anketi, pripravljena v okviru Banke Slovenije v začetku februarja 2002, kot tudi druga raziskava, opravljena na poglobljeni anketi³² sta pokazali, da je zavedanje v bankah o pomenu sporazuma oziroma novih pravil poslovanja bank na relativno nizkem nivoju.

Druga raziskava v zaključkih ugotavlja, da je in bo temeljni problem za uporabo standardiziranega pristopa za merjenje kapitalske ustreznosti v slovenskih bankah pomanjkanje zunanjih ratingov za podjetja, saj je trenutno v Sloveniji zanemarljivo majhno število podjetij, ki jih imajo. Problem pomanjkanja zunanjih ratingov bi se za banke, ki se bodo odločile za standardiziran pristop, kazal v nespremenjeni potrebni višini kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja bančnih terjatev do podjetij (100% utež za nerazvrščena podjetja, kot jo zahteva novi sporazum).

Zato je v Sloveniji smotno razmišljati o razvoju internih sistemov za razvrščanje v bankah. Kvantitativne metode na področju kreditnega tveganja so tudi v naših bankah v splošnem že dokaj razvite, večji problem so praktične izkušnje z uporabo modelov in kakovost podatkov, s katerimi banke razpolagajo (Sušnik, 2006).

Odbor za Basel II pri Združenju bank Slovenije je jeseni leta 2003 izvedel slovensko kvantitativno študijo učinkov (SiQIS) novega kapitalskega sporazuma skupaj z Banko Slovenije. Osnovni namen študije je bil ovrednotiti učinke sprememb kapitalskih pravil na kapitalsko ustreznost slovenskega bančnega sistema ob uporabi standardiziranega pristopa za merjenje kreditnega tveganja in ugotoviti stopnjo pripravljenosti slovenskih bank na prihajajočo novo kapitalsko ureditev. Rezultati študije kažejo, da (Ogrinc, 2007):

- se banke na zunanje bonitetne ocene naslanjajo najbolj pri ocenjevanju tveganosti bank (60% bank upošteva zunanje bonitetne ocene);
- večina slovenskih podjetij nima zunanjih bonitetnih ocen;

³² 78 vprašanj, pripravljene na Ekonomski fakulteti v Ljubljani (Benchmark konkurenčnih prednosti: Vpliv vpeljave novega kapitalskega sporazuma na konkurenčne prednosti slovenskih bank; mentor: asistent dr. Marko Košak s soavtorji, Ljubljana 11.10.2002).

- kar 77% bank se je strinjalo, da so majhna podjetja bolj tvegana od velikih;
- kar 70% bank se je strinjalo z obstoječo višino minimalno potrebnega kapitala za izpostavljenost do malih dolžnikov (tj. do majhnih podjetij, samostojnih podjetnikov in prebivalstva), kar pomeni, da 75% dovoljena utež v Baslu II po mnenju naših bank ne bi pokrila tveganja nepričakovanih izgub iz naslova izpostavljenosti do teh dolžnikov.

Banka Slovenije je 21.12.2006 v Uradnem listu RS objavila sklepe, ki se nanašajo na izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje v skladu z noveliranimi bančnima direktivama (2006/48/ES in 2006/49/ES), ki so stopili v veljavo s 01.01.2007. Ti sklepi predstavljajo velike spremembe pri izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje glede na prejšnjo zakonodajo in bodo pri izvajanju teh sklepov zahtevali veliko angažiranja bank ter pomembno vplivali na poslovanje in rezultate bank v prihodnje.

Banke bodo morale za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje uporabljati standardizirani pristop, razen če bodo imele dovoljenje Banke Slovenije ali pristojnega organa iz druge države članice za uporabo pristopa IRB.

5.2.1. UVEDBA STANDARDIZIRANEGA PRISTOPA

Zaradi nerazvitosti sofisticiranih oblik merjenja kreditnega tveganja pri nas bo velika večina slovenskih bank vsaj na začetku, torej ob implementaciji novih pravil, uporabljala standardiziran pristop k merjenju kreditnega tveganja. Interni rating sistemi v večini naših bank namreč še niso izpopolnjeni do te mere, da bi jih bilo mogoče uporabljati za namene izračunavanja kapitalskih zahtev. Pomanjkljivosti v tej zvezi sta predvsem premajhna diferenciacija kreditnega tveganja (premalo bonitetnih skupin in prevelika koncentracija v najvišji bonitetni skupini) in prekratke časovne vrste statistik o neplačilih komitentov (v kolikor sploh obstajajo) (Rubin, 2006).

V nadaljevanju so povzeta bistvena določila Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu, ki je sestavljen iz 3 delov. Predpisuje uteži tveganja za posamezne kategorije izpostavljenosti, uporabo bonitetnih ocen za določanje uteži tveganja in poročanje Banki Slovenije.

Sklep določa pravila za izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu in sicer:

- določitev vrednosti izpostavljenosti in opredelitev kategorij izpostavljenosti ter izračun zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti,

- pravila za določanje uteži tveganja znotraj posameznih kategorij izpostavljenosti,
- način uporabe različnih bonitetnih ocen za določanje uteži tveganja in
- izračun zneska kapitalske zahteve za kreditno tveganje.

Za namen izračuna zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti³³ mora kreditna institucija vsako svojo izpostavljenost razvrstiti v eno od 16 predpisanih kategorij izpostavljenosti.

Kapitalska zahteva za kreditno tveganje se izračuna najmanj v višini 8% vsote zneskov tveganju prilagojenih izpostavljenosti, izračunanih v skladu s sledečimi določbami (1. in 5. člen Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu):

- Znesek tveganju prilagojene izpostavljenosti je potrebno izračunati za vsako posamezno izpostavljenost, in sicer kot zmnožek njene vrednosti in uteži tveganja³⁴.
- Za določanje kreditne kvalitete posamezne izpostavljenosti je dovoljeno uporabiti bonitetne ocene primernih ECAI³⁵ oziroma primernih ECA³⁶.
- Izpostavljenostim, ki so zavarovane s primernimi oblikami kreditnega zavarovanja, ki se lahko, v skladu s sklepom, ki ureja kreditna zavarovanja, uporabijo v standardiziranem pristopu, se lahko določi utež tveganja v skladu z navedenim sklepom.
- Zneski tveganju prilagojene izpostavljenosti za pozicije listinjenja se izračunajo, kot je določeno s 94. do 101. členom Direktive Sveta 2000/12/ES.
- Banka lahko za izračun zneska tveganju prilagojene izpostavljenosti nezapadli izpostavljenosti, ki ji glede na kreditno kvaliteto ustreza utež tveganja 150%, dodeli utež tveganja 100%, če je zanjo oblikovala oslabitve ali rezervacije v znesku, ki ni nižji od 20% njene bruto vrednosti.

³³ Vrednost izpostavljenosti iz posameznega sredstva je enaka njegovi knjigovodski vrednosti, vrednost izpostavljenosti iz posamezne zunajbilančne postavke pa je enaka naslednjemu odstotku njene vrednosti (Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu, str. 5): 100%, če je razvrščena med zunajbilančne postavke z visokim tveganjem; 50%, če je razvrščena med zunajbilančne postavke s srednjim tveganjem; 20%, če je razvrščena med zunajbilančne postavke z nizkim tveganjem in 0%, če je razvrščena med zunajbilančne postavke z zelo nizkim tveganjem.

³⁴ Uteži tveganja so za vsako posamezno kategorijo izpostavljenosti predpisane v Sklepu o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu.

³⁵ ECAI je zunanja bonitetna institucija; je pravna oseba, ki opravlja storitev izdelave bonitetnih ocen. Primerna ECAI je ECAI, ki jo Banka Slovenije na podlagi sklepa, ki ureja priznavanje zunanjih bonitetnih institucij, uvrsti na seznam primernih zunanjih bonitetnih institucij za posamezno kategorijo izpostavljenosti.

³⁶ ECA je Primerna izvozna agencija.

5.2.2. UVEDBA IRB PRISTOPA

Banka Slovenije je v juniju 2004 pričela posvetovanja z bankami, ki so izrazile namero, da bi s 01.01.2007 uvedle interne bonitetne sisteme. *Prvi posvetovalni dokument o uvedbi internih bonitetnih sistemov* je bil izdan z namenom (Čargo, Štajner, 2006):

- posvetovati se s slovenskimi bankami o njihovih načrtih in načinih za doseganje skladnosti s standardi in minimalnimi zahtevami, potrebnimi za pridobitev soglasja za uporabo IRB pristopov;
- oceniti trenutno pripravljenost bank za izpolnjevanje prioriternih kvalifikacijskih kriterijev za uporabo IRB pristopov;
- določiti obseg in relativno pomembnost posameznih portfeljev, kot so opredeljeni v okviru IRB pristopov, kar bo v pomoč pri odločanju o vrsti odprtih vprašanj Basla II oziroma uvedbe IRB pristopa, predvsem kar zadeva uveljavitev nacionalnih diskrecij;
- identificirati prioritete za podporo bankam pri uvedbi IRB pristopov in osredotočiti interne priprave Banke Slovenije na področja, ki so najbolj relevantna za slovenski bančni sektor.

Analiza prejetih odgovorov kaže, da banke, ki so sodelovale v posvetovanju, svojo pripravljenost (konec leta 2004) za uvedbo IRB pristopa praviloma ocenjujejo kot pomanjkljivo. V povprečju je lastna ocena pripravljenosti bank 2,4³⁷. Banke so kot najbolj kritično komponento izpolnjevanja minimalnih zahtev navedle razpoložljivost podatkov za določitev posameznih komponent tveganja ter zagotavljanje potrebnih časovnih vrst podatkov (Čargo, Štajner, 2006).

Ne glede na to, da bo ob uveljavitvi novih kapitalskih pravil pri nas verjetno vsaj na začetku večina bank uporabljala standardizirani pristop, lahko pričakujemo, da bodo tiste naše banke z bolj sofisticiranimi sistemi za razvrščanje komitentov zainteresirane za uporabo IRB pristopa. Ta pristop naj bi namreč bankam omogočil znižanje kapitalskih zahtev kot nagrado za boljše delo na področju merjenja in upravljanja s kreditnim in drugimi tveganji.

V nadaljevanju so povzeta bistvena določila Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov, ki predpisuje:

- pogoje in obseg uporabe pristopa IRB ter način njegove uvedbe,
- skupne minimalne zahteve za uporabo pristopa IRB za vse kategorije izpostavljenosti;

³⁷ Uporabljena je bila lestvica ocenjevanja od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da banka še ni začela s pripravami, 5 pa da v celoti izpolnjuje minimalne zahteve.

- dodatne minimalne zahteve za uporabo pristopa IRB po posameznih kategorijah izpostavljenosti³⁸;
- izračun kapitalske zahteve za kreditno tveganje in tveganje zmanjšanja vrednosti odkupljenih denarnih terjatev;
- izračun zneskov pričakovanih izgub in
- poročanje Banki Slovenije.

Banke morajo za uporabo pristopa IRB pridobiti dovoljenje Banke Slovenije in izpolnjevati predpisane pogoje neprekinjeno, ves čas od dne izdaje dovoljenja Banke Slovenije za uporabo pristopa IRB. Banke bodo morale, da bodo pridobile soglasje Banke Slovenije za implementacijo IRB pristopa:

- povezati stopnje tveganja iz internih sistemov bank z regulatornimi razredi tveganj;
- izračunati kapitalske zahteve za vsak posamezen razred;
- zagotoviti konsistentnost med standardiziranim in IRB pristopom;
- dosegati minimalne standarde za uporabo IRB pristopa (kvaliteta vhodnih podatkov, možnost testiranja rezultatov, obstoj mehanizmov interne kontrole).

Banka Slovenije bo v odločbi o izdaji dovoljenja za uporabo pristopa IRB določila načrt uvedbe pristopa IRB in za katere kategorije izpostavljenosti bo lahko banka uporabljala standardizirani pristop, z izdajo dovoljenja za uporabo lastnih ocen na enotni osnovi pa navedla, za katere parametre tveganja LGD (in CF) ter za katere kategorije izpostavljenosti bo lahko banka uporabljala lastne ocene. Banka, ki uporablja pristop IRB, bo lahko ta pristop nadomestila s standardiziranim pristopom samo ob predhodni pridobitvi dovoljenja Banke Slovenije. V primeru, da bo Banka Slovenije banki odvzela dovoljenje za uporabo pristopa IRB, bo morala le-ta začeti uporabljati standardizirani pristop.

Banka, ki bo pridobila dovoljenje Banke Slovenije za uporabo pristopa IRB, bo lahko, ob izpolnjevanju določenih pogojev, uporabljala standardizirani pristop za³⁹:

- kategorijo izpostavljenosti do držav, centralnih bank in institucij;
- materialno nepomembne poslovne enote, kakor tudi materialno nepomembne kategorije izpostavljenosti;
- izpostavljenosti do Republike Slovenije in občin v Republiki Sloveniji;

³⁸ Banka Slovenije v pristopu IRB predpisuje razvrstitev terjatev v eno od naslednjih kategorij izpostavljenosti: do držav in centralnih bank, do institucij, do podjetij, iz naslova bančništva na drobno, iz naslova lastniških instrumentov, pozicije v listinjenju ter druga sredstva iz naslova nekreditnih obveznosti.

³⁹ Stalna izvzetja iz pristopa IRB.

- izpostavljenosti do nasprotne stranke, ki je njena nadrejena, podrejena družba ali podrejena družba njene nadrejene družbe;
- izpostavljenosti iz naslova lastniških instrumentov subjektov iz Republike Slovenije, za katere se v standardiziranem pristopu uporablja utež tveganja 0%;
- izpostavljenosti do kreditnih institucij iz naslova obveznih rezerv, ki jih zahtevajo centralne banke držav članic EU ali ECB;
- izpostavljenosti, zavarovane z neposrednimi in posrednimi osebnimi jamstvi enot centralne ravni držav.

Če banka povezuje ali vzporeja svoje notranje bonitetne razrede z lestvico, ki jo uporabljajo ECAI ali podobne organizacije (zunanje organizacije), in dodeli svojim bonitetnim razredom PD, povzete po razredih zunanje organizacije, mora vzporejanje temeljiti na primerjavi notranjih in zunanjih meril za razvrščanje v bonitetne razrede in na primerjavi razvrstitev vsakega skupnega dolžnika v notranje in zunanje bonitetne razrede.

Ne glede na to, ali kreditna institucija za določanje svojih ocen PD uporablja zunanje, notranje ali skupne podatke, zbrane od več kreditnih institucij, ali pa kombinacijo vseh treh, mora biti obdobje uporabljenega predhodnega opazovanja podatkov dolgo vsaj pet let za vsaj enega od virov podatkov (47. člen Sklepa o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov).

5.2.3. KREDITNA ZAVAROVANJA

Kreditno zavarovanje je primerna oblika zavarovanja za zmanjševanje kreditnega tveganja, povezanega z eno ali več izpostavljenostmi. Glede na svoje značilnosti, se kreditna zavarovanja delijo v dve skupini (Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006):

- **stvarna kreditna zavarovanja**; pri stvarnem kreditnem zavarovanju je zmanjšanje kreditnega tveganja banke posledica njene pravice, da v primeru neplačila dolžnika ali ob nastopu drugega kreditnega dogodka pri dolžniku unovči, si prilasti oziroma pridrži določena sredstva ali zneske, ali pa zmanjša znesek izpostavljenosti oziroma ga nadomesti z zneskom razlike med zneskom izpostavljenosti in zneskom obveznosti do banke;
- **osebna kreditna zavarovanja**; pri osebem kreditnem zavarovanju je zmanjšanje kreditnega tveganja banke posledica zaveze tretje osebe, da bo v primeru neplačila dolžnika ali ob nastopu drugih določenih kreditnih dogodkov, plačala določen znesek.

Sklep o kreditnih zavarovanjih Banke Slovenije predpisuje:

- oblike kreditnih zavarovanj, ki jih lahko uporablja banka za namene zmanjševanja kreditnega tveganja (primerne oblike kreditnih zavarovanj),
- minimalne zahteve, ki morajo biti izpolnjene pri vsaki primerni obliki kreditnega zavarovanja, da se njeni učinki na zmanjševanje kreditnega tveganja lahko priznajo
- izračun učinkov primernih kreditnih zavarovanj na zmanjševanje kreditnega tveganja.

Vrste priznanih kreditnih zavarovanj (Sklep o kreditnih zavarovanjih):

1. Stvarno kreditno zavarovanje:

* **Bilančni pobot** – poravnava med krediti in depoziti

* **Zavarovanje s premoženjem:**

Standardiziran pristop:

- zavarovanje z nepremičninami
- bančne vloge pri banki ali denarju podobni instrumenti, ki jih ima banka;
- dolžniški vrednostni papirji,
- enote investicijskih skladov,
- lastniški vrednostni papirji ali zamenljive obveznice, uvrščeni v borzno trgovanje na priznani borzi
- zlato.

IRB pristop: vsa zavarovanja iz standardiziranega pristopa ter:

- zavarovanje z denarnimi terjatvami
- zavarovanje s premoženji - osebna in tovorna vozila, ladje, jadrnice, letala, blago,...

* **Drugo stvarno kreditno zavarovanje**

- Vložena denarna sredstva ali denarju podobni instrumenti pri tretji instituciji
- Police življenjskega zavarovanja, zastavljene banki
- Instrumenti institucij, odkupni na zahtevo

2. Osebno kreditno zavarovanje (poročstva, garancije)

6. KRITERIJI ZA OCENJEVANJE IZPOSTAVLJENOSTI V POSLOVNI BANKI X

Poslovna banka X je del bančnega koncerna, ki ima sedež v Avstriji. Zato mora pri svojem poslovanju upoštevati navodila in smernice za delo, določene s strani matične banke, ki pa ne smejo biti v nasprotju s slovensko zakonodajo. Zato je potrebno vsako delovno navodilo preveriti, ali so določila skladna s predpisi, veljavnimi v Sloveniji. Poslovna banka X je prav tako udeležena v konsolidaciji bilančnih izkazov koncerna.

V skladu z evropskima direktivama 2006/48/ES in 2006/49/ES imajo nacionalni nadzorniki (v Sloveniji je to Banka Slovenije) možnost izbire določenih metod merjenja in izračuna tveganj - nacionalne diskrecije.

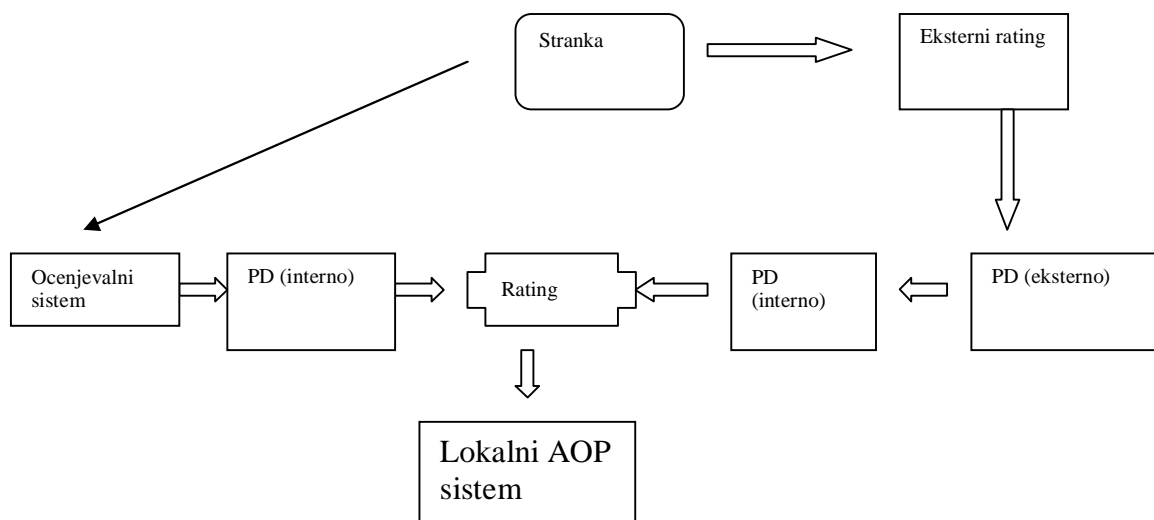
Glede na zgoraj navedeno, mora poslovna banka X poznati zahteve avstrijske zakonodaje in odstopanja v primerjavi s slovensko zakonodajo. V Prilogi 2 je prikazana primerjava nacionalnih diskrecij med Slovenijo in Avstrijo, za področje kreditnega tveganja. Bistvena odstopanja so predvsem v standardiziranem pristopu.

6.1. IZRAČUN KAPITALSKE ZAHTEVE ZA KREDITNO TVEGANJE

Poslovna banka X bo za merjenje kreditnega tveganja s 01.01.2008 uporabila standardiziran pristop, vendar bo, v najkrajšem možnem času prešla na uporabo osnovnega IRB pristopa. Banka že dalj časa uporablja za oceno bonitete svojih strank interne bonitetne sisteme, ki jih je prevzela od matične družbe, preko katerih določa bonitetno stopnjo stranke, kot je prikazano na sliki 7. Ocenjevalni sistem dodeli stranki bonitetni razred in v okviru tega bonitetno stopnjo ter izračuna verjetnost neplačila (PD). V primeru, da banka razpolaga z oceno priznane zunanje ocenjevalne agencije⁴⁰, le-to vzporedi z lastno (notranjo) bonitetno stopnjo. Vsaki bonitetni stopnji je dodeljena verjetnost neplačila PD, kar je prikazano v tabeli 4. Eksterni bonitetni razredi služijo kot opora za izdelavo interne bonitetne ocene.

⁴⁰ Informacijo o eksternih ratingih je moč dobiti na spletnih straneh bonitetnih agencij.

Slika 7: Določitev bonitetne stopnje kreditorejmalca

Vir: Interno gradivo banke X.

Tabela 4: Primer vzporejanja notranjih bonitetnih ocen z lestvico ECAI

OPIS	RATING RAZRED	STOPNJA RATINGA	PD	MOODY's	S&P	FITCH
Najboljša boniteta	1	1A	0,01%	Aaa,Aa1,Aa2	AAA,AA+	AAA,AA+,AA
Najboljša boniteta	1	1B	0,02%	Aa3	AA	AA-
Najboljša boniteta	1	1C	0,03%	A1	AA-	A+
Najboljša boniteta	1	1D	0,04%	A2	A+	A
Najboljša boniteta	1	1E	0,05%	A3	A	A-
Odlična boniteta	2	2A	0,07%		A-	
Odlična boniteta	2	2B	0,11%	Baa1	BBB+	BBB+
Zelo dobra boniteta	2	2C	0,16%			
Zelo dobra boniteta	2	2D	0,24%	Baa2	BBB	BBB
Zelo dobra boniteta	2	2E	0,35%			BBB-
Dobra boniteta	3	3A	0,53%	Baa3	BBB-	
Dobra boniteta	3	3B	0,80%	Ba1	BB+	BB+
Dobra do srednja boniteta	3	3C	1,20%	Ba2	BB	
Srednja boniteta	3	3D	1,79%	Ba3	BB-	BB
Sprejemljiva boniteta	3	3E	2,69%		B+	BB-
Pomanjkljiva boniteta	4	4A	4,04%	B1		B+
Pomanjkljiva boniteta	4	4B	6,05%	B2	B	B
Watch list	4	4C	9,08%	B3		B-
Watch list	4	4D	13,62%		B-	
Watch list	4	4E	20,44%	Caa,Ca,C	CCC,CC,C	CCC,CC,C
Zamuda s plačili 90 dni	5	5A	Default			
Oblikovanje oslabitev	5	5B	Default		DD,D	DDD,DD,D
Restrukturiranje	5	5C	Default			
Insolventnost	5	5D	Default			
Odpis	5	5E	Default			

Vir: Interno gradivo banke X.

Kljub temu, da ima banka razvite sisteme za ocenjevanje bonitete, pa je uporaba lastnih (internih) bonitetnih ocen dovoljena le v IRB pristopu. Zato za namen določanja višine potrebnega kapitala teh sistemov banka X zaenkrat še ne more uporabljati.

Banka X bo višino potrebnega kapitala določala na osnovi uteži tveganja, predpisanih s strani Banke Slovenije. Tudi na tem področju je potrebno preveriti zakonske predpise Avstrije. V Prilogi 3 so prikazane predpisane uteži tveganja v Sloveniji in njihova primerjava z Avstrijo.

V skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in Sklepom o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic mora banka spremljati in ocenjevati kreditna tveganja, ki jim je izpostavljena pri svojem poslovanju. To pomeni, da mora banka izpostavljenosti razvrščati v skupine po tveganosti in oceniti višino izgub iz kreditnega tveganja. Razvrščanje v skupine temelji na oceni sposobnosti dolžnika izpolnjevati obveznosti do banke ob dospelosti in kvaliteti zavarovanja. Za oceno plačilne sposobnosti dolžnika uporablja banka lastne (interne) bonitetne sisteme.

Banka oceni dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke pred odobritvijo vsakega kredita ali pred sklenitvijo druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, in oceni kvaliteto zavarovanja. Prav tako banka ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremlja poslovanje dolžnika in kvaliteto zavarovanja.

V nadaljevanju so opisani kriteriji za posamično in skupinsko ocenjevanje izpostavljenosti. V primeru posamičnega ocenjevanja je prikazan tudi konkreten primer iz prakse.

6.2. POSAMIČNO OCENJEVANJE (RAZVRSTITEV V SKUPINO P)

Banka X ocenjuje posamično skupno izpostavljenost, v skladu z internimi smernicami, do sledečih dolžnikov:

- bank,
- pravnih in fizičnih oseb s skupno izpostavljenostjo nad 650.000 EUR in
- pravnih in fizičnih oseb s skupno izpostavljenostjo med 100.000 in 650.000 EUR oziroma izjemoma nižjo izpostavljenostjo, ki je zavarovana in ki bi bila po kriterijih skupinske ocene oslabitve razporejena v skupine B, C, D, E, če tako odloči Kreditni odbor banke.

Banka razporeja dolžnike, do katerih izpostavljenosti ocenjuje posamično, v skupine, prikazane v tabeli 5. V tabeli je prikazana tudi klasifikacija, katero je banka uporabljala pred uvedbo MSRP.

Tabela 5: Klasifikacija v primeru individualnega ocenjevanja izpostavljenosti

Klasifikacija - stara	Klasifikacija - nova	Odstotek slabitve
0%	1P	0%
B	2P	10%
C	3P	25%
D	4P	50%
E	5P	100%

Vir: Interno gradivo banke X.

Višina prihodnjih denarnih tokov finančnega sredstva oz. ocenjenih bodočih plačil za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah se v izračunu oslabitve zmanjša z odstotkom PD, ki ustreza določenemu ratingu za dolžnika (na primer: PD je 0,80%, mesečni obrok kredita znaša 100 EUR; banka upošteva denarni tok v višini 99,2 EUR).

Banka v izračun bodočih denarnih tokov vključi tudi kriterij rednosti poravnavanja dospelih obveznosti do banke in sicer:

- a) za komitente z **ratingom od 1A do 4E** velja, da se višina prihodnjih denarnih tokov finančnega sredstva oziroma ocenjenih bodočih plačil za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah v izračunu oslabitve ne zmanjša z odstotkom PD v primeru, ko komitent s plačilom dospelih obveznosti zamuja le občasno, največ do 30 dni in ne več kot eno mesečno obveznost;
- b) za komitente z **ratingom 5A, 5D, 5C, 5E** se višina prihodnjih denarnih tokov finančnega sredstva oziroma ocenjenih bodočih plačil za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah v izračunu oslabitve ne zmanjša z odstotkom PD, pač pa z odstotkom, ki je odvisen od zamud pri plačevanju dospelih obveznosti do banke in sicer:
 - zamuda pri plačevanju obveznosti do 90 dni 15%,
 - zamuda pri plačevanju obveznosti od 91 do 180 dni 25%,
 - zamuda pri plačevanju obveznosti od 181 do 365 dni 50% in
 - zamuda pri plačevanju obveznosti nad 365 dni 100%;

- c) za komitente z **ratingom 5D** se višina prihodnjih denarnih tokov finančnega sredstva oziroma ocenjenih bodočih plačil za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah v izračunu oslabitve ne zmanjša z odstotkom PD, pač pa za minimalno 50%. Odvisno od poteka posameznega postopka na sodišču se odstotek zmanjšanja določi za vsak primer posebej.

V izračunu oslabitve se lahko upošteva tudi pričakovane denarne tokove iz unovčenja prvovrstnih in primernih zavarovanj ter zavarovanj z zastavo nepremičnin in premičnin. Pri upoštevanju zavarovanja z zastavo nepremičnine banka pri izračunu upošteva le tisti del vrednosti zavarovanja z nepremičnino, ki ostane po odbitku zneskov vseh obveznosti, katerih izpolnitev je zavarovana z isto nepremičnino in so v zemljiški knjigi pri tej nepremičnini vknjižene z boljšim vrstnim redom, oziroma po odbitku sorazmernega dela zneskov tistih obveznosti, ki so v zemljiški knjigi pri tej nepremičnini vknjižene z istim vrstnim redom. Ugotovljeno vrednost zavarovanja se množi z ustrezno stopnjo vrednotenja (za vrednotenje nepremičnin, ki se zastavljajo, se upošteva stopnja vrednotenja do 80%), zmanjšani znesek pa diskontira z efektivno obrestno mero za obdobje 3 let.

Odločitev, da se v izračunu upošteva doba 3 let, temelji na izkušnjah banke pri unovčevanju zastavljenih nepremičnin v zadnjem letu, ki kažejo, da se nepremičnine preko sodišč prodajo v času 1-3 let. V primeru sprememb sodne prakse, bo tudi banka spremenila upoštevano obdobje.

V primeru že pričetih sodnih unovčenj zastavljenih nepremičnin se v izračunu oslabitve za pričakovane denarne tokove iz unovčenja zavarovanj upošteva 50% stopnja vrednotenja.

Primer izračuna posamične oslabitve

V nadaljevanju je predstavljen primer izračuna posamične oslabitve na dan 31.12.2006 za komitenta, do katerega izpostavljenost ocenjuje banka individualno. Ker je banka oblikovala oslabitve v letu 2006, so vsi zneski v prikazu primera navedeni v slovenskih tolarjih (SIT).

Banka najprej ugotovi, ali je pri dolžniku mogoče ugotoviti nepristranske dokaze o slabitvi finančnega sredstva. Dolžnik v našem primeru izkazuje pomembne finančne težave, kar je banka ugotovila iz izkazov poslovanja. Banka je prav tako restrukturirala finančna sredstva (naredila je reprogram pogodbe). Dolžnik ima z banko sklenjene posojilno pogodbo ki je zavarovana z menicami.

Rating dolžnika za leto 2005 je 5C, kar pomeni verjetnost neplačila (PD) 100%. Banka razvršča dolžnika v skladu s svojo metodologijo v razred 2P, kar predstavlja po metodologiji Banke Slovenije razred B.

Banka v izračun bodočih denarnih tokov dolžnika vključi tudi kriterij rednosti poravnavanja dospelih obveznosti do banke, kot opisano na strani 67 in zavarovanje posojil. V našem primeru je banka ocenila, da je verjetnost vračila posojila 95%.

Dolžnik mora vrniti posojilo do 30.06.2007. Neplačana glavnica posojila je znašala na dan 31.12.2006 2.213.230 SIT, obračunane obresti na dan 30.06.2007 pa bodo znašale 9.896,90 SIT, kar je skupaj 2.223.126,90 SIT. Ta znesek se diskontira z efektivno obrestno mero⁴¹ v višini 5,29%. Ob upoštevanju 95% verjetnosti vračila, znaša ocenjeni prihodnji denarni tok na dan 30.06.2007 2.111.970 SIT, potrebna oslabitev pa 6,9% oziroma 152.579,91 SIT. To pomeni, da je morala banka za to posojilo oblikovati rezervacije v višini 152.579,91 SIT.

Slika 8: Primer izračuna individualne oslabitve

KD_0259 v1.00 - Pregled in izračun oslabitev

Matični podatki

Pogodba: 1
Partner: Partner
Število obrokov: 1
Obrestna mera(%): 5,5
Znesek: 2.213.230,19
Mesečne obresti: 0,004583
Str. odobritve(%): 0
Znesek zavarovanja: 0,00
Anuitata: Anuitata
EOM: 5,29182
EOM banka: 5,29182
Opombe: 2. OSLABITEV
Oslabitev z zavarovanji: DA NE

Seznam oslabitev

Št.	Datum	%	% z zav.	Znesek osl.	Znesek osl. z zav.%	% vračil
1	31.12.2006	6,900	6,900	152.579,91	152.579,91	95,000
				0,00	0,00	
				189.298,57	189.298,57	95,000
				0,00	0,00	

Znositelj	Obrok	Veljavno do	Vračilo	Obresti	Dopolnilo	Anuitata	Skupni kredit	Dni	Predvidena vračila
1	-1	31.12.2006					2.211.230,19	0	
2	1	30.06.2007	2.223.126,90	9.896,90	2.213.230,00	2.223.126,90		181	2.111.970,56
SKUPAJ			2.223.126,90	9.896,90	2.213.230,00	2.223.126,90			2.111.970,56

Vir: Interno gradivo banke X.

⁴¹ Efektivna obrestna mera so skupni stroški posojila (obresti in druge dajatve, ki so neposredno povezane s posojilno pogodbo, ki jih posojilojemalec plača pri rednem odplačevanju posojila) izraženi kot letni odstotek odobrenega zneska posojila.

6.3. SKUPINSKO OCENJEVANJE

Vse izpostavljenosti, ki jih ni potrebno posamično oslabiti oz. oblikovati rezervacije, razvrsti banka v skupine, ki odražajo sposobnost dolžnika, da poravnava obveznosti do banke.

Veljavni Sklep Banke Slovenije o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (2005) za potrebe izračuna odbitne postavke od temeljnega kapitala finančna sredstva oz. prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah vključuje naslednje kriterije za razvrščanje skupne izpostavljenosti do dolžnikov v skupine od A do E:

- oceno finančnega položaja dolžnika,
- zmožnost zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obseg zavarovanj terjatev do posameznega dolžnika,
- izpolnjevanje dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih.

Banka X povzema kriterije za skupinsko vrednotenje, določene s strani Banke Slovenije in uporablja lastno metodologijo za skupinsko oceno oslabitve finančnih sredstev oziroma za skupinsko ugotavljanje potrebnih rezervacij za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah. Metodologija banke za oceno skupinskih oslabitev določa uporabo delno drugačnih odstotkov, kot jih določa sklep Banke Slovenije za izračun odbitne postavke od temeljnega kapitala. Dodana je tudi skupina 1P, ki predstavlja terjatve do dolžnikov, ki jih je banka ocenjevala posamično in ugotovila, da slabitev ni potrebna.

Finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah se razvrstijo v skupine od A do E, kot je prikazano v tabeli 2 v poglavju 3.2.3.1. V skupino 1P pa razvršča banka terjatve do dolžnikov, ki jih je banka ocenjevala posamično in ugotovila, da slabitev ni potrebna.

Za razvrstitev v skupine od A do E se banka poslužuje lastnih ocenjevalnih sistemov – za vsakega dolžnika določi rating, ki ga nato pretvori v bonitetne skupine, predpisane s strani Banke Slovenije, kot je prikazano v tabeli 6.

Tabela 6: Pretvorba internih ratingov v predpisane bonitetne skupine

Interna bonitetna ocena	Bonitetna skupina (skupinska metodologija)
1A do 1E	A*
2A do 2E	A
3A do 3E	A
4A do 4B	A
4C do 4E	B
5A	C, D
5B	C, D
5C	B, C, D (izjemoma A)
5D	D, E
5E	D, E

* v skupino A se razvrsti vse terjatve zavarovane s prvovrstnimi zavarovanji, ne glede na interni rating.

Vir: Interno gradivo banke X.

Medtem, ko se ratingi od 1A do 4E uvrstijo v bonitetne skupine, predpisane s strani Banke Slovenije, direktno po zgornji tabeli, pa pretvorba ratingov razreda 5 predstavlja posamično odločitev, ki je odvisna od razlogov, ki so vplivali na razporeditev v ta rating razred. V posamezne skupine razreda 5 se namreč razporeja sledeče dogodke:

- zamude pri plačilu so večje od 90 dni in več kot 1.000,- EUR – rating 5A,
- knjižene so oslabitve – rating 5B,
- reprogram pogodbe – rating 5C; ,
- insolventnost (stečaj, prisilna poravnava) – rating 5D,
- odpisi – rating 5E.

Po razporeditvi v ustrezen razred 5, se izpostavljenosti določi še bonitetno skupino za skupinsko ocenjevanje: B, C, D, E oz. A v primeru rednega poravnavanja obveznosti najmanj 6 mesecev po odobritvi reprograma.

Za skupinsko ocenjevanje oslabitev finančnih sredstev oziroma za skupinsko ugotavljanje potrebnih rezervacij za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah uporablja banka X naslednje odstotke:

- skupina A:
 - netvegane postavke in postavke zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem 0%
 - ostale postavke skupine A 0,083%
- skupina B 5 - 15%
- skupina C 15 - 40%
- skupina D 40 - 99%
- skupina E 100%
- skupina 1P 0,083%

ZAKLJUČEK

Z začetkom leta 2007 je začel veljati nov kapitalski sporazum Basel II, ki višino lastnega kapitala in s tem pogoje za odobritev posojil, povezuje s pričakovano plačilno sposobnostjo kreditjemalca. Za potrebe izračuna kapitalske zahteve mora banka svoje terjatve razvrstiti v kategorije izpostavljenosti – kombinacijo segmentov dolžnikov in poslov.

Možnost uporabe lastnih (internih) bonitetnih sistemov bank za namen določanja potrebnega kapitala za pokrivanje kreditnega tveganja je nedvomno ena največjih novosti, ki jih prinaša novi kapitalski sporazum. Ker so interni bonitetni sistemi izredno kompleksni, njihova uporaba zahteva specifična vsebinska, tehnološka ter druga znanja in še kako pomembno je, da bodo banke izpolnjevale niz minimalnih standardov, ki bodo zagotavljali izdelavo verodostojnih internih bonitetnih ocen.

Za področje kreditnega tveganja Basel II določa različne pristope za izračun kapitalske zahteve. Banke se lahko, pod pogojem, da izpolnjujejo določene predpisane minimalne zahteve posameznega pristopa, same odločijo, kateri pristop za izračun minimalnega kapitala bodo izbrale. Standardiziran pristop temelji na uporabi oziroma upoštevanju zunanjih bonitetnih ocen (ratingi ECAI) in predpisanih uteži s strani nacionalnega nadzornika. V nasprotju pa IRB pristop temelji na uporabi internih ratingov, kjer vsak rating določa parameter PD (verjetnost neplačila). V osnovnem IRB pristopu parametra EAD (izpostavljenost ob neplačilu) in LGD (izguba v primeru neplačila) določi nadzornik, medtem ko pri naprednem IRB pristopu banka sama določa vse parametre (tudi parametra EAD in LGD).

Banke ne uporabljajo lastnih bonitetnih sistemov samo za izračun regulatornega kapitala, temveč tudi za učinkovito upravljanje s kreditnim tveganjem. Bistvo internih bonitetnih sistemov je v prvi vrsti v tem, da služijo kot orodje za boljše upravljanje s kreditnim portfeljem oziroma kreditnim tveganjem, saj zagotavljajo razlikovanje tveganja med posameznimi dolžniki z njihovim razvrščanjem v bonitetne razrede in opozarjajo na povečano koncentracijo v posameznih bonitetnih razredih ter zaradi ocen komponent PD, LGD, EAD in M zahtevajo zbiranje velikih količin raznovrstnih podatkov. Šele na drugem mestu je uporaba internih bonitetnih ocen za izračun potrebnega regulatornega kapitala.

Banke so z novimi kapitalskimi predpisi pridobile možnost intenzivnega razvijanja funkcije tveganja in s tem povečano moč vplivanja na poslovanje banke oziroma sprejemanje strateških in taktičnih odločitev. Prav poseben izziv za banke bo vzpostavitev ustreznih baz podatkov in struktur v podatkovnih skladiščih, ki bodo zagotavljale prave velikosti merjenih sestavin tveganja za izpostave bank.

V vseh pristopih je za namen znižanja kapitalske zahteve dovoljena uporaba kreditnih zavarovanj, njihov obseg pa je odvisen od izbranega pristopa za merjenje kreditnega tveganja in, v primeru standardiziranega pristopa, uporabljene metode merjenja učinkov zavarovanj.

Zavarovanja bodo morala, za priznanje učinka zmanjšanja kapitalske zahteve, izpolnjevati nadzorniško določene pogoje. V Sloveniji je to regulirano v Sklepu o kreditnih zavarovanjih, ki ga je izdala Banka Slovenije. Med posameznimi pristopi se razlikujejo tudi določila, kakšen del zavarovanja se lahko upošteva za zmanjšanje kreditnega tveganja. Posebno v IRB pristopu velja, da se zavarovanja s finančnim premoženjem za zmanjšanje kapitalske zahteve ne morejo upoštevati v celoti, temveč v zmanjšani višini, določeni z nadzorniškimi prilagoditvami, ki upoštevajo negativna nihanja vrednosti. Pri zavarovanju z zastavo nepremičnine se zahteva minimalna raven zavarovanja, ki je potrebna za določitev priznane vrednosti. Le-ta pa se ne odšteje enostavno od zneska terjatve, temveč se zavarovanemu delu terjatve dodeli ustrezno zmanjšana vrednost LGD.

Pri tem je pomembno omeniti, da nadzorniške zahteve za priznanje oblik zavarovanj ne pogojujejo njihovo dejansko ekonomsko priznanje. Banka lahko po lastni presoji in v skladu s svojo kreditno politiko v zavarovanja jemlje tudi s strani nadzornika nepriznane oblike zavarovanj, vendar le-te nimajo nikakršnega vpliva na zmanjšanje kapitalske zahteve.

Kreditno tveganje bodo banke po novem kapitalskem sporazumu lahko obvladovale tudi z nižjim odstotkom doseganja kapitalske ustreznosti od dosedanjega. Ob tem bodo morale izpolnjevati pogoj, da so razvile tako kakovostne interne sisteme obvladovanja kreditnega tveganja, da jih bo potrdil zunanji nadzornik, ki izvaja regulativni nadzor v okviru drugega stebra novega sporazuma.

Banka ali bančna skupina, ki bo želela uporabljati naprednejše modele za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, bo morala pridobiti eksplicitno dovoljenje pristojnega bančnega nadzornika. Le-ta bo pred izdajo dovoljenja ocenil ustreznost procesov validacije in kontrolnega okolja banke ali bančne skupine. Dovoljenje za uporabo postopkov IRB bo nadzornik izdal samo, če bo zadovoljen s sistemi upravljanja in dodeljevanja bonitetnih ocen pri kreditnem tveganju.

Slovenske banke se poleg novih pristopov za izračun potrebnega kapitala soočajo tudi s spremembo računovodskih standardov. Tudi v Sloveniji so pričeli veljati mednarodni standardi računovodskega poročanja, ki za področje oblikovanja potrebnih kapitalskih rezervacij za pokritje kreditnega tveganja uvajajo spremembe na področju ugotavljanja potrebnih rezervacij za izpostavljenosti banke.

Banke morajo po novem vrednotiti določene aktivne in izvenbilančne izpostavljenosti individualno. Kriterije za individualno vrednotenje je določila Banka Slovenije. Terjatve, katere ni potrebno ocenjevati individualno, ocenjujejo banke skupinsko, tako kot so to počele pred spremembami kapitalске regulative.

Na podlagi opravljenih kvantitativnih študij učinkov novega kapitalskega sporazuma, ki jih je izvedla Banka za mednarodne poravnave, lahko povzamemo, da bodo imele z uporabo naprednih pristopov k merjenju kreditnega tveganja koristi predvsem velike, mednarodno aktivne banke, ki imajo dobro razvite interne bonitetne sisteme in ki bodo lahko izkoristile vse prednosti, ki jih prinaša Basel II. Te banke so zainteresirane, že takoj od začetka, meriti kreditno tveganje z uporabo IRB pristopov, ki prav tako omogočajo priznanje večjega števila kreditnih zavarovanj.

Pri manjših bankah, brez lastnih sistemov za ocenjevanje bonitete komitentov, do bistvenih sprememb pri oblikovanju višine potrebnega kapitala za pokritje tveganj verjetno ne bo prišlo.

LITERATURA

- 1) Basel II Kreditrating, Oesterreichische Volksbanken AG, Wien, 2003, 18 str.
- 2) Beloglavec Sabina, Glogovšek Jože: Basel II, velikost in tržna usmerjenost banke. 8. strokovno posvetovanje o bančništvu, Portorož, Zveza ekonomistov Slovenije, 2002, str. 75-95.
- 3) Bessis Joel: Risk Management in Banking. Chichester, John Wiley & Sons, Ltd, 2002, 792 str.
- 4) Calabia Chris: Rating systems and minimum IRB requirements. Seminar on Internal Ratings-based Approaches & Credit Risk Modelling [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 30.03.2006.
- 5) Cruz Marcelo G.: Modeling, Measuring and Hedging Operational Risk. West Sussex, John Wiley & Sons, Ltd, 2002, 330 str.
- 6) Čargo Alenka, Štajner Mojca: Minimalne zahteve za uvedbo IRB pristopa [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 15.05.2006
- 7) Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2000, 181 str.
- 8) Fellner Erich: Hausbankenprinzip und Basel II. Die gewerbliche Genossenschaft, Wien, 2005, 1, str. 22-25.
- 9) Hadden Rob: Credit Risk Management – Beyond Basel II. Journal of Risk Intelligence, New York, 2006, 1, str. 6-9.
- 10) Heisinger Anton: Basel II - Strategische Konsequenzen für das Kredit- und Zinsrisikomanagement. Volksbanken Akademie, Wien, 2004, 32 str.
- 11) International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework. Basel: Bank for International Settlements, 2004, 239 str.
- 12) Janevska Lidija: Prenos kreditnega tveganja [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 10.05.2006.
- 13) Janevska Lidija: Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganje v Baslu II. Bančni vestnik, Ljubljana, 5 (2003), str. 35-40.
- 14) Karacadag Cem, Taylor Michael William: The New Capital Adequacy Framework – Institutional Constraints and Incentive Structures. IMF Working Papers, Washington, 00/93, 9 str.
- 15) Kemp Stephen: The accountancy-Basel nexus. Global Risk Regulator, London, 2003, 7/8, str. 18-19.
- 16) Koletnik Franc: Nadziranje poslovanja. Ekonomsko - poslovna fakulteta, Maribor, 1996, 35 str.

- 17) Kramer W. Jost: Rating von Spezialkunden. Die gewerbliche Genossenschaft, Wien, 9/05, str. 12-18.
- 18) Križaj Matej: Novi kapitalni standardi – Basel II. Kontrolorjev glasnik, Ljubljana, 8/03, str. 1-6.
- 19) Liebig Thilo et al.: Basel II and bank lending to emerging markets: Evidence from the German banking sector. Journal of Banking & Finance. Elsevier B.V., (31) 2007, 2, str. 402-418.
- 20) Načela upravljanja s kreditnim tveganjem. Baselski odbor za bančni nadzor, Basel, 2000 [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=508>], 10.05.2006.
- 21) Ogrinc Petra: Ključne ugotovitve slovenske kvantitativne študije učinkov novih kapitalnih pravil [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 20.02.2007.
- 22) Overview of The New Basel Capital Accord. Bank for International settlements, 2001, 39 str. [URL: http://www.oenb.at/en/img/nbca_overview_tcm16-13391.pdf], 15.10.2006.
- 23) Plank Manfred: Usage of a rating system. Seminar on Internal Ratings-based Approaches & Credit Risk Modelling [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 30.03.2006
- 24) Principles for the Management of Credit Risk. Basel: Basel Committee on Banking Supervision, 2000, 26 str.
- 25) Reichardt-Petry Karin: The Mechanics of Internal Ratings-Based approaches. Seminar on Internal Ratings-based Approaches & Credit Risk Modelling [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 30.03.2006.
- 26) Rotovnik Tomaž: Odobranje naprednih modelov za izračun kapitalnih zahtev. Bančni vestnik, Ljubljana, 1-2 (2006), str. 66-70.
- 27) Rotovnik Tomaž: Proces nove evropske kapitalne ureditve in njene bistvene novosti. Bančni vestnik, Ljubljana, 10 (2004), str. 43-47.
- 28) Rubin Saša: Standardiziran pristop k merjenju kreditnega tveganja [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 15.05.2006.
- 29) Rubin Saša: Na poti do Basla II. Bančni vestnik, Ljubljana, 6 (2002) str. 41-44.
- 30) Saunders Anthony, Millon Cornett Marcia: Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2003, 778 str.
- 31) Sarraf Hanna: Active Portfolio Management: A framework to manage credit risk – and build competitive edge. Journal of Risk Intelligence, New York, 2006, 1, str. 10-15.

- 32) Sušnik Saša: Posledice uveljavitve novega baselskega sporazuma za slovenske banke [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 10.05.2006.
- 33) Sušnik Saša: Prihodnost baselskih kapitalskih standardov. Bančni vestnik, Ljubljana, 2001, 6, str. 31-37.
- 34) Wyman M. Oliver: Reality check on Basel II. The Banker, London, 2004, 7, str. 154-161.
- 35) Zavodnik Evgenij, Šušterič Marjetka: Priprava Slovenskih bank na spremembe kapitalskega sporazuma – Basel II [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=163>], 10.04.2006.

VIRI

- 1) About the Basel Committee [URL: <http://www.bis.org/bcbs/>], 11.02.2007.
- 2) Basel II Training – interno gradivo banke X, 2007, 93 str.
- 3) Direktiva 2006/48/ES Evropskega Parlamenta in Sveta (Uradni list Evropske unije, št. L 177/1).
- 4) Interna gradiva banke X.
- 5) Kreditno tveganje – osnovni IRB pristop [URL: http://www.bsi.si/html/basel2/02_kaj_je/01_minimalne/kreditno/osnovni.htm], 04.10.2005.
- 6) Politika ocenjevanja izgub iz kreditnega tveganja banke po uvedbi MSRP - interno gradivo banke X, 2007, 10 str.
- 7) Pravilnik o oblikah zavarovanja kreditov pravnih oseb - interno gradivo banke X, 2006, 8 str.
- 8) Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah. Banka Slovenije [URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=508>], 10.05.2006.
- 9) QIS 5: Fifth Quantitative Study. Bank for International Settlements [URL: <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis5.htm>], 15.01.2007.
- 10) Quantitative Impact Studies (QIS): Overview of documents [URL: <http://www.bis.org/bcbs/qis/index.htm>], 15.01.2007.
- 11) Sklep o izračunu kapitala bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 135/06).
- 12) Sklep o izračunu kapitalске zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 135/06).
- 13) Sklep o izračunu kapitalске zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 135/06).

- 14) Sklep o kreditnih zavarovanjih (Uradni list RS, št. 135/06).
- 15) Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 67/05 in št. 97/05).
- 16) Sklep o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice (Uradni list RS, št. 135/06).
- 17) Solvabilitätsverordnung – SolvaV (Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich, Nr. 141/2006).
- 18) The loan process – interno gradivo banke X, 2004, 17 str.
- 19) UnternehmensRating – interno gradivo banke X, 2005, 93 str.
- 20) Zakaj Basel II?
[URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?Mapald=160>],
10.05.2006.
- 21) Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 131/06).

PRILOGE

PRILOGA 1: Mapiranje ocen bonitetnih agencij na stopnje kreditne kvalitete

PRILOGA 2: Nacionalne diskrecije na področju kreditnega tveganja –
primerjava med Slovenijo in Avstrijo

PRILOGA 3: Standardiziran pristop – uteži tehtanja
Primerjava predpisov Banke Slovenije in avstrijskih predpisov
SOLVA

Standardised Approach: Mapping of ECAIs' credit assessments to credit quality steps

Long term mapping

Credit Quality Step	Fitch's assessments	Moody's assessments	S&P assessments	Corporate	Institution (includes banks)			Sovereign
					Sovereign method	Credit Assessment method		
						Maturity > 3 months	Maturity 3 months or less	
1	AAA to AA-	Aaa to Aa3	AAA to AA-	20%	20%	20%	20%	0%
2	A+ to A-	A1 to A3	A+ to A-	50%	50%	50%	20%	20%
3	BBB+ to BBB-	Baa1 to Baa3	BBB+ to BBB-	100%	100%	50%	20%	50%
4	BB+ to BB-	Ba1 to Ba3	BB+ to BB-	100%	100%	100%	50%	100%
5	B+ to B-	B1 to B3	B+ to B-	150%	100%	100%	50%	100%
6	CCC+ and below	Caa1 and below	CCC+ and below	150%	150%	150%	150%	150%

Short term mapping

Credit quality step	Fitch	Moody's	S&P	Risk weight
1	F1+, F1	P-1	A-1+, A-1	20%
2	F2	P-2	A-2	50%
3	F3	P-3	A-3	100%
4	Below F3	NP	All short-term ratings below A-3	150%
5				150%
6				150%

Securitisation:

Long term mapping: Standardised approach

Credit Quality Step	Risk Weights	Fitch	Moody's	S&P
1	20%	AAA to AA-	Aaa to Aa3	AAA to AA-
2	50%	A+ to A-	A1 to A3	A+ to A-
3	100%	BBB+ to BBB-	Baa1 to Baa3	BBB+ to BBB-
4	350%	BB+ to BB-	Ba1 to Ba3	BB+ to BB-
5	1250%	B+ and below	B1 and below	B+ and below

Long term mapping: IRB approach

Credit Step	Risk Weights			Credit Assessments			
	Quality	Most senior tranche	Base	Non-granular pool	Fitch	Moody's	S&P
1		7%	12%	20%	AAA	Aaa	AAA
2		8%	15%	25%	AA	Aa	AA
3		10%	18%	35%	A+	A1	A+
4		12%	20%	35%	A	A2	A
5		20%	35%	35%	A-	A3	A-
6		35%	50%	50%	BBB+	Baa1	BBB+
7		60%	75%	75%	BBB	Baa2	BBB
8		100%	100%	100%	BBB-	Baa3	BBB-
9		250%	250%	250%	BB+	Ba1	BB+
10		425%	425%	425%	BB	Ba2	BB
11		650%	650%	650%	BB-	Ba3	BB-
Below 11		1250%	1250%	1250%	Below BB-	Below Ba3	Below BB-

Short term mapping: Standardised Approach

Credit Step	quality	Risk weight	Fitch	Moody's	S&P
1		20%	F1+, F1	P-1	A-1+, A-1

2	50%	F2	P-2	A-2
3	100%	F3	P-3	A-3
All other Credit assessments	1250%	Below F3	NP	All short-term ratings below A-3

Short-term mapping: IRB Approach

Credit quality Step	Risk weights			Credit Assessments		
	Most senior tranche	Base	Non-granular pool	Fitch	Moody's	S&P
1	7%	12%	20%	F1+, F1	P-1	A-1+, A-1
2	12%	20%	35%	F2	P-2	A-2
3	60%	75%	75%	F3	P-3	A-3
All other Credit assessments	1250%	1250%	1250%	Below F3	All short-term ratings below A3, P3 and F3	All short-term ratings below A-3

Collective investment undertakings (CIUs)

The mapping for CIUs is the same as the mapping for long-term fundamental credit ratings. Fitch and Moody's use the same rating scale for their Managed Funds Credit Quality Ratings as for their fundamental credit ratings, while S&P uses a slightly different rating scales for Principal Stability Fund Ratings and for Fund Credit Quality Ratings, the rating scales are identical in terms of number of rating categories.

Credit Quality	Risk Weights	Fitch	Moody's	S&P Principal stability fund	S&P Fund credit quality
----------------	--------------	-------	---------	------------------------------	-------------------------

Step				ratings	ratings
1	20%	AAA to AA-	Aaa to Aa3	AAA m to AA- m	AAA f to AA- f
2	50%	A+ to A-	A1 to A3	A+m to A-m	A+f to A-f
3	100%	BBB+ to BBB-	Baa1 to Baa3	BBB+m to BBB-m	BBB+f to BBB-f
4	100%	BB+ to BB-	Ba1 to Ba3	BB+m to BB-m	BB+f to BB-f
5	150%	B+ to B-	B1 to B3	B+m to B-m	B+f to B-f
6	150%	CCC+ and below	Caa1 and below	CCC+m and below	CCC+f and below

PRILOGA 2:

NACIONALNE DISKRECIJE NA PODROČJU KREDITNEGA TVEGANJA - PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN AVSTRIJO

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
1	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 80.3, priloga VI, del 1, odstavek 24	Metoda za tehtanje izpostavljenosti do institucij	Države članice lahko izbirajo med dvema alternativnima metodama za izračun tveganjem prilagojenih zneskov izpostavljenosti do institucij: (a) metoda na osnovi uteži tveganja enot centralne ravni države; (b) metoda na osnovi bonitetne ocene	D / Izbor (b) / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 5(5)	D / Izbor (a)
2	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 80.7	Izvetje izpostavljenosti do določenih nasprotnih strank iz skupine pri izračunu tveganjem prilagojenih zneskov izpostavljenosti	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji dovolijo, da banka pri izračunu tveganjem prilagojenih zneskov izpostavljenosti uporabi utež tveganja 0% za svoje izpostavljenosti do nasprotne stranke, ki je njena nadrejena družba, njena podrejena družba ali podrejena družba njene nadrejene družbe ali družba, s katero je povezana na način, kot je opredeljeno v prvem odstavku 12. člena Direktive 83/349/EES.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 5 (8)	D
3	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 80.8	Obravnava izpostavljenosti do nasprotne stranke, ki je članica istega institucionalnega sistema zajamčenih vlog	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji dovolijo, da banka pri izračunu tveganjem prilagojenih izpostavljenosti uporabi utež tveganja 0% za svoje izpostavljenosti do nasprotnih strank, ki so vključene v isto institucionalno jamstveno shemo kot banka kreditodajalka in ob pogoju, da ta jamstvena shema zagotavlja likvidnostno oziroma solventnostno pomoč v izogib stečaju njenih članic.	N	D
4	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 81.3	Vzajemno priznavanje primernosti zunanjih bonitetnih institucij (ECAI)	Nadzorni organi države članice lahko priznajo primernost ECAI na podlagi priznanja primernosti ECAI s strani nadzornega organa druge države članice.	D / Sklep o ECAI (135/06), člen 4 (1c)	D
5	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 82.2	Vzajemno priznavanje vzporeditve bonitetnih ocen	Nadzorni organi države članice lahko vzporedijo bonitetne ocene ECAI na podlagi vzporeditve bonitetnih ocen ECAI, izdelane s strani nadzornega organa druge države članice.	D / Sklep o ECAI (135/06), člen 6 (1c)	D
6	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Člen 83.2	Dovoljenje za uporabo nepooblaščenih bonitetnih ocen	Uporabo nepooblaščenih bonitetnih ocen mora bankam dovoliti pristojni nadzorni organ. V tem primeru mora biti ta možnost predvidena v predpisih države članice.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 38	D (delno)

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
7	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 5	Obravnava izpostavljenosti do enot centralne ravni tretje države in njene centralne banke, kot jo določi nadzorni organ te države	Kadar nadzorni organi tretje države, katerih nadzorna in regulatorna ureditev je vsaj enakovredna tisti v EU, dodelijo izpostavljenostim do enot centralne ravni držav in do centralnih bank, denominiranim in financiranim v njeni domači valuti, nižjo utež tveganja, kot je sicer določena, lahko države članice dovolijo tehtanje zadevnih izpostavljenosti na enak način.	N	D
8	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 11	Obravnava izpostavljenosti do enot regionalne ali lokalne ravni tretje države, kot jo določi nadzorni organ te države	Kadar nadzorni organi tretje države, katere nadzorna in regulatorna ureditev je vsaj enakovredna tisti v EU, obravnavajo izpostavljenosti do enot regionalne in lokalne ravni države kot izpostavljenosti do enot centralne ravni države, lahko države članice dovolijo tehtanje zadevnih izpostavljenosti na enak način.	N	D
9	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 14	Obravnava izpostavljenosti do oseb javnega sektorja kot izpostavljenosti do institucij	Izpostavljenosti do oseb javnega sektorja se lahko obravnavajo na enak način kot izpostavljenosti do institucij, vendar brez ugodnejše uporabe za kratkoročne izpostavljenosti do institucij.	D / po metodi na osnovi bonitetne ocene / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 12 in 2 (2 tč. 3)	D
10	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 15	Obravnava izpostavljenosti do oseb javnega sektorja, za katere jamči centralna raven države	Nadzorni organi lahko v izjemnih primerih obravnavajo izpostavljenosti do oseb javnega sektorja kot izpostavljenosti do enot centralne ravni države, če menijo, da je tveganje do zadevnih izpostavljenosti enako zaradi obstoja ustreznega jamstva s strani enot centralne ravni države.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 14 (2), Priloga IV	D
11	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 17	Vzajemno priznavanje obravnave izpostavljenosti do oseb javnega sektorja tretjih držav	Kadar nadzorni organi tretje države, katere nadzorna in regulatorna ureditev je vsaj enakovredna tisti v EU, obravnavajo izpostavljenosti do oseb javnega sektorja kot izpostavljenosti do institucij, lahko država članica dovoli tehtanje izpostavljenosti do zadevnih oseb javnega sektorja na enak način.	N	D
12	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 37	Obravnava kratkoročnih izpostavljenosti do EU institucij, ki so denominirane in financirane v njihovi domači valuti	Nadzorni organ lahko pri kratkoročnih izpostavljenostih do institucij, ki so denominirane in financirane v domači valuti dodeli utež tveganja, ki je eno kategorijo manj ugodna od uteži tveganja za izpostavljenosti do EU centralne ravni države.	N	D

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
13	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 40	Obravnavna izpostavljenosti iz naslova obveznih rezerv pri vmesni banki	Če obstaja izpostavljenost banke do institucije iz naslova obveznih rezerv zaradi zahtev ECB ali centralne banke države članice, lahko države članice pod določenimi pogoji dovolijo uporabo uteži tveganja, ki velja za izpostavljenosti do centralne banke zadevne države članice.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 20	D
14	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 49	Izpostavljenosti, zavarovane s hipotekami na stanovanjske nepremičnine - pogojna opustitev izpolnjevanja enega od minimalnih kriterijev	Pri dodeljevanju uteži tveganja 35 % izpostavljenostim, zavarovanimi s stanovanjskimi nepremičninami, lahko nadzorni organi opustijo izpolnjevanje pogoja, da tveganje kreditojemalca ni v veliki meri odvisno od donosnosti zadevne nepremičnine, če je na njihovem ozemlju že dolgo prisoten dobro razvit trg stanovanjskih nepremičnin, na katerem so stopnje izgub dovolj nizke, da upravičijo tako obravnavo.	N	D
15	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 51	Utež tveganja za izpostavljenosti, ki so zavarovane s hipoteko na poslovno nepremičnino	Nadzorni organi se lahko, glede na izpolnjevanje določenih kriterijev, odločijo o dodelitvi uteži tveganja 50 % izpostavljenostim ali kateremu koli delu izpostavljenosti, ki so v celoti in popolnoma zavarovane s poslovno nepremičnino, ki se nahaja na njihovem ozemlju.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 25 (2)	D
16	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 52	Utež tveganja za izpostavljenosti zavarovanimi z delnicami v finskih nepremičninskih družbah	Nadzorni organi se lahko, glede na izpolnjevanje določenih kriterijev, odločijo o dodelitvi uteži tveganja 50 % za izpostavljenosti, ki so v celoti in popolnoma zavarovane z delnicami v finskih nepremičninskih družbah, nanašajoče se na poslovne nepremičnine.	N	N
17	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 53	Utež tveganja za izpostavljenosti, ki se nanašajo na finančni zakup poslovnih nepremičnin	Nadzorni organi se lahko, glede na izpolnjevanje določenih kriterijev, odločijo o dodelitvi uteži tveganja 50 % izpostavljenostim, ki se nanašajo na posle v zvezi s finančnim zakupom premoženja iz naslova poslovnih nepremičnin, ki se nahajajo na njihovem ozemlju	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 25 (3)	D
18	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 58	Izpostavljenosti, zavarovane s hipotekami na poslovne nepremičnine - pogojna opustitev izpolnjevanja enega minimalnih kriterijev	Pri dodeljevanju uteži tveganja 50 % izpostavljenostim, zavarovanimi s hipotekami na poslovne nepremičnine, ki se nahajajo na ozemlju druge države članice, lahko nadzorni organi opustijo izpolnjevanje pogoja, da tveganje kreditojemalca ni v veliki meri odvisno od donosnosti zadevne nepremičnine, če je na njihovem ozemlju že dolgo prisoten dobro razvit trg poslovnih nepremičnin, na katerem stopnje izgub ne presegajo določenih mej.	N	N

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
19	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 63	Utež tveganja za zapadle postavke, zavarovane z neprimernimi oblikami zavarovanj	Če je zapadla postavka v celoti zavarovana z neprimernimi oblikami zavarovanj in so bili že oblikovani najmanj 15 % popravki vrednosti glede na bruto vrednost zapadle postavke, se lahko na podlagi strogih operativnih meril zagotavljanja kakovosti zavarovanja s premoženjem, uporabi utež tveganja 100 %.	N	D
20	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 64	Utež tveganja za zapadle postavke, zavarovane s hipoteko na stanovanjsko nepremičnino.	Utež tveganja, ki je določena za tehtanje zapadlih postavk, zavarovanih s stanovanjsko nepremičnino, se lahko zmanjša na 50 %, če so bili že oblikovani najmanj 20 % popravki vrednosti glede na bruto vrednost zapadle postavke.	N	D
21	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 66	Utež tveganja za regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti	Nadzorni organi se lahko odločijo za dodelitev uteži tveganja 150 % izpostavljenostim, povezanimi s posebej velikim tveganjem.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 2 (2 točka 7) in 29	D
22	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 67	Visoko tvegane izpostavljenosti ugodnejša obravnava iz naslova popravkov vrednosti	Utež tveganja 150 % za najbolj tvegane izpostavljenosti se lahko zmanjša na: a) 100 %, če so bili že oblikovani najmanj 20 % popravki vrednosti glede na bruto vrednost te izpostavljenosti; b) 50 %, če so bili že oblikovani najmanj 50 % popravki vrednosti glede na bruto vrednosti te izpostavljenosti.	D / samo 100 % uteži tveganja / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 5 (7)	D
23	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 68 (e)	Krite obveznice, pri katerih je kritno premoženje v obliki kreditov, zavarovanih s poslovnimi nepremičninami	Nadzorni organi lahko priznajo za primerne tudi kredite, zavarovane s poslovnimi nepremičninami, ki se štejejo kot primerno jamstvo za krite obveznice, kadar se razmerje med danim hipotekarnim posojilom in ocenjeno vrednostjo zastavljene poslovne nepremičnine, ni višja od 70 % in če so izpolnjeni določeni kriteriji in pogoji.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), točka (g) prvega odstavka Priloge I	N
24	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 78	Primerni investicijski sklad iz tretje države (CIU - Colective Investment Undertakings)	Če je nadzorni organ kot primernega odobril investicijski sklad iz tretje države, lahko nadzorni organ v drugi državi članici uporabi to priznanje brez da bi sam opravil zadevno ocenjevanje.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 33 (1) (a)	N
25	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 1, odstavek 85	Uporaba uteži tveganja za tehtanje izpostavljenosti do institucij specializiranih za medbančne trge in trge javnega dolga	Države članice lahko dovolijo uporabo uteži tveganja 10 % za izpostavljenosti do institucij, specializiranih za medbančne trge in trge javnega dolga v svojih državah, če so le-te predmet strogega nadzora nadzornih organov ter če so zadevne izpostavljenosti primerno zavarovane.	N	N

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
26	STANDARDIZIRAN PRISTOP	Priloga VI, del 3, odstavek 17	Izjeme pri omejitvi uporabe bonitetnih ocen v domači valuti za izpostavljenosti, ki so denominirane v tuji valuti	Nadzorni organi lahko dovolijo uporabo bonitetne ocene izpostavljenosti, denominirane v domači valuti dolžnika, za tehtanje neocenjene izpostavljenosti do istega dolžnika v primeru soudeležbe multilateralne razvojne banke.	D / Sklep o standardiziranem pristopu (135/06), člen 43 (2)	N
27	PRISTOP IRB	Člen 84.2	Skupno izpolnjevanje minimalnih zahtev pristopa IRB v bančni skupini	Ko uporabljajo pristop IRB EU nadrejena banka ali finančni holding in pripadajoče podrejene institucije, lahko države članice dovolijo skupno izpolnjevanje minimalnih zahtev za uporabo pristopa IRB.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 3 (10) in 5 (9)	D
28	PRISTOP IRB	Člen 89.1 (zadnji odstavek)	postavka vključena zaradi medsebojnega priznavanja	Države članice lahko dovolijo uporabo standardiziranega pristopa za izpostavljenosti iz naslova določenih lastniških instrumentov, če je bila takšna uporaba že odobrena s strani druge države članice.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 10 (2)	D
29	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 1, odstavek 6	Nižje uteži tveganja za tehtanje posebnih kreditnih aranžmajev	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji dovolijo uporabo uteži tveganja 50 % v bonitetnem razredu 1 in uteži tveganja 70 % za izpostavljenosti v bonitetnem razredu 2 (ne glede na preostalo zapadlost).	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 62 (3)	D
30	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 1, odstavek 13 (zadnji stavek)	Posebna obravnava kvalificiranih obnavljajočih se izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno zavarovanih s splošnim zavarovanjem	Nadzorni organi lahko opustijo zahtevo, da morajo biti kvalificirane obnavljajoče se izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno nezavarovane, če so le-te zavarovane s splošnim zavarovanjem.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 90 (2)	D
31	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 1, odstavek 18	Obravnava lastniških deležev v podjetjih za opravljanje pomožnih storitev	Izpostavljenosti iz naložb v kapital družb za pomožne storitve se lahko obravnavajo kot druga sredstva iz nekreditnih obveznosti.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 132 (3)	D
32	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 2, odstavki 5, 7; Priloga VIII, del 1, odstavek 26	Možnost razširitve nabora primernih dajalcev osebnega jamstva za namen priznavanja učinkov osebnega jamstva v PD	Nadzorni organi lahko razširijo nabor primernih dajalcev osebnega jamstva iz priloge VIII, del 1, odstavek 26, za namen priznavanja osebnega jamstva v PD s strani bank.	N	N

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
33	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 2, odstavek 12 in 13	Možnosti izračuna parametra M (zapadlost)	Nadzorni organi lahko zahtevajo od bank izračun vrednosti zapadlosti (M) za vsako izpostavljenost v skladu s formulo namesto uporabe predpisanih vrednosti (to je 0,5 leta za posle začasne prodaje/ začasnega odkupa ali poslov posoje/izposoje vrednostnih papirjev ali blaga, vsem drugim izpostavljenostim pa M 2,5 leta).	N	N
34	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 2, odstavek 15	Uporaba M za podjetja iz EU (< EUR 500 mio.)	Nadzorni organi lahko za izpostavljenosti do podjetij iz držav članic, katerih konsolidirana bilančna vsota znaša manj kakor 500 milijonov EUR, zahtevajo uporabo predpisanih vrednosti M, kljub uporabi nadzorniške formule.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 55 (5)	D
35	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 2, odstavek 15 (zadnji stavek)	Uporaba M za podjetja iz EU, ki vlagajo predvsem v nepremičnine (< EUR 1,000 mio.)	Nadzorni organi lahko za izpostavljenosti do podjetij iz držav članic, ki vlagajo predvsem v nepremičnine in katerih konsolidirana bilančna vsota znaša manj kakor 1000 mio EUR, zahtevajo uporabo predpisanih vrednosti M, kljub uporabi nadzorniške formule.	N	D
36	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 2, odstavek 20, Priloga VIII, del 1, odstavek 26	Možnost razširitve nabora primernih dajalcev osebnega jamstva za namen izračuna tveganja zmanjšanja vrednosti odkupljenih denarnih terjatev.	Nadzorni organi lahko razširijo nabor primernih dajalcev osebnega jamstva iz priloge VIII, del 1, odstavek 26, za namen izračuna tveganja zmanjšanja vrednosti odkupljenih terjatev.	N	N
37	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 4, odstavek 48	Določitev števila dni zamude pri opredelitvi neplačila za izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno in oseb javnega sektorja	Nadzorni organi vsake države članice določijo točno število dni zamude, ki jih banke upoštevajo pri opredelitvi neplačila za izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno in oseb javnega sektorja. Natančno število je med 90 in 180 dni in se lahko razlikuje po produktnih linijah. Za izpostavljenosti iz drugih držav članic število uporabljenih dni ne more biti višje od tistega, ki se uporablja v zadevni državi članici.	D / št. dni: 90 / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 28 (1) in 95 (5)	D / št. dni: 90
38	PRISTOP IRB	Priloga VII, del 4, odstavek 56	Prožnost pri zahtevah glede zbiranja podatkov za ocenjevanje parametrov tveganja	Nadzorni organi lahko bankam dovolijo določeno mero prožnosti pri izpolnjevanju zahtevanih standardov glede podatkov za ocenjevanje parametrov tveganja, ki so bili zbrani pred implementacijo direktive, pod pogojem, da banke izvedejo ustrezne prilagoditve.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 32 (7)	D

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
39	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 15	Priznanje delnic v finskih stanovanjsko nepremičninskih družbah kot primerno zavarovanje	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji dovolijo, da banke kot primerno zavarovanje priznajo delnice v finskih stanovanjsko nepremičninskih družbah, ki poslujejo v skladu s finskim Zakonom o nepremičninskih družbah iz leta 1991.	N	N
40	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 16	Opustitev kriterija "tveganost dolžnika ni v bistveni odvisnosti od donosnosti zastavljene nepremičnine ali projekta"	Nadzorni organi lahko opustijo kriterij (b) iz odstavka 13 direktive za izpostavljenosti zavarovane s stanovanjsko nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice. Zadevni odstavek določa, da tveganost dolžnika ne sme biti bistveno odvisna od donosnosti zadevne nepremičnine ali projekta, ampak od zmogljivosti dolžnika, da poplača dolg iz drugih virov.	N - za stanovanjske nepremičnine v RS / D - za stanovanjske nepremičnine v drugih državah članicah, kjer se je nacionalni bančni nadzornik odločil za uporabo diskrecije / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 16 (3)	D
41	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 17	Opustitev kriterija "tveganost dolžnika ni v bistveni odvisnosti od donosnosti zastavljene nepremičnine ali projekta"	Nadzorni organi lahko opustijo kriterij (b) iz odstavka 13 direktive za izpostavljenosti zavarovane s poslovno nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice. Zadevni odstavek določa, da tveganost dolžnika ne sme biti bistveno odvisna od donosnosti zadevne nepremičnine ali projekta, ampak od zmogljivosti dolžnika, da poplača dolg iz drugih virov.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 16 (4)	D
42	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 20	Priznanje zavarovanja z denarnimi terjatvami	Denarne terjatve, povezane s komercialnimi posli ali posli z originalno zapadlostjo največ eno leto se lahko upoštevajo kot primerno zavarovanje. Denarne terjatve, ki štejejo kot primerne za zavarovanje, ne vključujejo tistih, ki so povezane s sekuritizacijo, podudeležbami, kreditnimi izvedenimi finančnimi instrumenti ali zneski, ki jih dolgujejo osebe, ki so z banko povezane na določen način.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 18 (1)	D
43	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 21	Zavarovanje s premičninami	Nadzorni organi lahko priznajo zavarovanja s premičninami kot primerna, če izpolnjujejo naslednja dva pogoja: (a) obstoj likvidnih trgov za prodajo teh zavarovanj na hiter in ekonomsko učinkovit način; (b) obstoj dobro uveljavljenih, javno dostopnih tržnih cen za ta zavarovanja. Banka mora biti tudi sposobna dokazati, da neto cene, ki jih doseže ob unovčenju teh zavarovanj, znatno ne odstopajo od tržnih cen.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 20 (1)	D

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
44	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 1, odstavek 28	Primerni dajalci osebnih kreditnih zavarovanj	Država članica lahko za primernega dajalca osebnih kreditnih zavarovanj prizna druge finančne institucije, ki so predmet licenciranja in nadzora nadzornega organa, ki je odgovoren za licenciranje in nadzor bank in ki so predmet bonitetnih zahtev primerljivih tistim iz te direktive.	N	D
45	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 2, odstavek 9a (ii)	Minimalne zahteve za priznanje učinkov zavarovanja z denarnimi terjatvami	Banka mora sprejeti vse potrebne ukrepe za izpolnjevanje zahtev lokalnega pravnega reda glede prisilne izvršljivosti pravic iz zavarovanja. Vzpostavljen mora biti okvir, ki omogoča posojilodajalcu, da na denarnih terjatvah, prejetih v zavarovanje, pridobi pravico z najboljšim vrstnim redom, razen če boljši vrstni red drugih – privilegiranih – upravičencev temelji na zakonu ali podzakonskih predpisih.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 19, točka (a), druga alineja	D
46	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 12	Dovoljenje za uporabo notranjega modela za izračun polno prilagojene vrednosti izpostavljenosti (E*)	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji bankam dovolijo uporabo notranjega modela za izračun polno prilagojene vrednosti izpostavljenosti, ki upoštevajo učinke korelacij, za izpostavljenosti izhajajoče iz okvirnih pogodb o pobotu, ki zajemajo posle začasne prodaje/začasnega odkupa in/ali posojajo/izposojajo vrednostnih papirjev ali blaga in/ali druge posle z instrumenti kapitalskega trga.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 47,52	D
47	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 19	Dovoljenje za uporabo empiričnik korelacij znotraj kategorij tveganj in med kategorijami tveganj.	Nadzorni organi lahko dovolijo bankam, ki uporabljajo notranji model, da uporabljajo empirične korelacije znotraj kategorij tveganj in med kategorijami tveganj, če imajo sistem za merjenje korelacij, ki je ustrezen in se izvaja celovito.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 57	D
48	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 43	Lastne ocene prilagoditev za nestanovitnost za kategorije vrednostnih papirjev	Nadzorni organi lahko bankam dovolijo izračun lastnih ocen za nestanovitnost za posamezno kategorijo dolžniških vrednostnih papirjev, če imajo ti bonitetno oceno priznane ECAI, ki je enakovredna naložbenemu razredu ali boljša.	N	D
49	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 59	Obravnava poslov začasne prodaje/začasnega odkupa ali posojajo/izposojajo vrednostnih papirjev	Če nadzorni organi dovolijo uporabo možnosti iz priloge VIII, del 3, odstavek 58 v primeru začasne prodaje/začasnega odkupa ali posojajo/izposojajo vrednostnih papirjev, nanašajoče se na vrednostne papirje, ki jih izda enota centralne ravni določene države članice, lahko ostali nadzorni organi dovolijo njihovim bankam, da za te posle uporabljajo isti pristop.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 86	D

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
50	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 72	Znižan LGD za izpostavljenosti iz naslova zakupa kot zavarovane s premoženjem	Do 31. decembra 2012 lahko nadzorni organi v skladu z zahtevanimi ravni zavarovanja, dovolijo bankam uporabo nižjega LGD za nepodrejene terjatve, izhajajoče iz izpostavljenosti iz naslova zakupa poslovnih nepremičnin in opreme. Ob koncu tega obdobja se opravi revizija te določbe.	N	D
51	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 73	Alternativna obravnava zavarovanja z nepremičninami (utež tveganja 50 %)	Nadzorni organi lahko pod določenimi pogoji bankam dovolijo uporabo uteži tveganja 50 % za tisti del izpostavljenosti, ki je v celoti zavarovan s stanovanjsko ali poslovno nepremičnino, ki je na ozemlju zadevne države članice.	N	D
52	KREDITNA ZAVAROVANJA	Priloga VIII, del 3, odstavek 89	Osebna jamstva enot centralne ravni držav članic in centralnih bank držav članic	Nadzorni organi lahko bankam dovolijo uporabo znižane uteži tveganja za izpostavljenosti ali dele izpostavljenosti za katere osebno jamčijo enote centralne ravni držav članic ali centralne banke držav članic, pri čemer je to osebno jamstvo nominirano v domači valuti dolžnika, v tej valuti pa je financirana tudi izpostavljenost.	D / Sklep o kreditnih zavarovanjih (135/06), člen 109	D
53	PREHODNE DOLOČBE	Člen 153, odstavek 2 (drugi stavek)	Prehodna opredelitev zavarovanega dela posojila	Nadzorni organi lahko do 31. decembra 2010, za namen opredelitve zavarovanega dela zapadlega posojila, priznajo tudi oblike kreditnih zavarovanj, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev	N	D
54	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.1	Prehodna uporaba različne opredelitve zamude neplačila	Do 31. decembra 2011 lahko nadzorni organi določijo število dni zamude neplačila do 180 dni, če to dopuščajo lokalne razmere. Točno število se lahko razlikuje glede na zadevne produkte.	N	N
55	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.2	Prehodno krajše obdobje predhodne uporabe	Za banke, ki bodo uvedle pristop IRB pred letom 2010, se lahko zahteva po predhodni uporabi bonitetnih sistemov skrajša s treh na največ eno leto, do 31. decembra 2009.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 154 (1)	D
56	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.3	Prehodno krajše obdobje za uporabo lastnih ocen LGD/CF	Za banke, ki bodo uvedle uporabo lastnih ocen LGD/CF, se lahko zahteva po predhodni uporabi lastnih ocen LGD/CF skrajša s treh na dve leti, do 31. decembra 2008.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 154 (2)	D
57	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.4	Prehodna obravnava določenih vrst udeležb	Nadzorni organi lahko, do 31. decembra 2012, dovolijo banki, da za določene vrste udeležb, uporablja relevantna pravila Basla I.	N	D
58	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.6	Prehodno izvzetje določenih izpostavljenosti iz naslova lastniških instrumentov	Nadzorni organi lahko do 31. decembra 2017 izvzamejo iz pristopa IRB obravnavo nekaterih izpostavljenosti iz naslova lastniških instrumentov, ki jih imajo banke na dan 31. decembra 2007.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 157	D

Št.	Področje	Sklic na Direktivo 2006/48/ES (oziroma 2006/49/EC, kjer je označeno)	Naziv nacionalne diskrecije	Opis nacionalne diskrecije	Uveljavitev v Sloveniji (D/N)	Uveljavitev v Avstriji (D/N)
59	PREHODNE DOLOČBE	Člen 154.7	Prehodna opredelitev neplačila za kategorijo izpostavljenosti do podjetij	Do 31. decembra 2011 lahko nadzorni organi opredelijo število dni zamude nad 90 do 180 dni. Za izpostavljenosti do nasprotnih strank s sedežem na ozemljih drugih držav članic število dni ne sme biti nižje od tistega v zadevni državi članici.	D / število dni: 90 / Sklep o pristopu IRB (135/06), člen 28(1), 46(2)	N (90 dni)
60	PREHODNE DOLOČBE	Priloga VII, del 4, odstavek 66, 71, 86 in 95	Prehodno zmanjšanje minimalne dolžine obdobja opazovanja podatkov	Države članice lahko prehodno dovolijo zmanjšanje minimalne dolžine obdobja opazovanja podatkov za lastne ocene PD, LGD in CF, pod pogojem da je le-to enako ali večje od dveh let.	D / Sklep o pristopu IRB (135/06), členi: 47(6), 96(5), 97(3), 98(2)	D

Vir: Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice, 2006.
Sklep o izračunu kapitalske zahteve za kreditno tveganje po pristopu na podlagi notranjih bonitetnih sistemov za banke in hranilnice, 2006.
Sklep o kreditnih zavarovanjih, 2006
Solvabilitätsverordnung – SolvaV, 2006.
<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij-r.asp?Mapald=842>, 2007.

PRILOGA 3: Primerjava predpisov s strani Banke Slovenije in avstrijskih predpisov SolvaV

1. Izpostavljenosti do enot centralne ravni držav in do centralnih bank

- a) na razpolago je ECAI/ECA (ECAI države se lahko uporabi pri določanju uteži tveganja za izpostavljenosti do katere koli enote centralne ravni države ali do njene centralne banke) - izpostavljenosti se dodeli utež tveganja v skladu s tabelama:

Stopnja kreditne kvalitete (ECAI)	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	0%	20%	50%	100%	100%	150%

MEIP (ECA)	0	1	2	3	4	5	6	7
Utež tveganja	0%	0%	20%	50%	100%	100%	100%	150%

- b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene - utež tveganja 100%.
- c) izpostavljenostim do enot centralne ravni posamezne države članice in do njene centralne banke, ki so denominirane in financirane v njeni domači valuti - utež tveganja 0%.
- d) izpostavljenostim do Evropske centralne banke - utež tveganja 0%.

Do 31. decembra 2012 se lahko ne glede na določbe 6. člena sklepa o SA izpostavljenostim do enot centralne ravni posamezne države članice in do njene centralne banke, ki so denominirane in financirane v domači valuti katere koli države članice, dodeli utež tveganja 0%.

SOLVA: Uteži tveganja so za točke a) do d) enake.

Kadar nadzorni organi tretje države, katerih nadzorna in regulatorna ureditev je vsaj enakovredna tisti v EU, dodelijo izpostavljenostim do enot centralne ravni držav in do centralnih bank, denominiranim in financiranim v njeni domači valuti, nižjo utež tveganja, kot je sicer določena, lahko države članice dovolijo tehtanje zadevnih izpostavljenosti na enak način. – **DISKREC IJA 25**

2. Izpostavljenosti do enot regionalne ali lokalne ravni držav

a) na razpolago je ECAI – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	50%	100%	100%	150%

b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene:

- 50%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0%, 20% ali 50%;
- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

c) izpostavljenosti do enot regionalne ali lokalne ravni države članice z nizkim tveganjem:

izpostavljenostim, katerih tveganost se ne razlikuje od tveganosti enot centralne ravni države, na območju katere so ustanovljene, se lahko dodeli enaka utež tveganja kot izpostavljenostim do enot centralne ravni zadevne države članice. Vendar samo, če je zadevna enota regionalne ali lokalne ravni države članice uvrščena na seznam iz Priloge III sklepa o SA (*zaenkrat ni takih enot*) ali veljavni seznam nadzornega organa zadevne države članice.

d) izpostavljenostim do cerkve ali verske skupnosti, ki je pravna oseba javnega prava in ki ima v skladu z veljavno nacionalno zakonodajo pravico pobirati davke, se dodeli utež tveganja v skladu z alinejo a) in b) (*v Sloveniji ne!*).

SOLVA:

a) Izpostavljenosti do dežel in občin - utež tveganja kot za izpostavljenosti do države.

b) Izpostavljenosti do regionalnih javnopravnih teritorialnih skupnosti:

- v Avstriji - utež tveganja kot za izpostavljenosti do institucij;
- v državah članicah - utež tveganja kot za izpostavljenosti do države (izpolnjeni morajo biti pogoji iz člena 5(3));
- v tretjih državah - utež tveganja kot za izpostavljenosti do države (izpolnjen mora biti pogoj iz člena 5(4)). – **DISKRECIJA 26**

c) Izpostavljenosti do zakonsko priznanih verskih skupnosti - utež tveganja kot za izpostavljenosti do regionalnih javnopravnih teritorialnih skupnosti.

3. Izpostavljenosti do oseb javnega sektorja (DISKRECIJA 27: izpostavljenosti do oseb javnega sektorja se lahko obravnavajo na enak način kot izpostavljenosti do institucij, vendar brez ugodnejše uporabe za kratkoročne izpostavljenosti do institucij – metoda na osnovi bonitetne ocene)

a) na razpolago je ECAI – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	50%	100%	100%	150%

b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene:

- 50%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0%, 20% ali 50%;
- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

c) izpostavljenosti do oseb javnega sektorja s sedežem zunaj Republike Slovenije:

- s sedežem v državi članici, ki uporablja metodo na osnovi bonitetne ocene, se dodeli utež tveganja v skladu z alinejama a) in b);
- s sedežem v državi članici, ki uporablja metodo na osnovi uteži tveganja enot centralne ravni države, se dodeli utež v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	100%	100%	100%	150%

- s sedežem v državi članici, za katero ni na razpolago bonitetne ocene, se dodeli utež tveganja 100%. Izpostavljenostim z originalno efektivno zapadlostjo do 3 mesecev se lahko dodeli utež tveganja 20%, vendar samo, če to izjemo dovoljuje nadzorni organ zadevne države članice;
- s sedežem v kateri koli državi, ki ni članica EEA, se dodeli utež tveganja 100%.

d) izpostavljenostim do oseb javnega sektorja z nizkim tveganjem: izpostavljenost, katerih tveganost se ne razlikuje od tveganosti enot centralne ravni države, na območju katere so ustanovljene, se lahko dodeli enaka utež tveganja kot izpostavljenostim do enot centralne ravni zadevne države članice. Vendar samo, če je zadevna oseba javnega sektorja uvrščena na seznam iz Priloge IV sklepa o SA (*to so Javne agencije, ki so usklajene z Zakonom o javnih agencijah*) ali veljavni seznam nadzornega organa zadevne države članice. – **DISKRECIJA 28**

SOLVA:

a) *Dodeli se utež tveganja 100%.*

b) *Izpostavljenostim do oseb javnega sektorja v Avstriji se dodelijo uteži tveganja:*

- *na enak način kot izpostavljenosti do institucij, vendar brez ugodnejše uporabe za kratkoročne izpostavljenosti do institucij - metoda na osnovi uteži tveganja enot centralne ravni države) – DISKRECIJA 27*
- *0%, če je izpostavljenost zavarovana z garancijo države. – DISKRECIJA 28*

c) *Izpostavljenostim do oseb javnega sektorja v državi članici, ki lahko vrednoti svoje izpostavljenosti kot do izpostavljenosti do institucij oz. izpostavljenosti do države, se lahko dodeli utež tveganja na enak način kot država članica. - DISKRECIJA 28*

d) *Izpostavljenostim do oseb javnega sektorja v tretji državi, ki lahko vrednoti svoje izpostavljenosti kot do izpostavljenosti do institucij, se lahko dodeli utež tveganja na enak način kot v zadevni državi. – DISKRECIJA 29*

4. Izpostavljenosti do multilateralnih razvojnih bank

a) na razpolago je ECAI – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	50%	100%	100%	150%

b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene:

- 50%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0%, 20% ali 50%;
- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

c) izpostavljenosti do multilateralnih razvojnih bank z nizkim tveganjem: izpostavljenostim do določenih bank se dodeli utež tveganja 0%:

d) deležu neplačanega kapitala, vpisanega v Evropski investicijski sklad, se dodeli utež tveganja 20%.

SOLVA:

Uteži tveganja so za alineji a) in c) enake.

Alineja b) - SOLVA ima samo utež tveganja 50%.

5. Izpostavljenosti do mednarodnih organizacij

Dodeli se utež tveganja 0%.

SOLVA: Utež tveganja je enaka.

6. Izpostavljenosti do institucij (DISKRECIJA 29: metodologija na osnovi bonitetne ocene)

a) na razpolago je ECAI – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	50%	100%	100%	150%

b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene:

- 50%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0%, 20% ali 50%;
- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

c) neocenjenim izpostavljenostim s preostalo efektivno zapadlostjo do vključno 3 mesecev se dodeli utež tveganja v skladu s spodnjo tabelo in sicer glede na druge razpoložljive ECAI:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	20%	20%	50%	50%	150%

d) neocenjenim izpostavljenostim s preostalo efektivno zapadlostjo do vključno 3 mesecev za katere ni na razpolago dolgoročne bonitetne ocene:

- 20%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0% ali 20%;
- 50%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 50%;
- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

e) ob upoštevanju določb alinej c) in d), se vse neocenjene:

- dolgoročne in kratkoročne izpostavljenosti tehtajo z utežjo tveganja 150%, če se izpostavljenosti do iste institucije s kratkoročno bonitetno oceno dodeli utež tveganja 150%;
- kratkoročne izpostavljenosti tehtajo z utežjo tveganja, ki ni nižja od 100%, če se izpostavljenosti do iste institucije s kratkoročno bonitetno oceno dodeli utež tveganja, ki ni nižja od 50%.

f) naložbe v kapital institucij: naložbam v lastniške finančne instrumente oziroma druge oblike kapitala, ki jih izdajo institucije in ki niso odbitna postavka od kapitala, se dodeli utež tveganja 100%.

g) izpostavljenost do institucij iz naslova obveznih rezerv, ki jih zahteva ECB ali centralna banka države članice, se dodeli utež tveganja, ki je enaka uteži tveganja za zadevno centralno banko, pri čemer morata biti izpolnjena pogoja iz 20. člena sklepa o SA. - **DISKRECIJA 31**

SOLVA: (**DISKRECIJA 19**: metodologijo na osnovi uteži tveganja enot centralne ravni države)

Neocenjene izpostavljenosti – utež tveganja ne sme biti nižja od uteži tveganja države.

Na razpolago je ECAI države – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	100%	100%	100%	150%

Na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene države - uteži tveganja 100%.

Izpostavljenostim z izvirno (prvotno) zapadlostjo do vključno 3 mesecev - utež tveganja 20%.

Izpostavljenostim s preostalo efektivno zapadlostjo do vključno 3 mesecev, ki so denominirane in financirane v domači valuti države, se dodeli utež tveganja, ki je za 1 kategorijo manj ugodna od uteži tveganja države članice. - **DISKRECIJA 30**

Naložbe v kapital institucij - utež tveganja 100%.

Izpostavljenosti do institucij iz naslova obveznih rezerv, ki jih zahteva ECB ali centralna banka države članice, se dodeli utež tveganja, ki je enaka uteži tveganja za zadevno centralno banko, pri čemer morata biti izpolnjena pogoja iz 20. člena sklepa o SA. - **DISKRECIJA 31**

7. Izpostavljenosti do podjetij

a) na razpolago je ECAI – dodeli se utež tveganja v skladu s tabelo

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	100%	100%	150%	150%

b) na razpolago ni dolgoročne bonitetne ocene:

- 100%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 0%, 20%, 50% ali 100%;
- 150%, če se enotam centralne ravni dolžnikove države dodeli utež tveganja 150%.

c) ob upoštevanju določb 3. in 4. odstavka 42. člena sklepa, se vse neocenjene:

- dolgoročne in kratkoročne izpostavljenosti do podjetja tehtajo z utežjo tveganja 150%, če se izpostavljenosti do istega podjetja s kratkoročno bonitetno oceno dodeli utež tveganja 150%;
- kratkoročne izpostavljenosti do podjetja tehtajo z utežjo tveganja, ki ni nižja od 100%, če se izpostavljenosti do istega podjetja s kratkoročno bonitetno oceno dodeli utež tveganja, ki ni nižja od 50%.

SOLVA: Uteži tveganja so za točki a) in b) enake.

8. Izpostavljenosti iz naslova bančništva na drobno

Dodeli se utež tveganja 75%.

SOLVA: Utež tveganja je enaka.

9. Izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami

Izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami:

a) izpostavljenosti se v delu, ki je zavarovan s stanovanjskimi nepremičninami, dodeli utež tveganja 100% ali utež tveganja, ki se dodeli dolžniku oziroma njegovemu finančnemu instrumentu, na katerega se izpostavljenost nanaša.

b) utež tveganja 35% se lahko dodeli sledeči izpostavljenosti:

- ki je zavarovana s stanovanjskimi nepremičninami, ki so ali šele bodo v neposredni posesti lastnika, oziroma upravičenca v primeru osebnega investicijskega podjetja (*personal investment company*), ali v neposredni posesti najemnika;
- ki je zavarovana z delnicami v finskih stanovanjsko nepremičninskih družbah, ki poslujejo v skladu s finskim Zakonom o nepremičninskih družbah iz leta 1991 ali naknadno sprejeto enakovredno zakonodajo, nanašajočo se na stanovanjske nepremičnine, katere so ali šele bodo v neposredni posesti lastnika ali najemnika;
- iz naslova poslov finančnega zakupa stanovanjskih nepremičnin, pri katerih je banka zakupodajalec, v delu, ki je zavarovan z lastninsko pravico na teh nepremičninah.

c) da se izpostavljenosti, zavarovani s stanovanjsko nepremičnino, dodeli utež tveganja 35%, morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- vrednost nepremičnine ne sme biti bistveno odvisna od kreditne kvalitete dolžnika, razen če izključno makroekonomski dejavniki vplivajo na vrednost nepremičnine in na izpolnjevanje obveznosti dolžnika;
- tveganost dolžnika ne sme biti bistveno odvisna od donosnosti zadevne nepremičnine ali projekta, ampak od zmogljivosti dolžnika, da poplača dolg iz drugih virov. Vračilo dolga kot tako ne sme biti bistveno odvisno od katerega koli denarnega pritoka, ki ga ustvarja zadevna nepremičnina, ki služi kot zavarovanje;
- izpolnjene morajo biti minimalne zahteve iz 17. člena sklepa o kreditnih zavarovanjih in pravila za vrednotenje iz 89. do 92. člena navedenega sklepa;
- vrednost zavarovane izpostavljenosti ne sme preseči 50% tržne vrednosti niti 60% hipotekarne kreditne vrednosti nepremičnine, če se slednja ugotavlja.

Kadar je izpostavljenost zavarovana s stanovanjsko nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice, izpolnjevanje pogoja pod 2. alinejo ni potrebno, vendar samo, če nadzorni organ države članice, v kateri stanovanjska nepremičnina leži, dovoljuje tako izjemo.

SOLVA:

Izpostavljenosti se v delu, ki je zavarovan s stanovanjskimi nepremičninami dodeli utež tveganja 100%.

Utež tveganja 35% se lahko dodeli izpostavljenosti kot v Sloveniji pod 1. in 3. alinejo točke b).

Pogoji za dodelitev uteži so enaki kot v 1. in 2. alineji v Sloveniji pod točko c). Izpolnjene morajo biti zahteve 103. in 104. člena Solve. Nekoliko drugačen je pogoj pod 4. alinejo: »vrednost nepremičnine znatno presega vrednost izpostavljenosti«.

Kadar je izpostavljenost zavarovana s stanovanjsko nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice, izpolnjevanje pogoja pod 2. alinejo ni potrebno, vendar samo, če nadzorni organ države članice, v kateri stanovanjska nepremičnina leži, dovoljuje tako izjemo.

Izpostavljenosti, zavarovane s poslovnimi nepremičninami:

a) izpostavljenosti se v delu, ki je zavarovan s poslovnimi nepremičninami, dodeli:

- utež tveganja 100% ali
- utež tveganja, ki se dodeli dolžniku oziroma njegovemu finančnemu instrumentu, na katerega se izpostavljenost nanaša.

b) izpostavljenosti, ki je zavarovana s poslovnimi nepremičninami ter izpostavljenosti iz naslova poslov finančnega zakupa poslovnih nepremičnin, pri katerih je banka zakupodajalec, v delu, ki je zavarovan z lastninsko pravico na teh nepremičninah, se dodeli utež tveganja 50% - DISKRECIJI 33 in 35 - ki se uporabi za del zavarovane izpostavljenosti, ki ne preseže 50% tržne vrednosti niti 60% hipotekarne kreditne vrednosti poslovne nepremičnine, če se slednja ugotavlja. Preostalemu delu zavarovane izpostavljenosti se dodeli utež tveganja 100%.

Banka sme izpostavljenosti, zavarovani s poslovno nepremičnino, ki leži na ozemlju druge države članice, dodeliti nižjo utež tveganja samo, če nadzorni organ te države članice svojim kreditnim institucijam dovoli tako uporabo. (diskrecija)

c) da se delu izpostavljenosti dodeli utež tveganja 50%, morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- vrednost nepremičnine ne sme biti bistveno odvisna od kreditne kvalitete dolžnika, razen če izključno makroekonomski dejavniki vplivajo tako na vrednost nepremičnine kot tudi na izpolnjevanje obveznosti dolžnika;
- tveganost dolžnika ne sme biti bistveno odvisna od donosnosti zadevne nepremičnine ali projekta, ampak od zmogljivosti dolžnika, da poplača dolg iz drugih virov. Vračilo dolga kot tako ne sme biti bistveno odvisno od katerega koli denarnega pritoka, ki ga ustvarja zadevna nepremičnina, ki služi kot zavarovanje;
- izpolnjene morajo biti minimalne zahteve iz 17. člena sklepa o kreditnih zavarovanjih in pravila za vrednotenje iz 89. do 92. člena navedenega sklepa.

Kadar je izpostavljenost zavarovana s poslovno nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice, izpolnjevanje pogoja iz 2. alineje ni potrebno, vendar samo, če nadzorni organ države članice, v kateri poslovna nepremičnina leži, dovoljuje tako izjemo.

SOLVA:

Izpostavljenosti se v delu, ki je zavarovan s poslovnimi nepremičninami, dodeli utež tveganja 100%.

Dodelitev uteži 50% - enako kot pri nas. – DISKRECIJI 33 IN 35

Pogoji za dodelitev nižje uteži so enaki kot pri nas (v 3. alineji točke c) morajo biti izpolnjeni pogoji iz člena 103. in 104. Solve)

Kadar je izpostavljenost zavarovana s poslovno nepremičnino, ki je na ozemlju druge države članice, izpolnjevanje pogoja iz 2. alineje ni potrebno, vendar samo, če nadzorni organ države članice, v kateri poslovna nepremičnina leži, dovoljuje tako izjemo.

10. Zapadle postavke

- a) banka mora delu zapadle postavke, ki ni zavarovan s primernimi oblikami kreditnega zavarovanja, ki se v skladu s sklepom o kreditnih zavarovanjih lahko uporabljajo v standardiziranem pristopu, dodeliti utež tveganja:
- 150%, če so bile zanj oblikovane oslabitve v znesku, ki je nižji od 20% njegove bruto vrednosti;
 - 100%, če so bile zanj oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 20% njegove bruto vrednosti (diskrecija).
- b) delu zapadle postavke, zavarovanim z nepremičninami, lahko dodeli utež tveganja 100%.

Definicija BS: Zapadla postavka je posamezna izpostavljenost, pri kateri dolžnik zamuja s plačilom celotne izpostavljenosti ali njenega dela, ki presega 100 eurov, za več kakor 90 dni.

SOLVA:

Utež tveganja 100% se dodeli:

- delu zapadle postavke, ki ni zavarovan s primernimi oblikami kreditnega zavarovanja, če so bile zanj oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 20% njegove bruto vrednosti,
- zavarovani izpostavljenosti, ki pa ne izpolnjuje minimalnih zahtev iz 100.-118. člena Solve, če so bile zanjo oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 15% njene bruto vrednosti. – **DISKRECIJA 37**

Vsem ostalim zapadlim postavkam se dodeli utež tveganja 150%.

Delu zapadle postavke, zavarovanim z nepremičninami:

- pri stanovanjskih nepremičninah – če je bila utež tveganja 35% in so bile zanj oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 20% njegove bruto vrednosti, se dodeli utež tveganja 50%, Ostalemu delu terjatev se dodeli utež 100%. – **DISKRECIJA 38**
- pri poslovnih nepremičninah je utež tveganja 100%.

Definicija BWG: Zapadla postavka je izpostavljenost, pri kateri dolžnik zamuja s plačilom za več kot 90 dni. SOLVA: zapadla postavka je neplačana terjatev, ki presega celotno izpostavljenost dolžnika za več kot 2,50% + 250 EUR (če presega izpostavljenost samo za 2,5%, še ni default. Poleg 2,5% mora presegati še 250 EUR).

11. Regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti

Dodeli se utež tveganja 150%. - **DISKRECIJA 39**

Upošteva se lahko učinke zavarovanja z nepremičninami. V primeru, ko je regulatorno zelo tvegana izpostavljenost, ki ni zapadla postavka, zavarovana z nepremičnino in so izpolnjeni pogoji 24. oz. 26. člena sklepa o SA, se izpostavljenosti lahko dodeli utež tveganja 35% oz. 50%. Če pogoji 24. oz. 26. člena sklepa o SA niso izpolnjeni, pa utež tveganja 100%.

Nezapadli izpostavljenosti, ki ji glede na stopnjo kreditne kvalitete ustreza utež tveganja 150%, se lahko dodeli utež tveganja 100%, če je banka zanjo oblikovala oslabitve ali rezervacije v znesku, ki ni nižji od 20% njene bruto vrednosti. - **DISKRECIJA 40**

Definicija BS: Regulatorno zelo tvegane izpostavljenosti so izpostavljenosti do pravnih oseb v postopku stečaja ali prisilne poravnave in druge izpostavljenosti, za katere objektivni pogoji kažejo, da so zelo tvegane (kot na primer naložbe v podjetja oziroma sklade tveganega kapitala, v kapital nejavnih družb in naložbe v investicijske sklade s posebno visokim tveganjem).

SOLVA:

Dodeli se utež tveganja 150%. - **DISKRECIJA 39**

Nezapadli izpostavljenosti, ki ji glede na stopnjo kreditne kvalitete ustreza utež tveganja 150% in za katere so bile oblikovane oslabitve, se lahko dodelijo naslednje uteži tveganja - **DISKRECIJA 40:**

- 100%, če so bile oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 20% njegove bruto vrednosti in
- 50%, če so bile oblikovane oslabitve v znesku, ki ni nižji od 50% njegove bruto vrednosti.

Definicija BWG: Zelo tvegane izpostavljenosti so investicije v sklade tveganega kapitala naložbe (Venture Capital in Private Equity) ter izpostavljenosti z enakovrednim tveganjem.

12. Izpostavljenosti iz naslova naložb v krite obveznice – za banko ni relevantna kategorija izpostavljenosti

13. Pozicije v listinjenju – za banko ni relevantna kategorija izpostavljenosti

14. Izpostavljenosti do institucij ali podjetij s kratkoročno bonitetno oceno (je izpostavljenost iz naslova finančnega instrumenta institucije ali podjetja, ki ga je ocenila s kratkoročno bonitetno oceno vsaj ena od zunanjih bonitetnih institucij, imenovanih za kategorijo izpostavljenosti do institucij ali do podjetij)

Izpostavljenostim do institucij ali podjetij s kratkoročno bonitetno oceno ECAI se dodeli utež tveganja v skladu s tabelo:

Stopnja kreditne kvalitete	1	2	3	4	5	6
Utež tveganja	20%	50%	100%	150%	150%	150%

SOLVA: Uteži tveganja so enake.

15. Izpostavljenosti iz naslova naložb v odprte kolektivne naložbene podjeme (naložb v investicijske sklade) – za banko ni relevantna kategorija izpostavljenosti

16. Ostale izpostavljenosti

- Opredmetena osnovna sredstva - utež 100%.
- Aktivne časovne razmejitev - utež 100%.
- Denar na poti - utež 20%, denar v blagajni in enakovredne denarne postavke - utež 0%.
- Odbitne postavke od kapitala - utež 0%.
- Naložbe v lastniške finančne instrumente oz. v druge oblike kapitala, razen če so odbitne postavke od kapitala - utež min 100%.
- Zlato v lastnem trezorju ali zlato na posebni lokaciji, če je krito z obveznostmi v zlatu - utež 0%.
- Pri pogodbah o prodaji in ponovnem nakupu sredstev (*asset sale and repurchase agreements*) ali pri dogovorih o nestandardiziranem terminskem nakupu sredstev (*outright forward purchases*) se uporabi utež tveganja, ki velja za instrumente, na katere se pogodbe ali dogovori nanašajo, in ne utež tveganja nasprotnih strank.
- Če banka zagotavlja kreditno zavarovanje za skupino izpostavljenosti pod pogojem, da *n*-to neplačilo med izpostavljenostmi povzroči plačilo iz naslova kreditnega zavarovanja ter prenehanje – tč. 8 34. člena sklepa o SA.

SOLVA: Uteži tveganja so za 1.-6. alinejo enake.

Vir: Sklep o izračunu kapitalne zahteve za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu za banke in hranilnice, 2006.
Solvabilitätsverordnung – SolvaV, 2006.